

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YAKINÇAĞ TARİHİ . . . BİLİM DALI

H.1320-1326, M.1902-1908 TARİHLİ 280 NUMARALI KAYSERİ
ŞER'İYYE SİCİLİ
-TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME-

744854

-MASTER TEZİ-

Hazırlayan :
Mehmet Oğuz ÖZDERE

Tez Danışmanı :
Prof. Dr. Necdet HAYTA

Ankara 2004

ÖNSÖZ

Üzerinde çalışmış olduğum konu, Kayseri'nin Hicri 1320-1326, Miladi 1902-1908 yıllarını içine alan 280 numaralı şer'iyye sicilinin transkripsiyonu ve değerlendirmesidir.

XX.Yüzyılın başlangıcını oluşturan aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin de son yıllarını kapsamakta olan bu yıllarda, Anadolu'da büyük bir şehir olan Kayseri'nin tarihi, sosyal ve ekonomik yapısını kısaca inceledik.

Giriş kısmından başka, çalışmamızı, üç bölüme ayırarak ele aldık. Giriş kısmında; Osmanlı Devleti'nde kadı, görevi ve adalet sisteminin genel yapısıyla, Kayseri şehrinin tarihi durumunu kısaca izah etmeye çalıştık.

Birinci bölümde; Şer'iyye sicilleri ve Kayseri'ye ait şer'iyye sicilleri hakkında bilgiler vererek, içerisinde yer alan bir takım davalar hakkında kısaca bilgiler sunmaya çalıştık.

İkinci bölümde çalışma konum olan "280 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicili"nin transkripsiyonu verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise 280 numaralı Kayseri Şer'iyye sicilinin içeriğinden derlemiş olduğumuz bilgiler ışığında Kayseri'nin sosyal, kültürel, idari ve ekonomik yapısını çeşitli başlıklar halinde inceledik.

Şer'iyye sicilinin transkripsiyonunu yaparken, çeşitli teknik zorluklardan dolayı seslerin tam olarak karşılıkları yazılamamış veya bir takım seslerin tam transkripsiyonu yapılamamıştır. Yine sicillerdeki bir takım silinti ve eksikliklerden dolayı bazı yerler okunamamış veya bir kısmı okunabildiği için bunlar soru işareti yada noktalanarak belirtilmiştir. Ayrıca sayfa numaraları olmadığı için kütüphane tarafından belgelere eklenen numaralar esas alınmıştır.

Bu çalışmam sırasında değerli vakitlerini bana ayırdığı ve her konuda yardımcı olduğu için muhterem hocam Prof. Dr. Necdet HAYTA'ya, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ağabeyim Mustafa ÖZDERE'ye ve eşim Vildan ÖZDERE'ye şükranlarımı sunarım.

Mehmet Oğuz ÖZDERE

Kırıkkale 2004

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mehmet Oğuz ÖZDERE'YE ait "280 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan... Prof. Dr. Necdet HAYAT N. Hayat
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üye... Doç. Dr. Hale ŞİNGİR
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üye... Doç. Dr. Ahmet GÖNCEL
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	
A- OSMANLI'DA KADI VE SİCİL DEFTERLERİ	1
B- TARİHİ GELİŞİM SÜRECİNDE KAYSERİ ŞEHİRİ	
a- Türklerden Önce Kayseri.....	4
b- Türkler Döneminde Kayseri.....	6
c- XVI.-XIX. Yüzyıllar Arasında Kayseri Şehri.....	9
d- XIX.Yüzyılda Kayseri Şehri.....	11
e- Cumhuriyet Öncesinde Kayseri.....	13

I. BÖLÜM

ŞER'İYLE SİCİLLERİ VE 280 NO'LU KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİ

a- Şer'iyye Sicilinin Tanımı, Ortaya Çıkışı ve Önemi.....	17
b- Şer'iyye Sicillerinin Muhtevası.....	19
c- Şer'iyye Sicilleri ve Kayseri Şer'iyye Sicilleri.....	20
280 NO'LU KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİ	21
A- 280 No'lu Kayseri Şer'iyye Sicilindeki Belgelerin Özetleri	23
B- 280 No'lu Kayseri Şer'iyye Sicilinin Muhtevası	45
1. Veraset Davaları	48
2. Nafaka Davaları.....	49
3. Alacak-Verecek Davaları.....	51
4. Vekalet Davaları.....	52
5. Vakıf İcarları.....	53
6. Vasi Tayini ve Diğer Ta'yinler.....	53

II. BÖLÜM

280 NUMARALI KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONU.....58

III. BÖLÜM

280 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE KAYSERİ'NİN SOSYAL, KÜLTÜREL, İDARİ VE EKONOMİK YAPISI

1- Kayseri Halkının Sosyal ve Kültürel Yaşantısı

- a- Kayseri Halkının Yaşantısı.....115
- b- Halkın Kullandığı Giyecekler ve Ev Eşyaları.....122
- c- Kullanılan Ev Eşyaları, Çeyizlikler ve Fiyatları.....125
- d- Kullanılan Lakaplar ve Unvanlar.....127

2- Kayseri Şehrinin İdari Yapısı.....128

- a- Karye, Mahalle ve Mevkî İsimleri.....129
- b- Kaza ve Nahiye İsimleri.....134
- c- Adı Geçen Diğer Vilayetler ve Yer İsimleri.....134

3- Kayseri'nin Ekonomik Yapısı

- a- Üretim.....135
- b- Meslekler.....137

SONUÇ.....138

KAYNAKÇA.....140

EKLER.....145

KISALTMALAR :

a.g.b.	: Adı geçen belge
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.t.	: Adı geçen tez
B.No.	: Belge numarası
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
d.	: Defter
H.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
M.	: Miladi
No.	: Numara
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
yay.	: Yayınlayan
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ :

A- OSMANLI'DA KADI VE SİCİL DEFTERLERİ :

Osmanlı Devleti çok geniş bir coğrafya üzerinde kurulmuş büyük bir devlettir. Devlet içerisinde değişik dil, din ve ırktan halkların mevcut olması, bu büyük devletin huzur ve güven içinde yaşamasını zorlaştırmıştır. Ancak iyi bir hukuk sistemi ve adaletli bir yönetim bütün bu halkları huzur ve emniyet içerisinde yaşatabilirdi. İşte Osmanlı Devletini yüzyıllarca ayakta tutan bu sistemin temeli adalete dayanmaktadır.

Adalet mekanizması denince akla kadılar gelmektedir. Kadılar atandıkları yerlerdeki hukuk ve ceza ile ilgili davalara bakarlar ve şer'i hükümlere göre karar verirlerdi. Kadıların verdikleri ilâm, hüccet ve cezalarla, görevleri gereği tuttıkları çeşitli kayıtları ihtiva eden defterlere şer'iyye sicilleri denilmektedir. Mahkemelerde şer'i hukuktan başka, örf, adet, gelenek ve görenekleri içeren örfi hukukta kadılar tarafından zaman zaman uygulanmıştır. Devletin sınırları içerisinde bir çok mezhep olduğu gibi gayri müslim dediğimiz bir çok millette mevcuttu. Ancak halkın genel çoğunluğu Hanefi mezhebinden olduğu için kadılarda genellikle Hanefi mezhebinin içtihadına göre hüküm verirlerdi. Zaten kadılar mezhepler içerisinde hüküm vermekte serbest bırakılmış olsalardı aynı tip davalarda birbirini tutmayan kararlar verilebilir ve adalet dağıtımında birlik sağlanamayabilirdi.

Hukuki görevinin dışında kadıların idari bir takım görevleri de vardı. Savaş zamanı orduya asker hazırlanması, memur ve müderris tayini, resmî yapıların keşif ve tamiri, vakıfların denetimi, vakıf binalarının kiraya verilmesi, vergi toplanması, huzur ve güvenliğin sağlanması, eşya fiyatlarının tespiti, mirasların adaletli bir biçimde varislere paylaşılması, yetim kalan çocuklara vasi ta'yini, nikah işleri ve gerekli depolama işleri de kadıların sorumluluğu ve görevleri arasında bulunmakta idi. Kısacası şer'iyye sicillerinde sadece

hukuki davalar değil, bir çok konuda kadıyı ilgilendiren resmi kayıtların bulunduğunu soyleyebiliriz.

Kadılar, bütün bu işleri ve görevleri yaparken “sicil” adı verilen bir defter tutmak zorunda idiler. Verilen kararlar, hüccetler ve kadıyı ilgilendiren tüm idari meseleler defterlere kaydedilmiştir. Bizim şer’iyye sicili olarak bildiğimiz bu defterlerin tutulma sebebi, çıkabilecek çeşitli ihtilafları ortadan kaldırmak ve devlet işlerinin belgelere dökülmesini sağlamaktı. Bu amaçla kadılar genellikle iki nüsha olarak hazırlanan sicil kayıtlarından birini ilgili kişiye verir, diğerini de kendisi saklardı. Kadılar, defterlere büyük bir titizlik göstererek belli bir formda tutulup hazırlanmalarını sağlamışlardır.

şer’iyye sicilleri genellikle aynı boyda, kadının cebine girecek genişlikte ve uzuncadır. Sicillerin güzel yazılmasına ve okunaklı olmasına dikkat edilmeye çalışılmış ise de zaman zaman katiplerden kaynaklanan bozuk yazılarda ortaya çıkmıştır. şer’iyye sicilleri genellikle Türkçe olarak yazılmıştır. Kuruluş döneminde Arapça olarak yazılmış olan siciller olsa da Kanuni Sultan Süleyman’dan sonra Arapça artık kullanılmamıştır.

şer’iyye sicilleri Osmanlı Devleti’nin her türlü yapısı hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. Sosyal yaşantıdan ekonomiye, şehir hayatından siyasi gelişmelere, ticari faaliyetlerden askeri yapıya kadar her türlü bilgiyi bu kaynaklardan rahatça öğrenebilmekteyiz. Öyle ki şer’iyye sicilleri, yazıldığı dönemdeki pek çok konuyu ayrıntılı bir şekilde irdelememize olanak sağlamakta ve araştırmacılar için büyük bir kaynak oluşturmaktadır. Örneğin herhangi bir savaşı, savaş için köy, kasaba ve kazalardan toplanan asker sayılarını, hatta kimlerin askere gittiğini belgelerden öğrenebiliriz. Bunlarla beraber kişi haklarının nasıl korunduğunu, aile hukuku, miras hukuku, vergi hukuku, ceza hukuku gibi esasların ve verilmiş olan kararların hangi hukuka göre verildiğini anlamak şer’iyye sicilleri sayesinde mümkün olabilmektedir.

şer’iyye sicilleri, içine aldığı dönem hakkında tafsilatlı sosyal, siyasi ve kültürel bilgiler içermektedir. Bu defterler sayesinde toplumsal olaylar

hakkında detaylı bilgilere ulaşmakta olanaklıdır. Gelişen olaylardan hemen sonra kayıtlara geçtiği için güvenilir kaynaklar olan sicillerden bir takım olayların sebep ve sonuçlarını öğrenebilmekte mümkün olmaktadır. Yine şer'iyye sicillerindeki kayıtlardan yola çıkarak herhangi bir şehrin iktisadi yapısı, üretilen ürünleri, ticari faaliyetleri ve komşu vilayetlerle ilişkileri hakkında da önemli bilgilere ulaşmamız mümkün olmaktadır.

Şer'iyye sicillerinin bir başka faydası da tarihi yapılar hakkında fikir sahibi olabilmemiz ile ilgilidir. Kayıtlarda geçen hanlar, hamamlar, köşkler, saraylar, vakıflar, kervansaraylar, çeşmeler, bağ ve bahçeler, camiler, kiliseler, medreseler ve evler gibi kültürel miras örneklerinin bir kısmı tamamen tahrip olmuş, bir kısmı yıkıntı halinde ve bir kısmı da dimdik ayakta kalmayı başarmış tarihi yapılardır. Halen varlığını koruyabilen yapılar hakkında sicillerde geçen önemli bilgiler birer vesika olarak bizlere ulaşmıştır.

Bütün bunların yanında örfi ve şer'i hukukla ilgili kayıtlar en rahat ulaşabileceğimiz bilgileri içermektedir. Çünkü kayıtlarda geçen bilgiler daha ziyade evlenme-boşanma, nafaka ile ilgili sorunlar, mirasın paylaşılmasında ortaya çıkan husumetler, tarla veya bağ-bahçe hudutlarıyla ilgili sorunlar en sık karşılaşılan ve en çok yer işgal eden davalar durumundadır. Bunlar yazılırken yine sosyal içerikli kayıtlar hep karşımıza çıkmaktadır. Lakaplar, ünvanlar, köy ve kasaba adları, kullanılan çeşitli araç-gereçler, yiyecek ve giyecek adları ve bunların fiyatları, üretimi yapılan ürünler, meslekler, örf ve adetler karşımıza sıkça çıkmakta olan kayıtlardır.

Bütün bu zengin kaynak ve içeriklere rağmen tarihi araştırmaların bu zenginliğe yakışmayacak kadar az olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek. Bu kadar kapsamlı ve geniş kayıtların varlığı umarız tarihe olan yaklaşımları ilgi çekici hale getirir ve tarihçileri daha çok araştırmaya sevk eder. Bu konuda çalışmamızın araştırmacılara ışık tutması, bizim için en büyük onur kaynağıdır.

B- TARİHİ GELİŞİM SÜRECİNDE KAYSERİ ŞEHİRİ

a- Türklerden Önce Kayseri :

Kayseri, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biri olduğu gibi aynı zamanda yolların birleşme noktasında olması dolayısıyla da İç Anadolu'nun en önemli merkezlerinden biridir. Tarihi oldukça eskilere dayanan Kayseri'nin ilk adı Mazağa (Mazaka) veya Özepya'dır.¹

Kayseri ili, toprak, su kaynakları ve ekonomik uğraş bakımından çevresine göre elverişli doğal koşullara sahip olması nedeniyle, binlerce yıldan beri yoğun bir yerleşmeye sahne olmuştur. İlk yerleşmeler Kayseri Ovası'nda olmuştur. Ova topraklarının verimli oluşu, su kaynaklarının bolluğu, düz alanda yaşamın sürdürülmesine olumlu katkıları olan yüksek bir dağın, ovanın hemen yanı başında bulunması, yörenin yerleşme için seçilmesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, ovanın her çağda ticari ve askeri yolların kavşak noktasında olması, buradaki yerleşmelerin önemini hep artırmıştır. Tarihi gelişim içinde Kayseri'yi Mezopotamya'ya, Klikiya'ya, Ege kıyılarına, Kuzey Doğu Anadolu'ya ve Karadeniz'e bağlayan yollar kullanıla gelmiştir.²

Yörede yapılan bilimsel çalışmalar ışığında, yerleşmenin başlangıcı M.Ö. 3500 yıllarına kadar uzanmaktadır. Kayseri Ovası'nda tarih öncesi ve tarih çağlarındaki yerleşmeyle ilgili en önemli bilgiler, Kültepe Höyüğü'nde (Kaniş-Karum) yapılan kazılar sonucu elde edilmiştir.³ Bu höyük, İç Anadolu'daki en büyük höyüklerden biri olup, eldeki bilgilere göre, yalnız Kayseri'nin değil, Anadolu'nun da geçmişi aydınlatması bakımından çok önemli bir yerleşmedir.

¹ Halil Edhem, Kayseri Şehri, Yayına Haz.: Kemal Göde, Ankara 1982, s.23.

² Halit Erkiletlioğlu, Kayseri Tarihi (En Eski Zamanlardan Osmanlılara Kadar), Kayseri 1993, s.3.

³ Zübeyr Kars, Milli Mücadelede Kayseri, Ankara 1999, s.1.

Tarihi devirler yazı ile başlar. Mısır, Mezopotamya ve Anadolu gibi üç bölgede gelişen eski Önasya medeniyetlerinden ilk iki ülkede M.Ö. 4. bin yıl sonlarında (3200'lerde) yazı başladığı halde, Anadolu ancak 2. bin yıl başlarında yazıya erişir. İlk yazılı vesikalar da Kültepe'de bulunmuştur. Kültepe tabletleri denilen vesikalar, Asurlu tüccarlara ait vesikalar olup, eski Asur lehçesi ve çivi yazısı ile yazılmıştır.

Kaniş, Koloni Çağı'ndan sonra, kronolojik sıralamaya göre, önce Eski Hitit Devleti, sonra da Büyük Hitit Devleti Dönemi'nde de yerleşme görmüştür. Helenistik Çağ'da Mazaka'nın (Kayseri) önem kazanması sonucu, Kaniş eski önemini kaybetmişse de burada oturulmaya devam edilmiştir. Roma Çağı'nda şehir duvarı yeniden onarılarak kullanılmıştır. Bu dönemde yerleşme oldukça sıkı. Nekropol şehrin dışında, Karum alanındaydı. Gerek şehirde ve gerekse nekropolde bulunan sikkeler, Kaniş'te Geç Roma Çağı'na kadar oturulduğunu ortaya koymaktadır.

Tarihi boyunca, bazı göçler ve savaşlar sonucu kesintiler olmakla beraber, höyükte sürekli bir yerleşmenin var olduğu şüphe götürmez. Muhtemelen M.Ö. 11. yüzyıl ortalarından bu yana Kaniş'e paralel olarak, yöredeki daha sonraki dönemlerde en önemli yerleşme olan Mazaka tarih alanına çıkar. Mazaka, Tabal Krallığı'nın kurulduğu yerdir. Tabal Krallığı'nın yıkılmasından sonra bölge, Kilikya, Makedonyalılar, Kapadokya Krallığı, Med ve Pers yönetimine girmiştir.⁴

Şehir, Kapadokya'nın Roma'ya bağlanmasından sonra İmparator Augustus zamanında ona izafeten "Caeseria" (Kaseria) olarak adlandırılmıştır. (M.Ö. 1. yüzyıl). M.S. III. Yüzyılda Sasani'lerin saldırısına uğrayan Kayseri, çeşitli dönemler geçirmiştir. Bu sırada Kayseri'nin nüfusunun 400.000 civarında olduğu ileri sürülmektedir. Şehir V. yüzyılda tamamen Hıristiyanlaşmıştır. Theodosius'un Roma anıtlarını tahrip ettirmesi yüzünden büyük zarar görmüştür. Fakat Justinianus zamanında şehir tekrar

⁴ Kars, a.g.e., s.1.

büyük imar görmüş, Roma dönemi surları daraltılarak yeni surlarla çevrilmiştir. Kayseri, Bizanslıların elinde iken VII. Yüzyıldan itibaren kısa sürelerle (690-733 yıllarında) Araplar tarafından zapt edilmiştir. İslam ordularının Bizans'ı fethetmek üzere yaptıkları seferlerde Kayseri'den geçtikleri ve hatta Taberi'nin ifadesine göre 690-691 tarihinde Abdülmelik, 726-727 tarihinde Mesleme bin Abdülmelik, 732-733'te de Süleyman bin Hişam tarafından zabtedilmiştir.⁵

b- Türkler Döneminde Kayseri :

Daha önce de bahsedildiği gibi, Kayseri'de Türklerden önce çeşitli hakimiyetler kurulmuştur. Türklerin eline geçtikten sonra, Kayseri'ye sırasıyla Danişmentliler, Anadolu Selçukluları, İlihanlılar, Eretnalılar, Karamanoğulları ve Osmanlılar egemen olmuşlardır. Hakkında çok fazla bilgi olmayan, eski şehir yada eski Kayseri bir yana bırakılacak olursa, bugünkü Kayseri'nin çekirdeğini Kayseri Kalesi oluşturmaktadır.⁶ Selçuklu hakimiyetiyle Kayseri kalesinin dışına doğru hızlı bir yerleşme dikkati çekmektedir. Eldeki bilgilerden, şehrin gelişim aşamaları, Selçuklulardan itibaren sağlıklı olarak izlenebilmektedir.

Kayseri, 1067 tarihinde Afşin Bey tarafından fethedilmiştir.⁷ Ancak bu kesin fetih tarihi anlamına gelmemektedir. Başka bir kaynağa göre Selçuklulara tâbi Danişmentliler tarafından fethedilmiştir.⁸ 1127 yılında Danişmentlilerden Emir Melik Mehmet Gazi'nin eline geçmiş, oğlu Melik Mehmet zamanında ise beyliğin başkenti olmuştur. 1169 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan, Danişmentlilerin elinden Kayseri ve civarındaki bütün kaleleri alarak buraları Selçuklu Devleti'ne dahil etmiştir.⁹

⁵ Edhem, a.g.e., s.26

⁶ M. Heyd, Yakın Doğu Ticaret Tarihi, Çev: Enver Ziya Karal, Ankara 1975, s.164.

⁷ M. Altay Köymen, Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ankara 1998, s.250.

⁸ Raşideddin Fazlullah, Camiü't-Tevarih, Yay. Ahmet Ateş, C.II, Ankara 1960, s.39.

⁹ Erkiiletlioğlu, a.g.e., s.89.

Şehir II. Kılıç Arslan zamanında Selçuklu hakimiyetine girdikten sonra mühim bir merkez haline gelmiştir.¹⁰

En parlak devirlerini Anadolu Selçuklu Devleti zamanında yaşayan Kayseri, bu dönemde siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda en önemli şehirlerden biri haline gelmiştir. Anadolu'daki tarihi yollar üzerinde bulunan Kayseri, Selçuklular devrinde ticari ve kültürel bir merkez durumuna gelmiştir.

Bizanslılar zamanında inşa edilen Kayseri şehrinin dış surları, Selçuklular döneminde onarılmıştır. Surlar onarıldıktan sonra, iç kalede büyük değişiklikler yapılmıştır. Kalenin kapıları yanına kurulan pazarlar, şehir surlarının dışında inşa edilen hanlar, hem dışardan gelen tüccarların, hem de şehir halkının kolayca buluşmasını sağlıyordu. Bunun yanında şehir çarşıları, çeşitli meslek erbabını bir arada bulunduracak şekilde teşekkül etmişti.

Kayseri, siyasi yönden de önemli bir şehirdi. Öyle ki, Konya'dan sonra ikinci başkent sayılıyordu. Sultanlar fetihlere burada hazırlandıklarından "Dârü'l Feth", Konya'dan sonra ikinci başkent olduğu için de "Dârü'l Mülk" unvanlarını almıştır.

Şehir Moğol istilasına da maruz kalmıştır. Tarihinin en büyük felaketini¹¹ yaşamış olan şehrin her tarafı yağma ve tahribata uğratılmıştır. Bu dönemde Selçuklu hakimiyeti sona ererken Karamanlı yönetimi ve çeşitli bir çok yönetim Kayseri'de hakim olmuştur. Memluk Sultanı Baybars da Moğolları yenerek Kayseri'ye gelmiş ve burada tahta çıkarak kendi adına para bastırmıştır.¹²

Selçuklu hakimiyetinin bitiminden 16. yüzyıla kadar olan dönemde şehrin fiziki yapısı ile ilgili bilgi edinmek güçtür. Ancak, Osmanlıların hakimiyetine geçmesinden sonra, tahrire tabi tutulan Kayseri ile ilgili sağlıklı bilgileri o dönem kayıtlarından edinmek mümkündür.

¹⁰ Ramazan Tosun, Ermeni Meselesi ve Kayseri'de Ermeni Olayları, Ankara 2000, s.28.

¹¹ Osman Turan, Selçuklular Döneminde Türkiye, İstanbul 1996, s.441

¹² Turan, a.g.e., s.545.

Kayseri, 1243 yılında Moğol istilasına uğramış, 1335 yılına dek, önceleri kısmen Selçuklulara tâbi olmakla birlikte esasen Moğol-İlhanlı hakimiyetinde kalmıştır. Moğollar bu tarihler arasında Anadolu'da büyük katliamlar yaparak bölgeyi yağmalamışlardır. 1330'lu yıllardan itibaren, Eretnaoğulları Beyliği'nin daha sonra Kadı Burhaneddin Devleti'nin önemli bir merkezi olan Kayseri, 15. yüzyıl başlarından itibaren Karaman oğullarının idaresi altına girmiş ve Karaman oğulları, Dulkadiroğulları arasında pek çok kez el değiştirmiştir.

Kayseri II. Murad'ın hükümdarlığı döneminde 1436-1437'de Osmanlı topraklarına katıldı. Ancak şehir Osmanlı yönetiminin hüküm ve tasarrufuna hukuken Fatih Sultan Mehmet zamanında girebildi.¹³ 1463 yılında Fatih Sultan Mehmet şehri Karaman oğullarından alarak Osmanlılara bağlamış ve 1476 yılında Karaman eyaletine bağlı bir sancak olmuştur.¹⁴ Bir başka kaynağa göre Kayseri 1467 tarihine kadar Karamanoğulları idaresinde kalmış ve bu tarihte şehir tamamen Osmanlı idaresine geçmiştir.¹⁵ Osmanlı idaresine katılan Kayseri, bir sancak merkezi yapılmıştır.¹⁶

Kayseri Osmanlı yönetimine geçtikten sonra hiç savaş görmemiştir. Sadece Doğu illerine sefere giden padişahların bir uğrak merkezi durumundaydı. Ordular burada konaklayarak dinleniyor, çeşitli ihtiyaçlarını gideriyor ve orduya asker katılımları gerçekleştiriyordu. Yavuz Selim, Çaldıran ve Mısır seferlerine giderken Kayseri'ye uğramıştır. Yine Kanuni Sultan Süleyman Irak seferine giderken Kayseri'ye uğramış ve burada dört gün kalarak ordunun ihtiyaçları giderilmiştir. IV.Murat'ta, Revan seferine giderken Kayseri'ye uğramış ve hazırlık yapmıştır.

¹³ Şükrü Karatepe, "Kendini Kuran Şehir" Kayseri, Ankara 1999, s.70.

¹⁴ Erkiletlioğlu, a.g.e., s.222.

¹⁵ Ahmet Nazif, Mirat-ı Kayseriyye, Yay.Hazırlayan:Mehmet Palamutoğlu, Kayseri 1987, s.115.

¹⁶ Tayip Gökbilgin, 16. Asır Başlarında Kayseri Şehri ve Livası, İstanbul 1950, s.93.

c- XVI. Ve XIX. Yüzyıllar Arasında Kayseri Şehri :

XVI. yüzyıl başlarında Kayseri'nin büyük bölümü, surlar içinde bir yerleşme durumundaydı. Ancak yüzyılın başlarından itibaren surları da aşarak dışarı doğru yayılmıştır. Bu dönemde Kayseri'de 37 mahalle bulunmaktaydı. Şehirde (o dönem kaza) 9.000 civarında, sancakta ise 30.000 civarında nüfus vardı. Bu nüfusun % 70'i Müslüman, % 30'u ise gayri müslimdi. Karaman Vilayeti'ne bağlı iken, H.920/M.1520'de sayıma tabi tutulan Kayseri'de; Merkez Kasaba (Şehir), Sahra, Koramaz, Cebeli Ali, Cebeli Erciyes, Karakaya, Kenarı Irmak, Malya, Karataş, Bozatlı olmak üzere 10 nahiye, 86 köy, 276 mezra', 121 cemaat kayıtlı bulunmakta idi. Ayrıca Karahisar (Yeşilhisar) Kazası da Kayseri Sancağı'na bağlı idi. Kayseri, 1568-1574, 1578-1588, 1632-1641 yılları arasında da Karaman Vilayeti'ne bağlı sancaklardan birisi idi. XVIII. yüzyılda da Karaman Eyaleti'ne bağlı olan Kayseri Sancağı, XIX. yüzyıl ortalarında, yani 1856-1857 yıllarında Karaman Eyaleti'nden ayrılarak Bozok Eyaleti'ne bağlanmıştır. 1867'de yürürlüğe giren Vilâyet Nizâmnamesi'yle Kayseri Sancağı, Ankara Vilayeti'ne bağlanmıştır. Okumuş olduğumuz vesikalarda da Ankara'ya bağlı olduğu belirtilmiştir.

Ticari faaliyetler her zamanki gibi canlılığını korumaktaydı. Şehirde, Bedesten civarında sarraflar, haffaflar (ayakkabıcılar) bulunuyordu. Debbağcılık (deri işlemeciliği) ileri durumdaydı. Şehirde çullah, hallaç, kasap, taşçı, zaviyedar, hattat, türbedar, nalbant, kaşıkçı, bezirci, sabuncu, korucu, tellal, merkebcı, gülcü vs. gibi muhtelif meslek dallarının bulunduğu, kayıtlarda geçmektedir. Ayrıca belirtilen bu meslek dallarının yanında boyahane, mumhane, şabhane vb. işletmeler de bulunmaktaydı. 16. yüzyıl başında Kayseri, sancak merkezi olması dolayısıyla idari bir fonksiyona da sahipti. Sancakbeyi, kadı, subaşı ve diğer yöneticiler burada otururlar ve sancağın yönetim işlevini yerine getirirlerdi. İç kalede 98 kale görevlisi bulunmaktaydı.

Osmanlılar zamanında Kayseri, 1511'de Şah kulu ve Celâli isyanları, 16. yy. sonrası Karayazıcı isyanı, 1624'te de Abaza Mehmet Paşa isyanı gibi önemli siyasi olaylara sahne olmuştur. 1603 yılında Celaliler tarafından Kayseri de talan ve tahrip edilmişti.¹⁷ Bu isyanlar sırasında yaşanan karmaşık ortam Kayseri'deki ticari hayatı da büyük ölçüde olumsuz şekilde etkilemiştir. Ekonomik yapının askeri başarılarla orantılı şekilde zayıflaması, şüphesiz Kayseri t üccarlarını ve üretim sektörlerini de derinden yaralamıştır. İleriki yıllarda Avrupa'da ortaya çıkan Sanayi inkılabı, tüm Osmanlı ülkesine olduğu gibi Kayseri ekonomisine de büyük bir darbe vuracaktır. Kayseri ancak XIX. yy. sonlarına doğru sanayileşmeye ve eski ticari canlılığı yakalamaya çalışmıştır. Buna rağmen Kayseri, Anadolu'daki sancakların içinde en büyük ve ekonomik yapısı en ileri düzeyde olan bir sancak konumunu devam ettirmiştir.

Kayseri'de her dönem olduğu gibi XVII. Yüzyılda da yoğun bir Ermeni ve Rum nüfus yaşamaktaydı. Bunun sebebini tarihi kayıtlardan anlamaktayız. "XVII.Yüzyılın ortalarında İstanbul'da çok sayıda Ermeni bulunmakta olup, sayıları sürekli artmakta idi. IV. Murat 1635'te onlara ilk geliş yerleri olan Asya'nın mıntıklarına ve Kayseri'ye dönmelerini emretti. Ancak otuz seneden fazla İstanbul'da oturanlar bu şehirde kalabilecekti".¹⁸ Buradan anlaşıldığı üzere bir takım Ermeniler bu emir sonrasında Kayseri'ye gelmişler ve şehirdeki Ermeni nüfusu artmıştır.

Kayseri, Anadolu'da hızla büyüyen, gelişen bir şehirdi. Bursa'dan sonra Anadolu'da en büyük şehir Kayseri idi.¹⁹ XVII. yüzyılda Kayseri, 20.000'i geçen nüfusuyla Anadolu'nun büyük şehirleri arasındaydı. Sicillerde yer alan çeşitli vergi kayıtlarından bu nüfusu belirlemek mümkün olmaktadır. 17. yüzyılda da Kayseri, sur içinde düzenli bir şehircilik yaşantısına sahipti. Bu dönemde canlı bir imar faaliyeti göze çarpmaktadır. Meydan kapısı dışında

¹⁷ Mustafa Akdağ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celali İsyancıları", Ankara 1975, s.475.

¹⁸ Yücel Özkaya, Arşiv Belgelerine Göre XVII. Yüzyıl ve XIX.Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilerin Durumu, Ankara 1985, s.150.

¹⁹ Karatepe, a.g.e., s.72.

büyük bir çarşı oluşmuştu. Hisar önünde bir ekmekçi fırını, bir kahve tahmisi ve 11 dükkan, bir kahve dükkanı, bir bakkal dükkanı, 4 arabacı dükkanı inşa edilmişti. Kayseri Bedesteni Bursa'daki Mustafa Bey Evkafı'na bağlıydı. 1675 tarihli bir kayda göre, Bedesten'in 3 tarafına bitişik olarak 6 dikici dükkanı, 2 terzi, bir hallaç dükkanı, 36 kuyumcu dükkanı olmak üzere 55 dükkan bulunuyordu. Bu yüzyıldaki Kayseri evlerinin fiziki yapısına ait bilgiler de mevcuttur. Bu evler genellikle bir sofa, bir tabhane (mutfak), bir örtme, bir miktar avludan oluşuyordu. Bazılarının bahçesinde bir ahır ve bir su kuyusu bulunmaktaydı.

18. yüzyılda Kayseri'de nüfusun 20.000, mahalle sayısının da 77 olduğu belirlenmiştir. Buna göre 16.yüzyıl başında şehrin 9.000 civarında olan nüfusu bir mislinden fazla artmış, mahalle sayısı da 37'den 77'ye çıkmıştır. Şehrin o dönemdeki sınırlarını tam olarak bilmememize rağmen, yatay yönde ne kadar genişleyebileceği konusunda nüfus ve mahalle sayısı fikir vermektedir. 16. yüzyılda sadece bir mahallesi surlar dışında olan şehir, bu yüzyılda hatta 17. yüzyıldan itibaren surların dışına çıkarak ovaya yayılmış olmalıdır.

Bu dönemdeki şehrin diğer özellikleri ile ilgili olarak şunlar da belirtilebilir: Daha önceden olduğu gibi ticaret 18. yüzyılda da Kayseri'nin ekonomik yaşamında önemli olmuştur. Bu dönemde şehirde, 1 bedesten ve 5 han, 4 adet de pazar yeri tespit edilmiştir. Şehirdeki dini, sosyal ve idari binalara gelince; 25 cami ve mescid, 2 mevlevihane, 7 hamam, 11 çeşme, 6 medrese ve her caminin yanında da sıbyan mektebi bulunmaktaydı. Ayrıca idarecilerin kullandığı (mutasarrıflara ayrılmış) bir saray ile kadıların kullandıkları bir mahkeme binası mevcuttu.

d- XIX. Yüzyılda Kayseri Şehri :

XIX. Yüzyıla gelindiğinde, Kayseri'deki gelişimin ve imar faaliyetlerinin devam ettiği görülür. İç kalenin güneybatısında yer alan ve daha önce bir

yangın geçiren Kapalı çarşı, 1859 yılında halk tarafından yeniden inşa edilmiştir. Çarşıda 800 dükkan yer almaktaydı. Kapalı çarşının yapımı, şehirdeki ticaretin canlılığının bir göstergesidir. Yine 1803 yılında At Pazarı'nda 18 dükkan, 1806 yılında hükümet dairesinin yanında bir askeri kışla inşa edildiği bilinmektedir. İmar hareketlerinin yanı sıra şehir 1835 yılının Ağustos ayında büyük bir felaket yaşamıştır. Söz konusu tarihte meydana gelen depremde, birçok ev ve bina yıkılmış veya harap olmuş, 1064 kişi de hayatını kaybetmiştir.²⁰

Kayseri, sadece Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın kısa süreli isyanı sırasında işgale uğramış, başka bir işgal görmemiştir. Şehir II. Abdülhamit zamanında tüm ülkede gerçekleştirilen imar faaliyetlerinden nasibini almıştır. Bir çok cami yeniden restore edilmiş, bir çok park ve bahçe düzenlemesi yapılmış, yeni yollar yapılmış ve caddeler genişletilmiştir.²¹

XIX. Yüzyılda Kayseri, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde görülen çeşitli misyonerlik faaliyetlerinin de yürütüldüğü bir merkez haline gelmiştir. "Kayseri bölgesine keşif amacıyla ilk gelen Amerikalı Peter Elnatyan Gridley'dir".²² Misyonerler daha çok Ermeni ve Rum mahalleleriyle ilgilenmişlerdir. Daha sonra çevre şehirlerde de faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kayseri'de Talas Amerikan Koleji'nin temeli de bu misyoner faaliyetlerine dayanmaktadır. Amerika, adı geçen misyonerin incelemeleri sonucunda Kayseri'de bir misyon merkezi kurmaya başlamıştır. Bu şahsın incelemelerinden sonra misyonerlik faaliyetlerinde Kayseri'ye de önem verilmesine karar verilmiştir.²³

XIX. Yüzyılın bazı dönemlerinde şehir nüfusu ile ilgili şu bilgiler mevcuttur: 1831'de yapılan sayıma göre şehirdeki hane sayısı 7693, nüfus

²⁰ Karatepe, a.g.e., s.74.

²¹ Bkz., s.74.

²² Hasan Özsoy, Kayseri'de Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji, Kayseri 1996, s.45.

²³ Uygur Kocabaşoğlu, Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika, İstanbul 1989, s.92.

sayısının da 21.005 ile 26.000 arasında olduğu anlaşılmaktadır.²⁴ 1892 yılına ait Ankara Vilayet Salnamesi'nde ise 49.498 nüfus olduğu belirtilmektedir. Yalnız bu rakamların Türk ve erkek nüfusu kapsadığı anlaşılmaktadır. Nüfusa ait bu rakamlar, şehrin alan olarak daha da büyüdüğünün kanıtlarıdır.

Nüfustaki bu artış ve buna bağlı olarak da şehrin alansal gelişiminde rol oynayan bir takım faktörler de vardır. Söz konusu faktörlerin başında şehrin ticari fonksiyonu gelmektedir. Sancak merkezi olması nedeniyle, idari fonksiyonunun da bu konuda pay sahibi olduğunu belirtmeliyiz. Belediye teşkilatı 1871 yılında kurulmuştur. Yüzyılın sonuna doğru küçük sanayinin gelişmekte olduğu görülür. Bunun yanında, başından beri Kayseri için en önemli geçim kaynağı olan ve ova tabanında sürdürülen tarım da göz önüne alınırsa, bütün bu faktörlerin bir araya gelmesi, şehrin nüfus ve buna bağlı olarak da alan bakımından büyümesini sağlamıştır.

Bütün bunlar 19. yüzyılda Kayseri'nin, döneminin şartlarına göre büyük bir şehir özelliği taşıdığını göstermektedir.

e- Cumhuriyet Öncesinde Kayseri :

20. Yüzyıla gelindiğinde, şehrin daha önceki dönemlere oranla iyice geliştiği görülür. Kayseri'nin XX.Yüzyıl başlarındaki nüfusu 250.000 civarında idi. Bu asrın başında Anadolu'da böylesine yoğun nüfuslanmış çok az sayıda şehir mevcuttu.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yine Ankara'ya bağlı olan Kayseri'nin 7 kazası, 6 nahiyesi ve 181 köyü bulunmaktaydı. 1914'te yapılan düzenlemeyle Kayseri bağımsız liva-sancak haline getirilmiştir.²⁵ Bu dönemde müstakil bir mutasarrıflık olan Kayseri, Cumhuriyetle birlikte 1924 Anayasası çerçevesinde "vilayet" olmuştur. 1928'de Kayseri; Merkez, İncesu, Bünyan, Develü, Aziziye (Pınarbaşı) olmak üzere 5 kaza, 21 nahiye ve 314 köyden ibaretti. 1935 nüfus sayımında Ürgüp Kazası'nın da Kayseri'ye bağlı

²⁴ Hüseyin Cömert, Kayseri'de İlk nüfus Sayımı 1831, Kayseri 1993, s.6.

²⁵ Karatepe, a.g.e., s.71.

olduğu görülür. Daha sonra bu idari birim Nevşehir'e bağlanmıştır. Bugün ise, Kayseri ilinde Akkışla, Bünyan, Develi, Felahiye, Hacılar, İncesu, Kocasinan, Melikgazi, Özvatan, Pınarbaşı, Sarioğlan, Sarız, Talas, Tomarza, Yahyalı ve Yeşilhisar olmak üzere 16 ilçe, 46 kasaba (belde) ve 441 köy bulunmaktadır.

Kayseri'de yaşayan halkın %75'i Müslüman Türk olmakla beraber, Rum ve Ermeni'lerde oldukça fazla bir yüzdeye sahipti. Ancak 1915 yılında çıkarılan Tehcir kanunu ile yaklaşık 44.000 Ermeni'nin Suriye ve Musul'a gönderildiği kaynaklarda geçmektedir.²⁶ Giden Ermeniler, şehir nüfusunda önemli ölçüde azalma meydana getirmiştir. Ayrıca Lozan Antlaşması gereğince Yunanistan ile yapılan nüfus değişiminden sonra şehrin toplam nüfusu 198.107'ye düşmüştür.²⁷ Kayseri nüfusunun on yıl içinde, elli altmış bin azalmasıyla birlikte, şehrin ekonomik yapısında bir bocalama süreci başladığı kesindir. Çünkü giden Ermeni ve Rum'ların bir kısmı şehirdeki esnaf ve tüccarları oluşturmaktaydı. Bu büyük göç kaybı şehirdeki sosyal ve ekonomik yapıyı bir süre de olsa yıpratmıştır.

Bu dönemde Kayseri'de 12.811 hane, 3.722 dükkan ve mağaza, 120 fırın, 30 han, 11 hamam, 250 ambar ve samanlık, 150 cami ve mescit, 56 sıbyan mektebi, 6 erkek ilkokulu, 3 kız ilkokulu, 8 kilise, 2 kütüphane, 39 medrese, 123 çeşme ve sebil, 31 tekke ve zaviye, 1 kıraathane, 1 hükümet konağı, 1 askerlik dairesi, 1 cephanelik, 1 belediye konağı, 1 gureba hastanesi, 1 mülki idâdi, 2 belediye bahçesi ve 1 güherçile fabrikası bulunmaktaydı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma döneminde, bir çok yerde olduğu gibi Anadolu'da da halk fakir ve yorgun düşmüştür. Avrupa devletlerinin üstün sanayi üretimleri karşısında çoğunlukla el emeğine ve alın terine dayanan Anadolu sanayisi yavaş yavaş sönmeye başlamış, zanaatlar kaybolmaya yüz

²⁶ Karatepe, a.g.e., s.76.

²⁷ Bkz., s.76.

tutmuştur. Bu durumdan Kayseri'deki sanayi kolları ve ticari faaliyetlerde nasibini almıştır.

Milli mücadele sırasında Kayseri, Anadolu'nun işgal edilmemiş, en güvenli yerlerinden biri olduğu için başkent yapılması bile düşünülmüştür. Ancak şartların değişmesi ve cephenin Ankara'ya yakın olması sebepleriyle bu düşünceden daha sonra vazgeçilmiştir.

Sonuç olarak kayseri Cumhuriyet dönemine, çevresinde yetişen tarım ürünlerini satan, bunun yerine dışarıdan sanayi ürünleri alan, halı, kilim, debbağ, pastırma ve güherçileden başka önemli bir üretimi olmayan, buna rağmen yine de Anadolu'nun kalabalık, gelişmiş ve güzel bir şehri olarak girmiştir.

1. BÖLÜM

ŞER'İYYE SİCİLLERİ VE 280 NO'LU KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİ

ŞER'İYYE SİCİLLERİ VE 280 NO'LU KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİ

a- Şer'iyye Sicilinin Tanımı, Ortaya Çıkışı ve Önemi :

Kelime olarak "şer'i" ve "şer'iyye" -şeriata uygun, şeriatla ilgili²⁸ anlamlarına gelmektedir. Terim olarak şer'iyye sicili "Osmanlı Devleti'nin idari birimlerinden olan kazalardaki kadıların, şer'i mahkemelerde bütün hukuki hadise hususunda verdikleri karar suretlerini, hüccetlerini ve yargıyı ilgilendiren kayıtları münderic defterler"²⁹ olarak geçmektedir.

Şer'iyye sicilleri kadıların yönetimi altında bulunan merkezde gelişen her türlü idari, hukuki ve ceza-i durumların yazıldığı, boyu uzun, eni dar olan ve ilgili kişilere de birer adet verilmek üzere hazırlanan kayıtlardır. Herhangi bir resmi kurumdan gelen yazılar veya emirler, idari görevlerden kaynaklanan yazışmalar ve dâvâ kayıtlarının tutulması şer'iyye sicillerini ortaya çıkarmıştır.

Kadılar tüm bu yazışma ve kayıtları sıkı bir şekilde korumak zorunda idiler. Bu defterlerin ve evrak külliyyatının saklanması sırf teftiş ve ilgililerin durumunu belirlemenin de ötesinde görevin yeni gelen kadıya devri için gereklidir. Tayin edilen yeni kadı, selefinin dîvânını (evrak torbasını) ister ve iki emin atayarak onların önlerinde gözden geçirirdi. Aslında bir yerde mahkeme sicili, şehrin ticaret sicili ve noterlik arşivi demektir.³⁰ Oluşturulan kayıtlar eyaletlerde, sancaklarda ve kaza merkezlerinde toplanarak arşivlenmiştir.

²⁸ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayını, Ankara 1995, s.1187.11

²⁹ Ahmet Akgündüz, Şer'iyye Sicilleri, T.D.A.V. Yayınları, C.I, İstanbul 1988, s.17.

³⁰ İlber Ortaylı, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Ankara 1994, s. 66-67.

Şer'iyye sicillerinin ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak tarihi kayıtlara göre İslam'ın ilk asırlarından itibaren sicil defterlerinin tutulduğunu görmekteyiz. Hicri 120 tarihinde Kûfe kadısı Abdullah bin Şubrime, davaların çoğalmasından dolayı hükümleri tescil ettirmeye başlamıştır.³¹

Kadılarının sicil defterleri tuttuğunu, Osmanlı öncesindeki Türk-İslam devletlerinde de görmek mümkündür. Anadolu Selçukluları ve Memluklar zamanında da sicil defterleri tutulduğu görülmektedir. Osmanlı dönemine ilişkin kayıtlar ise oldukça titiz bir çalışma ile muhafaza edilerek günümüze kadar ulaşmış ve bizlere sunulmuştur. Osmanlı Devletinde ilk kadı tayini, Osman Gazi döneminde Karaca Hisar'a tayin olunan Tursun Fakih ile gerçekleşmiştir. Daha sonra da Çandarlı Kara Halil Bilecik kadılığına tayin olunmuştur.³² Osmanlı Devletinde ilk olarak kayıtlara geçen defter 1 numaralı Bursa sicil defteridir. Tarih olarak XV.Yüzyılın ilk çeyreğini kapsamakta ve Bursa'nın sosyal, ekonomik ve hukuki idaresi ve durumu hakkında bilgiler içermesi yönüyle değerli bir defter durumundadır.

Şer'iyye sicilleri tarihi kayıtlar ışığında, yazıldığı dönem hakkında bir çok bilgiye ulaşabileceğimiz ve tarihi çıkarımlar yapabileceğimiz en güvenilir başvuru kaynakları olması yönüyle büyük önem arz etmektedir. Sosyal ve ekonomik tarihimizin ilerleyişini, idari yapının işleyişini, askeri ve sivil hayatın ne gibi değişikliklere uğradığını ve toplum yapısı gibi konuları şer'iyye sicillerinden öğrenebilmekteyiz. Ferman ve emirler zamanının aydınlatılması, askeri ve içtimai konulara açıklık getirmesi bakımından oldukça büyük öneme sahiptir.

Kısacası şer'iyye sicilleri; tarihimize ayna tutan, doğru, güvenilir ve birinci elden kaynaklardır.

³¹ Sait Öztürk, İstanbul Tereke Defterleri, İstanbul 1994, s.19.

³² Yusuf Halaçoğlu, XIV. Ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Ankara 1995, s.124.

b- Şer'iyye Sicillerinin Muhtevası :

Osmanlı Devleti'nde kadı, sadece yargı yetkisi olmakla kalmayıp görevinin şer'î niteliği ona idarî bazı görevler de yüklüyordu. Tanzîmat öncesi Osmanlı taşrasında gerek merkezden gelen gerekse orada cereyan eden yazışma ve işlemlerin hemen tüm kayıtları, şer'î sicillere kaydedilirdi. Dolayısıyla şer'î sicillerin içeriğini sadece mahkeme kayıtları olarak ifade etmek yanlış olur.

Bu sicillerde, her çeşit dava zabıtlarıyla, mukavele, senet, satış, vakfiye, vekâlet, kefâlet, vesâyet, borçlanma, tereke, taksim vs. gibi fıkıh ilminin başlıca konularını teşkil eden şer'î muamelelere dair resmî kayıtlar, narhlar ile esnaf teftişine ait notlar ve başta hükümdarlar olmak üzere her derecedeki büyük ve küçük makamlardan beylerbeylerine, sancakbeylerine, kadılara, müftülere, mütesellimlere ve diğer tüm resmî görevlilere gönderilen ferman, berat, dîvân tezkiresi, mektup, ruûs vs. gibi resmî mahiyetteki emir ve yazıların suretlerini bulmak mümkündür.

Ancak incelenen bir çok defterde en çok karşımıza çıkan konuların; miras, vekalet, nafaka, alacak-verecek ve çeşitli anlaşmazlıklardan kaynaklanan sorunlardan dolayı açılmış davalar olduğunu görüyoruz.

Bunlarla birlikte şer'iyye sicilleri şahıslarla ilgili ehliyet, gaiblik, kölelik vb. hükümleri, aile ile ilgili olarak nikah, boşanma, nafaka vb. hükümleri, mirasla ilgili hükümleri, tarım, hayvancılık ve vergilerle ilgili hükümleri, cezalarla ilgili hükümleri, idari yapının teşekkülü ve devletin çeşitli organlarının işleyişine dair bilgileri içermektedir. Ayrıca askeri açıdan da hem asker toplama ve asker sayısını ortaya çıkarma, hem de ordunun konaklama ihtiyaçlarının belirlenmesinde şer'iyye sicillerinde yer yer bilgilere rastlanılmaktadır. Sonuç olarak şer'iyye sicilleri yazıldığı dönemdeki sosyal, siyasal,askeri, ekonomik

ve idari tüm bilgilere ulaşmamıza kolaylık sağlayan en temel kaynakların başında bulunmaktadır.

c- Şer'iyye Sicilleri ve Kayseri Şer'iyye Sicilleri :

Giriş kısmında da bahsettiğim üzere şer'iyye sicilleri kadıların yönetimi altında bulunan merkezde gelişen her türlü idari, hukuki ve ceza-i durumların yazıldığı kayıtlardır. Merkezden veya başka sancak ve kazalardan gelen resmi kayıtlar, emirler ve fermanlar da bu defterlere kaydedilmiştir.³³

Şer'iyye sicilleri, Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar ulaşmış en değerli kaynakların başında gelmektedir. Özellikle devletin son zamanlarındaki savaşlar sırasında bir çok ilin (özellikle Doğu) sicilleri tahrip edilmiş veya götürülmüş ise de bir çok ilimizin defterleri kayıtlarda bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 20.000 adet sicil defteri bulunmaktadır. Sayfa olarak ise 500.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.³⁴

Ülkemizin dışında da bir takım Osmanlı kayıtları, defterleri mevcuttur. Bulgaristan'ın başkenti, Sofya Milli Kütüphanesi'nde, Üsküp'te Makedonya Tarih Enstitüsünde, Yunanistan'da Selanik Makedonya Tarih Enstitüsünde, Kıbrıs'ta, Kahire'de Basra'da ve Şam'da Osmanlı devletine ait birçok sicil kayıtları da bulunmaktadır. Doğu illerimizin Kayıtları bu bölgedeki savaşlarla (1.Dünya Savaşı, 93 Harbi) Ruslar ve Ermeniler

³³ Mehmet İpşirli, "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilâtı," Editör Ekmeleddin İhsanoğlu, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, C. I, IRCICA Yayınları, İstanbul 1994, s. 226.

³⁴ - Ahmet Akgündüz-Prof.Dr.Halil Cin, Türk-İslam Hukuk Tarihi I. İstanbul 1990, s.274.

tarafından tahrip edilmiş veya çeşitli yerlere götürülmüştür. Sadece Ahıska'ya ait olan bir sicil defteri tesadüfen fark edilerek satın alınmıştır.³⁵

Kayseri'deki Şer'iyye sicilleri de Anadolu'daki pek çok ilimizin sicilleri gibi Ankara'da Milli Kütüphanede bulunmaktadır. Ancak Kayseri şeri'yye sicillrinin birer mikrofilmleri Kayseri'de Erciyes Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü bünyesinde kurulan KAYTAM (Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi) da bulunmaktadır.

Kayseri iline ait toplam 289 adet şer'iyye sicili bulunmaktadır. İki Hicri 895-898 Miladi 1489-1492 yıllarına ait, sonuncusu ise Hicri 1327-1333, Miladi 1909 – 1914 yıllarına aittir.³⁶

280 NO'LU KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİ

280 numaralı Kayseri Şer'iyye Sicili, hicri 1320 - 1326, miladi 1902 - 1908 yıllarına ait olan defterdir. Bu kadar geniş bir tarihi kapsamı, belgelerin daha sonra tarihi sıraya göre toparlandığını göstermektedir. Tez konumuz olan 280 numaralı sicil, Ankara'da Milli Kütüphane arşivinde '1945' numara ile kaydedilmiştir. Milli Kütüphanede ve Kayseri'deki KAYTAM'da defterin mikrofilmleri bulunmaktadır. Sicil defteri toplam 56 sayfadan oluşmaktadır. Bunların bir kısmı çok az yazılmış veya bazılarının üzeri karalanmıştır. Sayfa numaraları karışık olduğu için biz mikrofilmdeki belge sırasına göre numara verdik. Belgelerin hemen hemen tamamında tarih verilmiştir. Bazısında sadece gün ve ay verilmiş ise de bir önceki

³⁵ Tufan Gündüz, 165 No'lu Kayseri Şer'iyye Sicili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990, s.7.

³⁶ Akgündüz, a.g.e., s. 198

belgeden, yılı da ortaya çıkmaktadır. Sadece birkaç belgede tarih verilmemiştir.

Belgelerin hemen tamamı ilam ve hüccetlerden oluşmaktadır. Belgelerde en çok karşımıza çıkan davalar; alacak-verecek, nafaka, vasi ta'yini, vakıf icariyesi, boşanma, hudut, vekalet, miras ve çeşitli ta'yin davalarıdır. Bu davalara söz konusu olan kişilerin % 66'sını Müslümanlar, % 34'ünü ise gayri Müslimler oluşturmaktadır. Gayri Müslimlerden en çok davayı Ermeniler (% 22) daha sonra Rumlar (% 10) ve en son Protestanların (%2) civarlarında mahkemeye başvurdukları vesikalardan anlaşılmaktadır. Davalardan bazıları Ermeni ve Müslümanlar arasında cereyan etmiştir. Kadınların, erkekler kadar olmasa da sık sık mahkemeye başvurdukları görülmektedir.

Belgelerde, Kayseri'nin yüz yıl öncesine ait bir çok mahalle, köy ve kaza ismi geçmektedir. Kayseri'nin sosyal hayatını bizlere aydınlayabilecek bir çok kayıta rastlamakta mümkün olmuştur. Özellikle halkın kullandığı araç-gereç ve ev eşyaları, çeyizlikler, tüketim malzemeleri belgelerde sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bunlarla beraber halkın iç içe bulunduğu medreseler, camiler, vakıflar, pazarlar, çarşılar ve kahve hanelerin isimleri belgelerde sık sık geçmektedir.

Bu defteri okurken bir takım zorluklar çektik. Bunun başında da silinti kısımlar yer almaktadır. Silik kısımlar (...) ile gösterilmiştir. Bazı yerlerde ise -özellikle Ermeni isimlerinde- okunan kelimenin doğruluğundan şüphe edilmiş ve (?) işareti ile belirtilmiştir.

A- 280 No'lu Kayseri Şer'iyye Sicilindeki Belgelerin Özetleri :

Belge No: 1.

Hırka Karyesinden Hacı Osman Oğlu Bekir bin Hacı Osman, yine aynı karyeden Hacı Mustafa kızı Kadriye ile bin beş yüz elli bir kuruş mihr-i müeccel karşılığında evlidir. Ancak Kadriye, beş yıldır kocası Bekir'e itaat etmeyip babasının evine gitmekte ve nafaka talep etmektedir. Bekir'in vekili ise Kadriye'ye bir mesken tedarik edileceğini ve onun da zevciyyet kurallarına uymasını ve takdir olunan nafakanın ıskatını talep ettiği hüccettir.

H. 27 Recep 1320, M. 30 Ekim 1902.

Belge No: 2.

Aynı davanın devamında Kadriye'nin vekilinin, Kadriye'nin kocası Bekir'in At pazarı mevkiindeki kahvehanede karısı Kadriye'yi talak-ı selase ile boşadığını ve bu yüzden müvekkili Kadriye'nin eski kocasına itaat etmeyeceğini ve zevciyyet hukukuna uymayacağını beyan ettiği hüccettir.

H. 28 Recep 1320, M. 31 Ekim 1902.

Belge No : 3.

Bekir verdiği cevapta, nafaka verdiğini ikrar etmekte ancak adı geçen yerde talak-ı selase ile Kadriye'yi boşadığını inkar etmektedir.

H. 28 Recep 1320, M. 31 Ekim 1902.

Belge No : 4.

Bu konuyla ilgili olarak şahitler sayılmıştır. Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden gürcü Mustafa bin Osman ve Ammiler karyesinden Yakub

oğlu Mehmed ve Hbek karyesinden Emir oğlu Nuh Mehmed Bahcivan Ömer Şeyh mahallesinden Miyas oğlu Mehmed Köyyıkan mahallesinden Karabey oğlu Nuh ve yine mahalleden Gücük oğlu Süleyman Kadriye'nin vekili tarafından Şahit olarak gösterildiği belgedir.

H. 10 Şaban 1320, M.12 Kasım 1902

Belge No : 5.

Mahkemenin, Kadriye'nin nafaka karşılığı almış olduğu eşyaların toplamını ve bedellerinin ne olduğunu Bekir'in vekili Mehmed Ali Ağa'dan ayrıntılı bir Şekilde izah etmesini istediği belgedir. Berber Muhyiddin Efendi ise sayılan eşyaları ise inkar etmiştir.

H. 26 Receb 1320, M. 29 Ekim 1902.

Belge No : 6.

Muhyiddin Efendi'nin inkarı üzerine vekil Mehmed Ali Ağa'nın, Hacı Emin Efendi Hacı ve Çerkes İdris Ağa HaŐım oğlu Abdullah Efendi, Őpc oğlu Ali Ağa, Hacı Bekir Ağa, Mahir Bey Emir Hüseyin zevcesi Hatun Uzun Mehmed gelini Penbe Seyyid zevcesi Zekiye, Sabit zevcesi Mes'ude ve Hacı Ahmed zevcesi Elmas'ı Şahit olarak gösterdiği belgedir.

Belge No : 7.

Şahitlerden Akĉa Kayasının Yukarı mahallesinden Hacı Bekir Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah, eşya-i beytiyeyi ve değerlerini aĉıklayarak yapmış olduğu Őahitliđi ve Şahadeti iĉeren bir belgedir.

H. 28 Receb 1320, M. 31 Ekim 1902

Belge No : 8.

Yine şahitlerden Akca Kaya Karyesinin Yukarı mahallesinden Mahir bey bin Üzeyir'in yapmış olduğu şahitliğin ve şahadetin yer aldığı diğer bir belgedir.

H.26 Recep, M. 29 Ekim

Belge No : 9.

Aynı dava içinde Muhyiddin Efendi ile ilgili bu bölümde Şakire ile İbn-i mezbur Süslü'ye her ay yirmi beşer kuruştan toplam elli kuruşluk nafakanın Muhyiddin Efendi'ye tenbih olunduğu belgedir.

H. 24 Şaban 1320, M. 26 Kasım 1902

Belge No : 10.

Höbek karyesinden Karabey nam-ı diğeri Emir oğlu Nuh Mehmed bin Emir Mehmed'in ifadesinin alındığı bir belgedir.İfadesinde "Kadriye'nin emmisi mezbur Hacı Mustafa mezbur Bekir'i nafaka için mahbus ittirdi mezbur Bekir dahi mahbus hanede eğer ben nafakayı verir isem mezbure Kadriye benden boş olsun didi ben bu hususa bu vech üzre şahidim ve şahadet dahi iderim." diyerek olayın başka bir boyutunu ortaya çıkarmıştır.

H. 13 Şaban 1320, M. 15 Kasım 1902

Belge No : 11.

Konuyla ilgili bir başka şahit ise Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden Osman Efendi oğlu Mustafa bin Osman efendidir. Osman Efendi ifadesinde "Sarıoğlan'lı Hasan'ın kahvesinde cami-i kebirin faraşı Haşim Efendi geldiği Hacı Osman oğlu Bekir bin Hacı Osman didiği sende bu nafakayı Kadriye'nin babası Hacı Mustafa bin Abdullah alacak didi Kadriye'nin zevci mezbur Bekir didiki mezbur kahvede eğer ben bu nafakayı

mezbur Hacı Mustafa'ya virir isem Kadriye benden üç talak boş olsun dediğin ben böyle Allah için şahidim ve böyle şehadet iderim." Bu ifadeden anlaşıldığı üzere Kadriye'nin babasının nafaka alması isteği üzerine Bekir'in eşini talak-ı selase ile boşadığını ifade eden bir belgedir.

H. 13 Şaban 1320, M. 15 Kasım 1902

Belge No : 12.

Müdde-i Bekir yukarıdaki şahitlerin ifadelerini inkar etmiştir. Bekir, Höbek'li Nuh Ağa ile arasının kötü olduğunu, duvar yüzünden aralarında husumet olduğu için kendisinin iyi olmasını istemeyeceğini diğer şahit Mustafa'yı ise ne gördüğünü ne de tanıdığını ifade ederek şahitliklerini kabul etmeyeceğini ifade etmiştir. Belgenin devamında ise vekil Mehmed Ali Ağa, Bekir'le Nuh'un arasında bir husumet olduğunu inkar etmektedir.

H. 13 Şaban, M. 15 Kasım 1902

Belge No : 13.

Konuyla ilgili olarak hem Bekir hem de vekil Mehmed Ali Çarşamba günü tüm şahitlerini ki bunlar -Kuzucu karyesinden Kürt oğlu Osman, bakkal sarı Bekir oğlu Mehmed, Boyacı karyesinden Hüseyin, Hırka karyesinden solak oğlu Mehmed ve karyeden Veli oğlu Hacı'yı şahit olarak Çarşamba günü getireceklerini ifade ettikleri belgedir.

Belge No : 14.

Şahitlerden Hırka karyesinden Solakoğlu Mehmed bin Mehmed, "Höbekli Nuh mezbur Hacı Mustafa Ağa ile duvar müşterikidir ben böyle bilürüm." diye şahitlik yapmıştır.

H. 18 Şaban 1320, M. 20 Kasım 1902

Belge No : 15.

Diğer şahit Boyacı karyesinden Hüseyin bin Mehmed, "Höbekli Nuh mezbur Hacı Mustafa Ağa ile mi oğlu ile mi amma bilmem müşterekleridir bunların birbirleriyle garaz-ı dünyeviyelerinin olduğunu bilmem." diyerek şahitlik yapmıştır.

Bir diğer şahit Kuşcu karyesinden Osman bin Süleyman, "Höbekli Nuh mezbur Hacı Mustafa ile duvar müşterekidir garaz-ı dünyeviyesi olduğunu bilmem." diyerek şahitlik etmiştir.

H. 18 Şaban, M. 20 Kasım 1902

Ve son olarak mahkeme gününün Ramazan-ı şerifin on beşinci günü olarak kararlaştırıldığı belgedir.

H. 22 Şaban 1320, M. 24 Kasım 1902

Belge No : 16.

Akça Kaya karyesinde sakine Şakire hanım, Osman Efendi ile 1551 kuruş mihr-i müeccel ve 450 kuruş mihr-i muaccel karşılığı evli iken Osman Ağa Şakire hanımı babası hanesine bırakıp cins-i nafakadan bir nesne dahi ita etmemiştir. Şakire'den mütevellid dört yaşındaki oğlu Hasan'ın nafaka vesair levazım-ı zarüriyesi için Osman Ağa'dan çocuğun çeşitli ihtiyaçlarına binaen yeterli miktarda nafaka talep ettiği bir belgedir.

H. 5 Şaban 1320, M. 7 Kasım 1902

Devamında vekil-i musahhar Muhyiddin Efendi Şakire hanımın vekili Mehmed Ali'nin nafaka talebini inkar ettiği ifade yer almaktadır.

H. 5 Şaban, M. 7 Kasım

Belge No : 17.

Yukarıda davası geçen Hırka karyesinden Bekir, eski eşi Kadriye'yi alırken 1100 kuruş başlık parası vermiştir. Ancak sonra boşanma gerçekleşince mahkemeye başvurarak verilen başlık parasının Allah'ın emri olmadığını bu yüzden 1100 kuruşu müdde-i vekil Muhyiddin Efendi'ye tenbih olunarak verilen başlık parasının geri talep edildiğini ifade eden belgedir.

H. 12 Şaban 1320, M. 14 Kasım 1902

Belge No : 18.

Vekili musahhar Muhyiddin Efendi, mahkemeye verdiği cevapta yukarıda adı geçen davayı külliyen inkar etmiştir.

H.12 Şaban, M. 14 Kasım

Davanın devamında "başlık" tabiri Bekir ve babası Hacı Osman tarafından açıklanıyor. "Yani başlık demek kızını satmak bu parayı virmesem kızını virmez mihr-i müeccel ve muaccel dahi değildir." Diyerek mihiri müeccel ve mihiri muaccelden farklı bir parayı başlık parası olarak verdiğini beyan ediyorlar.

H. 31 Teşrin-i Evvel 1318, M. 13 Kasım 1902

Belge No : 19.

Vekil-i musahhar Muhyiddin Efendi cevabında külliyen inkar etmektedir.

H. 13 Şaban 1320, M. 15 Kasım 1902

Belgenin devamında Bekir yukarıdaki hususa dair Ahras oğlu Ali Ağa ve biraderi Hüseyin Ağa'yı şahit olarak göstermiştir.

13 Şaban, M. 15 Kasım

Belge No : 20.

Şahitlerden Bozatlı Hasan Bey mahallesinden Köse oğlu nam-ı diğeri Ahras oğlu Ali bin Ahmed : "Osman bana geldi ki Hacı Mustafa'nın kızını oğluma alalım didi. Bizde Hacı Mustafa'nın hanesine vardık. Kızını mezbur Osman'ın oğluna talip olduk. Hacı Mustafa 20 lira başlık istedi, bizde 8 lira virdik.Üç lira dahi boğaz altunu virdik." diyerek başlık parası hususundaki ifadesini beyan ettiği belgedir.

H. 13 Şaban 1320, M. 15 Kasım 1902

Belgenin devamında Bekir'in babası Hacı Osman başka şahidi olmadığını belirterek Hacı Bekirin yeminini talep etmiştir.

H. 13 Şaban Sene 1320, M. 15 Kasım 1902

Belge No : 21.

Bu belgede müddeâ aleyh -davalı- Hacı Mustafa bin Hacı Bekir'in, mahkeme tarafından üç kıta davetiye gönderildiği halde mahkemeye gelmediği ancak vekil olarak Muhyiddin Efendi'nin atanmasından sonra mahkemeye geldiğini izah eden belgedir.

Belge No : 22.

Hırka karyesinden Osman Efendi'nin oğlu Bekir, Hacı Mustafa Ağa'nın kerimesi Kadriye ile evlenirken bin yüz kuruş akçe başlık parası vermiştir ve bu başlık parasının Allah'ın emri olmadığını söyleyerek Hacı Mustafa Ağa'dan verdiği başlık parasını geri istemektedir.

H. 15 Şaban 1320, M. 17 Kasım 1902

Davanın devamında Hacı Mustafa Ağa kızı Kadriye'yi Osman Ağa'nın oğlu Bekir'e verirken bin yüz kuruş akçe başlık parası almadığını söyleyerek davacının beyanını külliyen inkar etmiştir.

(İlk 22 belge aynı dava konusunun çeşitli tarihlerdeki duruşmalarının derlenmesiyle ortaya çıkmıştır.)

Belge No : 23.

Yozgat Sancağına tabi Boğazlıyan Kazası ahalisinden ve teba-i devlet-i aliyye'nin Ermeni milletinden Toma oğlu Agob veled-i Toma'nın vekili Ersin Efendi, Kayseriyye Protestan cemiyeti murahhasası Kiropi Efendi'ye teslim eylediği veraset meblağı olan iki yüz beş aded yüzlük mecdiye altınından 34 lira on dört kuruşunu "Ersin Efendi beni vasi tayin etti " diyerek zabt eden Agop hakkında, vekil Ersin'in alacak davası açtığını gösteren bir belgedir.

H. 29 Şaban 1320, M. 1 Aralık 1902

Belge No : 24.

Vekil Ohanis Efendi cevabında 205 aded mecdiye altınının kendisinin olmayıp müvekkili Kiropi Efendi'nin olduğuna şahadet ederek bir kıt'a senet dahi vermiş olduğundan bu suretle dâvanın ru'yetini yani görüşülmesini talep etmiştir.

Belge No : 25.

Vekil Ersin Efendi cevabında " müteveffa Hacı Ertin veresesini vekil Ohanis Efendi'nin iddiası gibi Kiropi Efendi zimmetindeki 205 adet yüzlük mecdiye altınlarının Hacı Ertin'in malı olup, Hacı Ertin'in vefatından sonra Kiropi Efendi'nin ikrar eylediğini ispat ideriz." diyerek davanın reddini talep etmiş olduğu belgedir.

Davanın devamında vekil Ohânis Efendi cevâbında “ müteveffiyeye İvâ Hâtun oğlu müteveffây-ı evvel Hacı Ertin'in terekesinden 205 lira müvekkilimindir.” diyerek mecellenin 1632. maddesine göre davanın sonuçlanmasını talep etmiştir.

H. 9 Şevval 1320, M.9 Ocak 1903

Belge No : 26.

Kiropi Efendi'nin vekili Ohanis Efendi tarafından ibraz olunan 205 adet lirayı Osmaninin Agopyan'ın olup merkume teslim edeceğine dair Bagosyan tarafından imzalı senet vermiş olmasına rağmen parayı teslim etmediği için semen nizamnamesinin 23. maddesi ahkamınca Kayseri livası naibi tarafından, lirayı Osmani hesabıyla 615'er kuruş nakit para cezası kesilmesine karar verildiği belgedir.

H. 9 Kanun-i Sani 1318, M. 22 Ocak 1903

Belge No : 27.

Önceki belgede ceza kesilmesi üzerine vekil Ohanis Efendi cevabında “ibraz olunan sened için her ne kadar cezayı nakdiye tabi olmak üzere 615 kuruş müvekkilimden ceza-i nakdi tahsili ber-vechi muharrer emr olunmuş ise de mezkur sened Ersin Bogosyan tarafından imza olup merkum ise vefat etmiş olduğundan bir şahıs vefat idince hakkında ceza-i bedeli sakıt olacağı gibi ceza-i nakdi dahi sakıt olacağı bu cihetle emir olunan ceza-i nakdiyenin müvekkilimden lazım gelmiyeceğini ifade eylerim” diyerek savunma yapmıştır. Ayrıca Ersin Efendi'nin 205 lirayı hayra vasiyet ettiğini ve bu yüzden iddianın batıl olduğunu beyan ettiği belgedir.

H. 23 Şevval 1320, M. 23 Ocak 1903

Davanın devamında vekil Ersin, Kiropi Efendi'den şahit olmadığı için yemin talebinde bulunmuştur.

Belge No : 28.

Bu davada Kalenderhane Curcurlu mahallesinden Kükürtcü zade Tevfik Efendi ibn-i Ahmet Efendi, eşi Oduncu Kara bit mahallesinden Besim Ağa zade kerimesi Beriyye'yi dava etmiştir. Dava sebebi ise Beriyye'nin kendisine itaat ve hukuku zevciyyete riayet etmeyip babası hanesine izinsiz gitmesi ve kendisine otuz kuruş nafaka takdir ettirmesidir. Ahmet Efendi nafakanın iptal edilmesini ve eşinin eve dönerek kendisine itaat etmesini ve zevciyyet hukukuna riayet etmesini talep etmektedir.

Davanın devamında Beriyye'nin vekili açılan davayı inkar etmiştir.

Belge No : 29.

Şetirban mahallesinde sakine Hacı Mehmet kerimesi Refika'nın vekili teba-i devlet-i aliyyenin Rum milletinden Erkiletli Yordum Veledi Yasaf, vekili Refikanın kocası Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden Kirişçi Hacı Bekir Ağa'nın 1000 kuruş mihr-i müeccel karşılığı karısı iken bundan sekiz ay sonra Hacı Bekir Ağa, Refika'yı, oğlu Salih'in evine nafaka vermeksizin bırakmıştır. Refika'nın vekili Yasaf, Hacı Bekir Ağa'dan vekili için nafaka talebinde bulunduğu bir belgedir.

Belgenin önemli bir tarafı da Müslüman bir kadına Rum olan bir vekilin vekalet edebiliyor olmasıdır.

Belge No : 30.

Dava, Tos mahallesinde vaki Kadioğlu mescid-i şerifinin imamı tarafından mescit vakfiyesi çerçevesinde yaptırılan bir ekmek fırınının 1306 yılında senevi 35 kuruştan icara tahsis olunması ve ilerleyen yıllarda vakıf bünyesinde olan fırından elde edilen ve imama tahsis edilen icarın veraset yoluyla el değiştirip sonrada Kiforok Efendi'ye satılmasıyla, icar gelirinin gelmemesi üzerine açılmıştır. İmam, Kiforok Efendi'den fırının üçte bir hissesinin icarını tasarruf etmek üzere talep etmektedir.

Belge No : 31.

Müddea aleyh Kiforok Efendi cevabında icarlanmış vakıf mallarından hasıl olan dava süresinin 15 yılı aştığı için zaman aşımına uğrayacağını aynı zamanda açık müzayede ile iki defa satış yapıldığını, ayrıca üçte bir hissenin icar bedelini ödediğini ve bu esnadan sonra açılmış olan bu davanın reddini talep ettiği bir belgedir.

Davada ayrıca vakfın mütevellisi İsmail Ağa'nın ifadesine başvurulmuştur. İsmail Ağa cevabında "bizim mütevellisi olduğum camii şerife için dükkan-ı mezkurdan eyle bir icar almadık ve davamız dahi yoktur." diye ifade vermiştir.

Kiforok cevabında "mütevellinin vakıf aleyhindeki ikrarı müteber değildir mezkur fırının Tos mahallesi camii şerifine meşrut olduğunu isbata hazırım." diyerek mütevellinin ifadesini kabul etmemiş ve icar verdiğini ispatlamaya hazır olduğunu beyan etmiştir.

H. 21 Zilkade 1320, M. 19 Şubat 1903

Belge No : 32.

Davayı, Kayseri'nin Hacı Kılıç mahallesi ahalisinden Kasap Emin Ağa açmıştır. Sebebi ise Alaca mescit mahallesi mescidinin arazi gelirlerinin tahsilatını sağlayarak vakfa gelir sağlamaktır. Zamanla mescit icar gelirlerinin azaldığını belirten belgedir.

Belge No : 33.

Vekil Mehmed Ali Ağa cevabında dükkanın daha önceden de fırın yeri olduğunu belirterek, gelirlerinden senelik yüz yirmi kuruş icar verildiğini bunun yıllarca böyle devam edip geldiğini ispata hazır olduğunu ve yukarıda

yapılan itirazda, icar geliri eksikliğinin söz konusu olmadığını ve davanın reddini talep ettiği belgedir.

H. 11 Zilkade 1321, M. 9 Şubat 1903

Belge No : 34.

Huant Yanıkoğlu mahallesi ahalisinden Ahmed yüzbaşı oğlu Ali Efendi ibn-i Ahmed Efendi, Huant Kalpaklıoğlu mahallesi sakinlerinden Hanif Ağa zade İzzet Ağa'nın kendisine senet karşılığı borcu olan yüz yirmi dört kuruşu kendisine vermediğini ve bu alacağını yıllardan beri istediğini ifade etmektedir. İzzet Ağa ise kendisinin Ali Efendi'ye böyle bir borcunun olmadığını, senette vermediğini savunarak davayı külliye inkar ettiği belgedir.

H. 21 Muharrem 1322, M. 7 Nisan 1904

Davanın devamında Ali Efendi başka şahidi olmadığını ve İzzet Ağa'nın yemin etmesini talep etmektedir.

23 Muharrem 1322, 9 Nisan 1904

Belge No : 35-36.

35. ve 36. Belgeler iptal edilmiştir.

Belge No : 37.

Davayı Bozca karyesinde oturan Şakir Efendi oğlu İbrahim kerimesi Emine nam hatun açmıştır. Sebebi ise kocası, aynı karyeden İmam oğlu Abdullah Efendi ibn-i Ahmed'in, dört yaşındaki kızı Havva ve bir yaşındaki Nebiye adlı kızlarına nafaka bırakmaksızın evi terk etmesidir. Havva ile Nebiye'nin zaruri ihtiyaçlarına binaen babaları Abdullah Efendi üzerine elli kuruş nafaka farz ve takdir olunduğu tescil edilen nafaka davasıdır.

H. 25 Muharrem 1322, M. 11 Nisan 1904

Belge No : 38.

Taşkıncı Penbe Anan mahallesi ahalisinden Cennetoğlu Hüseyin bin Mehmed aynı mahalleden Sare ile beş yüz elli bir kuruş mihr-i müeccel karşılığı evlenmiş olmasına rağmen nefsinin Hüseyin'e teslim etmeyerek otuz yedi buçuk kuruş da nafaka almaya mahkemece karar verilmiş olan Sare hakkında Hüseyin; nefsinin bana teslim etsin ve hukuku zevciyyete riayet etsin diye dava açmıştır.

Sare cevabında " zevcim mezbur Hüseyin zimmetinde mütekarrer mihr-i muaccellem olan altı yüz kuruş kıymetli yirmi beş aded gazi altununu bana teslim ve kendisi iki nikahlı olduğundan ayruca bir hane ihdar ve hilafı şeri hareketinde bulunmayacağına bir kefil ira-e eyler ise kendisine itaat ve hukuku zevciyyete riayet iderim." diyerek kocasının iki evli olmasını ileri sürmüş ve kendisine ayrı bir mesken bularak mihri muacceli olan altınları kendisine vermesi karşılığında eve döneceğini ifade etmektedir.

H. 16 Muharrem 1322, M. 2 Nisan 1904

Davanın devamında Hüseyin Ağa Sare'nin altı yüz kuruş mihri muaccel davasını külliyyen inkar etmiştir.

16 Muharrem

Davanın devamında şahitlerin görüşlerine başvurulmuştur. Sare şahit olarak Penbe anan mahallesinden Hoca bey oğlu Arif Ağa ve mahalleden Tevhid bey oğlu Nuh Mehmed Ağa ve Osman Ağa ibn-i Osman'ı şahit olarak göstermiştir. Şahitlerden Tevhit Bey oğlu Arif ve Nuh Mehmed ağalar ifadelerinde "Sare yirmi beş aded yirmilik Gazi altunu mihri muaccel tesmiyesiyle mezbur Hüseyin'e akd-i nikah olundu. Ol vech ile mezbureye mezkur yirmi beş Gazi altunu borcu olduğuna şahidiz şahadet dahi ideriz." diye Hüseyin'in mihri muaccel karşılığı gazi altını verdiklerine şahitlik etmişlerdir.

H. 18 Muharrem 1322, M. 4 Nisan 1904

Sare'nin şahitlerinin dinlenmesiyle Hüseyin Ağa'nın Sare'ye yirmi beş adet gazi altınını geri vermesine karar verilmiştir.

20 Muharrem 1322, M. 6 Nisan 1904

Belge No : 39.

Fırınacı mahallesi sakinlerinden Ermeni milletinden Firenk oğlu Dikran Efendi veledi Karabit, İstanbul'da bulunan Kara Çelebi zade Mehmed vakfından aylık otuz akçe icar ile sahip olduğu dükkanın vekaletini Kuyumcu esnafından Kayseri'li Kilakyan Kirkor Efendi veled-i Karabit'e vererek vakıf icarının tüm tasarruf ve satış haklarını devrettiği vekaletnamedir.

H. 14 Şevval 1325, M. 20 Kasım 1907

Not: Biz bu belgeyle kadıların ve mahkemelerin bugünkü noterlik görevi yaptığını görüyoruz.

Belge No : 40.

Kayseri'nin Hasbek Dilaver paşa mahallesinin camii şerifi ve çeşme-i latifesi vakfı mütevellisi ulemadan Burdurlu zade Mehmed Efendi ibn-i Osman Efendi'nin vefat etmesiyle boşalan müteveli görevine Abdulkadir Ağa ibn-i Mustafa Ağa'nın tayin olmasını ilam eden belgedir.

H. 19 Şevval 325, M. 25 Kasım 1907

Belge No : 41.

Ankara vilayeti dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Eski bedesten mahallesinde sakin iken vefat eden Paçacı oğlu Ali Ağa ibn-i Hacı Mehmed'in oğulları Mustafa ve Mehmed ve kızı Ülfîye'ye bir vasi tayini isteği ile mahkemeye başvuran Hatice bint-i İsmail'in isteğinin yer aldığı vasi tayini davasıdır.

H. 21 Zilkade 325, M.26 Aralık 1907

Belge No : 42. ve 43.

Kayseri'nin Eski bedesten mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat eden Paçacı oğlu Ali Ağa bin Hacı Mehmed'in veraseti zevcesi Hatice bint-i İsmail ve oğulları Mustafa ve Mehmed ve kızı Zübeyde ve Ülfîye'ye tayin olunan vasiye, çocukların zaruri ihtiyaçları ve diğer ihtiyaçları için mülklerinden bir kısmının vasi tarafından satışına izin verilen belgedir.

H. 21 Zilkade 1325, M.26 Aralık 1907

Belge No : 44.

Büyük Bağçe mahallesi ahalisinden ve teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Şimşir oğlu Hacı Dikran Viyana hastanesinde vefat ettikten sonra varisleri Nurise bint-i Hacı Agop, Şimşiroğulları Hacı Karabit ve Hacı Magardıç ve Aram ve Gülizar ve Mihriban ve Maril ve zevcesi Enohi bint-i Ohana vefat eden kocasının Ahmed Ağa'dan alacak hakkı olan yüz otuz iki kuruşu istemektedirler.

H. 5 Zilhicce 1325, M. 9 Ocak 1908

Belge No : 45.

Kayseri'ye tabi Salkuma karyesi sakinlerinden Ayşe bint-i Hacı Mehmed halen zevcesi olan Ağırnas karyesi ahalisinden Hasan Efendi oğlu Sait ibn-i Hasan ile 1.000 kuruş mihri müeccel ve 200 kuruş kıymetli bir inek mihri muaccel karşılığında evlenmiştir. Ancak kocası bir süre sonra nafaka bile vermeksizin Ayşe'yi babasının evine bırakmıştır. Mahkemeye başvuran Ayşe'nin, zaruri ihtiyaçlarına binaen aylık kırk kuruş nafaka almaya hak kazandığı dava belgesidir.

H. 3 Zilhicce 1325, M. 7 Ocak 1908

Belge No : 46.

Niğde sancağı ahalisinden olup askerliğini yaparken Trablusgarb merkez hastahanesinde eceli ile vefat eden Hüseyin Ağa ibn-i Mehmed'in varisi olduğunu iddia iden Kayseri'nin Köse Danişment mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Osman nam hatun kendisinin Hüseyin'in eşi olduğunu söyleyerek kocasının Trablusgarb merkez tabur askerliğinden aldığı maaşın toplamı olan altı yüz elli kuruşun kendisine eda edilmesini istemektedir. Mahkeme konuyla ilgili şahitleri dinler ve Hatice'nin kardeşlerinden başka kimsenin mirasa hakkı olmadığını ifade ederler.

Mahkeme de 960 kuruştan Hatice'nin hissesine düşen 240 kuruşu Hatice'ye eda ve teslim karar verir. Dava sonucunun Mülazım Mehmed Şevki Efendi'ye tembih olunduğu veraset ilamı belgesidir.

H. 5 Zilhicce 1325, M. 9 Ocak 1908

Belge No : 47.

Kayseri'nin Camii Kebir mahallesi ahalisinden Bedreddin Mahmud Kadı vakfının sahibul hayratı olan Kayseri'nin Köşk dağı nam mevkisindeki bahçenin sulanması için gelen su yolunun zamanla değişmesi vakfın mütevellisi Osman Efendi tarafından dava edilerek vakıf bahçesinde sulanması gerektiği ifade edilmiştir.

Davalılar Ermeni milletinden Agob ve Yırvanit efendiler cevaplarında, mütevellisi Osman Efendi'nin davasının otuz altı seneden beri aynı yerden akan suyun yerini değiştirmesinin mümkün olmayacağını çünkü zaman aşımına uğrayacağını ve mecellenin bin sekiz yüz birinci ve bin sekiz yüz otuz altıncı maddeleri ahkamınca davanın reddini talep etmektedirler. Mahkemede, zaman aşımını dikkate alarak davayı ret etmiştir.

H. 13 Zilhicce 325, M. 17 Ocak 1908

Belge No : 48.

Kayseri'nin Mükremin mahallesi sakinlerinden Mesci Hacı Bekir kızı Şerife binti Abdulkadir nam hatun, oğulları Abdulkadir ve Bekir için kocası Mehmet'ten şiddetli ihtiyaçları ve çocukların bakımı için nafaka talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, Abdulkadir ve Bekir için her ay otuzar kuruşdan altmış kuruş nafakayı Şerifeye uygun görmüştür.

H. 14 Zilhicce 1325, M. 18 Ocak 1908

Belge No : 49.

Kayseri'nin Eslem Paşa mahallesi sakinlerinden iken vefat eden teba-i devleti aliyyenin Rum milletinden Dome oğlu Enistas veled-i Şibrakinik'in kızları Melbomin ve Agolyenik'in babalarının ölümüyle -yaşlarının küçük olması nedeniyle- bir vasi tayini lüzumu ortaya çıkmıştır. Mahkeme tarafından Mari binti Yordan vasi olarak tayin edilerek çocukların bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmıştır.

H. 15 Zilhicce 1325, M. 19 Ocak 1908

Belge No : 50.

Kayseri'nin Rum Sultan mahallesinde otururken vefat eden teba-i devleti aliyyenin Rum milletinden Dome oğlu Anistas veledi Tebrakin'in veraseti zevcesi Mari bint-i Yordan ve kızları Melbomti ve Agolye ile kardeşleri Yovan ve Vasili ve Fuki'den ve kız kardeşi Nazilye ve İnas'ın babaları Enistas'tan kalan çeşitli miras sehimlerinin tasarrufu için çocuklarına vasi tayin edilerek, onlara düşen yedi bin seksen üç kuruş yirmi para hisselerinin vasi tayin edilen Mari tarafından kullanılması için vasiye izin verildiğine dair bir belgedir.

H. 15 Zilhicce 1325, M. 19 Ocak 1908

Belge No : 51.

Kayseri'nin Kara Höyük karyesi sakinelerinden Şeyh Ömer oğlu kerimesi Kiraz, Gömeç karyesinden Kara Osman oğlu Salih mahdumu Ahmed'in zevcesidir. Kara Höyük karyesinden Zorba oğlu Mahmud bin Mustafa güya nikahlıdır diye Kiraz'ı mahkemeye vermiştir. Kiraz'ın bu durumun def'i hasebiyle Mahmud aleyhinde her türlü hukuki ve cezai işlemi takip etmesi için Ermeni milletinden Yirbanit efendiyi vekil olarak tayin ettiğini beyan eden vesikadır.

H. 17 Zilhicce 325, M. 21 Ocak 1908

Numarasız Belge :

Bu dava da Kayseri'nin Farsak mahallesi sakinlerinden teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinde Keşiş oğlu Mamas veledi Arakil'in vekalet vermesi ile ilgilidir. Arakil, tüm mallarının satışı ve her suretle tasarrufu için yine tebayı devleti aliyyenin Ermeni milletinden Ezmidilyan Agob Efendi veled-i Kirkor ve Vartirisyen Birvanit Efendi veled-i Hacik'i vekil ve naibi münasib olarak atamış olduğu vekaletnamedir.

H. 19 Zilhicce 1325, M. 23 Ocak 1908

Belge No : 52.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Hacı Kasım mahallesinde sakin iken vefat eden teba-i devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden Semer oğlu Bagos veled-i Kirkor'un veraseti zevcesi Yaris binti Ohanis ve oğulları Kirkor ve İhsaniye'nin babaları ölünce, mallarının taksimi için ve yaşlarının küçük olması hasebiyle, mahkeme tarafından Ermeni milletinden Gürünlü oğlu Bedirus ile Tatyos oğlu Kevkas vasi tayin edilmiştir. Çocukların sehimlerine düşen bin iki yüz elli kuruş para, çocukların

nafaka ve zaruri ihtiyaçlarını karşılamak üzere vasilerinin tasarrufuna bırakıldığı ve vasiye satış izni verildiği belgedir.

H. 19 Zilhicce 1325, M. 23 Ocak 1908

Belge No : 53.

Kayseri'ye tabi Kuru Köprü karyesi sakinlerinden Emir Ahmed oğlu kerimesi şerife, Trablusgarb'da asker olan ve vefat eden eşinin mirası için mahkemeye başvurur. Mahkeme vefat eden Osman'ın arkadaşlarını şahit olarak dinler. şahitler, şerife'nin beş yüz bir kuruş mihri müeccel karşılığı Osman'ın eşi olduğunu ve Osman'ın Trablusgarb hastanesinde vefat ettiğini beyan ederler. Böylece mahkeme şerife'nin muris olduğunu tescil eder.

H. 29 Zilhicce 1325, M. 2 şubat 1908

Belge No : 54.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye tabi Gesi karyesinin Gülü mahallesinde bulunan Muhyi bey camii şerifinin mütevellisi Hacı Ömer oğlu Ali Efendi'nin vefat etmesiyle yeni bir mütevellî tayin olunması lazım gelmiştir. Bu sebeple karye ileri gelenleri, hakime Aşçı oğlu Hüsnü Efendi ibn-i Mehmed Ağa'yı mütevellî olarak nasb ve ta'yin kılınmak üzere tavsiye etmişler ve hakimde Hüsnü Efendi'yi mütevellî olarak tayin etmiştir.

H. 3 Muharrem 1326, M. 6 şubat 1908

Belge No : 55.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye tabi Incesu kazasının şeyh şaban karyesinde vaki camii şerifinin hitabet görevinde bulunan mutasarrıf Abdurrahman Efendi, görevini iki defa oğullarına

birakarak camiden ayrılmıştır. Bunun üzerine karye ahalisinden Mehmed Efendi bin Şakir'in hitabet görevine getirildiğini bildiren belgedir.

H. 4 Muharrem 1326, M. 7 Şubat 1908

Belge No : 56.

Belge bir vekaletnamedir. Kayseri'nin Süleyman mahallesinden ve teba-i devleti aliyyenin Protestan milletinden Neftçi esnafından usta başı Nevrez oğlu Karabit veledi Agob ve Şetirban mahallesi ahalisinden ve milleti merkumeden (Protestan milletinden) Körükçü esnafından usta başı Topak oğlu Kırkor, Neftçi ve Körükçü esnafları arasındaki husumetten dolayı kendilerine Agob ve Yirdanit efendileri vekil ve naibi münasip nasb ve tayin eylemişlerdir.

H. 6 Muharrem 1326, M. 9 Şubat 1908

Belge No : 57.

Bu belgede vasi tayini ile ilgilidir. Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseri mahallatından Hasbek Hoca Hasan mahallesinde sakin iken vefat iden Cümdi oğlu Hüseyin bey ibn-i Sadık beyin veraseti, zevcesi Havva binti Hasan ve oğulları Ahmed ve Hasan ve küçük oğlu Hüseyin ve kızı Ayşe'ye intikal etmektedir. Küçük çocuklara mirastan düşen hisselerinin tasarrufu için vasi tayin olunarak nafakaya ve ihtiyaçlarına binaen haklarına düşen dokuz yüz altmış sekiz kuruş paranın vasileri tarafından kullanılması için verilen izin belgesidir.

H. 8 Muharrem 1326, M. 11 Şubat 1908

Belge No : 58.

Sivas vilayeti celilesine tabi Bünyanı Hamid kazasının Büyük Bürüngüz karyesi sakinlerinden iken vefat eden Velid oğlu Mehmed Ali bin Mustafa bin

Mehmed'in veraseti zevcesi Fatma binti İbrahim ile kızı Zahide ve erkek kardeşi Osman ve kız kardeşi Safiye'ye intikal etmiştir. Kocasının ölümüyle çocuklarına bakmakla yükümlü olan Fatma hanım Bedri Pazarındaki kahvehaneyi satarak vasisi olduğu çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için mahkemeye başvurmuştur. Hakimin vasiye satış izni verdiği vesikadır.

H. 6 Muharrem 1326, M. 9 Şubat 1908

Belge No : 59.

Nevşehir kazasının Nar karyesi ahalisinden olup Kayseriyyenin redif birinci tabur baş çavuşlarından Teymurcu oğlu Mehmed Efendi ibni Mustafa Efendi'nin, İzmir'in Ödemiş kazasının Yazı mahallesinden zevcesi İbrahim kerimesi Ülfet ile 10 Zilhicce sene 325 tarihli ve beşyüz bir kuruş mihri müeccel ve beş yüz kuruş beşi birli meci diye altunu mihri muaccel ve bir miktar eşya ile, Ülfet'i, talakı bayinle boşadığını ifade eden vesikadır.

H. 11 Safer 1326, M. 15 Mart 1908

Belge No : 60.

60. Belge İptal edilmiştir.

Belge No : 61.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye sancağına tabi Sahar nahiyesinde bulunan Sağılmaz çiftliği ahalilerinden Topçu oğlu Hacı Süleyman Ağa ibn-i Hacı Hüseyin'in vakfiyeye müteveli tayin olunarak vakfiyenin gelir ve giderlerinden sorumlu olmasını ve 1000 kuruşluk meblağı müteveliye teslim ederek vakfiyenin ihtiyaçları için harcanmasını izah eden vesikadır.

H. 17 Safer 1326, M. 21 Mart 1908

Belge No : 62.

Davayı açan Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Süleyman mahallesi sakinlerinden Mü'mine binti Naim nam hatundur. Kocası Kayseri'li olup İstanbul'da Mercan yokuşunda Çizmeci esnafından Nuh ustadır. Kocası üç sene önce Mü'mine'yi hemşiresinin evine nafaka vermeksizin bırakmıştır. Bunun üzerine Mü'mine hatunun kocası aleyhinde nafaka davası açtığı vesikadır. (Belge yarım kalmıştır.)

62. belge ile 63. belge arasında numarasız, başı ve sonu olmayan bir belge mevcuttur.

Belge No : 63.

Kayseri'ye bağlı Tevatusun karyesi ahalisinden olup İstanbul'da mütemekkin iken bundan akdem fevt olan teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Apil oğlu Abraham veledi Agob'un varisi olduğunu iddia iden Marim binti Abraham mahkemeye verdiği ifadesinde "babamın benden gayri varisi yoktur" diye alacak hakkı olan beş kuruşun kendisine teslimini istemektedir. (Belge bu kısımdan itibaren boş bırakılmıştır.)

Marim, babasından kalan İstanbul'da Kadı karyesinde Kartal yakınlarındaki (Tahminimizce Kadı karyesi bugünkü Kadıköy, Kartal denilen mevkide bugünkü Kartal semtidir.) arsanın babasından kendine miras kaldığını ifade etmektedir.

(Belgenin devamı yoktur. 280 Numaralı Kayseri Şeriyeye sicili bu vesikayla son bulmaktadır.)

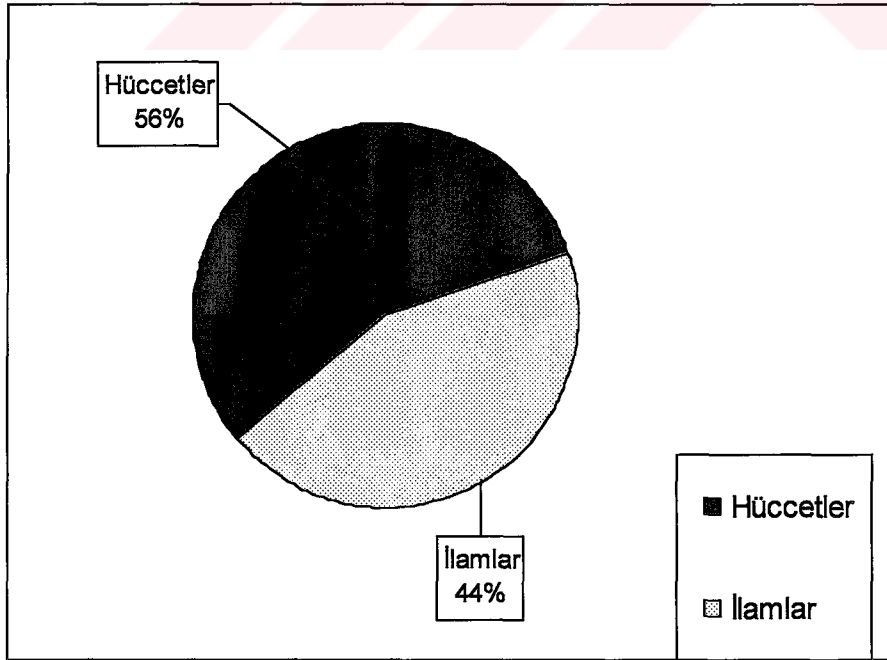
B- 280 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicilinin Muhtevası :

Şer'iyye sicilleri esas itibarıyla iki şekilde kaleme alınmışlardır. Birincisi merkezden gelen evrak, emir, ferman gibi kayıtların tutulması şeklindedir. İkincisi ve daha çok karşımıza çıkan şekliyse kadıların ifadesiyle kaleme alınarak yazılmış olan sicillerdir. Bunların; ilamlar, hüccetler gibi değişik kayıtları vardır. İlamlar; kadının vermiş olduğu kararları içermektedir. Hüccetler ise Kadı'nın kararını içermeyen, ve herhangi bir konuda tarafların ifadelerini ve tasdiklerini içeren belgelerdir.³⁷

-280 Numaralı Defterdeki Belgelerin Türlerine Göre Tasnifi :

Hüccetler	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 61, 62, 63
İlamlar	9, 26, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59.

Grafik -1-

³⁷ Ali Aktan, Osmanlı Paleografyası ve Diplomatik İlimi, İstanbul 1992, s.112.

-280 Numaralı Defterdeki Belgelerin Tarihlerle Göre Tasnifi :

Belge No:	Konu :	Hicri Tarih :	Miladi Tarih :
1.	Nafaka	27 Recep 1320	30 Ekim 1902
2.	Nafaka	28 Recep 1320	31 Ekim 1902
3.	Nafaka	28 Recep 1320	31 Ekim 1902
4.	Nafaka	10 Şaban 1320	12 Kasım 1902
5.	Nafaka	26 Recep 1320	29 Ekim 1902
6.	Nafaka	---	---
7.	Nafaka	28 Receb 1320	31 Ekim 1902
8.	Nafaka	26 Recep 1320	29 Ekim 1902
9.	Nafaka	24 Şaban 1320	26 Kasım 1902
10.	Nafaka	13 Şaban 1320	15 Kasım 1902
11.	Nafaka	13 Şaban 1320	15 Kasım 1902
12.	Nafaka	13 Şaban 1320	15 Kasım 1902
13.	Nafaka	---	---
14.	Nafaka	18 Şaban 1320	20 Kasım 1902
15.	Nafaka	22 Şaban 1320	24 Kasım 1902
16.	Nafaka	5 Şaban 1320	7 Kasım 1902
17.	Alacak-Verecek.	12 Şaban 1320	14 Kasım 1902
18.	Nafaka	31 Teşrin-i Evvel 1318	13 Kasım 1902
19.	Nafaka	13 Şaban 1320	15 Kasım 1902
20.	Nafaka	13 Şaban 1320	15 Kasım 1902
21.	Nafaka	---	---
22.	Nafaka	15 Şaban 1320	17 Kasım 1902
23.	Alacak-Verecek.	29 Şaban 1320	1 Aralık 1902
24.	Alacak-Verecek.	---	---
25.	Alacak-Verecek.	9 Şevval 1320	9 Ocak 1903
26.	Alacak-Verecek.	9 Kanun-i Sani 1318	22 Ocak 1903
27.	Alacak-Verecek.	23 Şevval 1320	23 Ocak 1903
28.	Boşanma	---	---
29.	Nafaka	---	---
30.	İcar	---	---
31.	İcar	21 Zilkade 1320	19 Şubat 1903

Belge No:	Konu :	Hicri Tarih :	Miladi Tarih :
32.	İcar	- - -	- - -
33.	İcar	11 Zilkade 1321	9 Şubat 1903
34.	Alacak-Verecek.	21 Muharrem 1322	7 Nisan 1904
35.	-	---	---
36.	-	---	---
37.	Nafaka	25 Muharrem 1322	11 Nisan 1904
38.	Alacak-Verecek.	16 Muharrem 1322	2 Nisan 1904
39.	Vekalet	14 Şevval 1325	20 Kasım 1907
40.	Mütevelli Ta'yini	19 Şevval 1325	25 Kasım 1907
41.	Vasi Ta'yini	21 Zilkade 1325	26 Aralık 1907
42.	Vasi Ta'yini	21 Zilkade 1325	26 Aralık 1907
43.	Vasi Ta'yini	21 Zilkade 1325	26 Aralık 1907
44.	Alacak-Verecek.	5 Zilhicce 1325	9 Ocak 1908
45.	Nafaka	3 Zilhicce 1325	7 Ocak 1908
46.	Miras	5 Zilhicce 1325	9 Ocak 1908
47.	İcar	13 Zilhicce 1325	17 Ocak 1908
48.	Nafaka	14 Zilhicce 1325	18 Ocak 1908
49.	Vasi Ta'yini	15 Zilhicce 1325	19 Ocak 1908
50.	Vasi Ta'yini	15 Zilhicce 1325	19 Ocak 1908
51.	Vekalet	17 Zilhicce 1325	21 Ocak 1908
52.	Vasi Ta'yini	19 Zilhicce 1325	23 Ocak 1908
53.	Miras	29 Zilhicce 1325	2 Şubat 1908
54.	Mütevelli Ta'yini	3 Muharrem 1326	6 Şubat 1908
55.	Hitabet Ta'yini	4 Muharrem 1326	7 Şubat 1908
56.	Vekalet	6 Muharrem 1326	9 Şubat 1908
57.	Vasi Ta'yini	8 Muharrem 1326	11 Şubat 1908
58.	Vasi Ta'yini	6 Muharrem 1326	9 Şubat 1908
59.	Boşanma	11 Safer 1326	15 Mart 1908
61.	Mütevelli Ta'yini	17 Safer 1326	21 Mart 1908
62.	Nafaka	- - -	- - -
63.	Miras	- - -	- - -

Bilindiği gibi kadılar sadece şer'i hukuka göre karar vermiyorlardı. Kadılar buldukları bölgedeki her türlü örfi davalara da bakmakla yükümlüydüler. Kadılar hem merkezi devletin koyduğu örfi kanunları, hem de şeriatı bilen ve yorumlayan kişiler olarak bölgelerindeki yargı işlerini yönetiyorlardı.³⁸ Kadıların bu görevleri doğrultusunda şer'iyeye sicillerinde hem şer'i hem de örfi hukuk kurallarının işlediğini söyleyebiliriz.

Incelediğimiz defterde en fazla karşımıza çıkan davaları şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Veraset Dâvâları :

Incelemiş olduğumuz 280 numaralı defterde, verasetle ilgili bir çok kayıta rastlamak mümkündür. Veraset; Ölen bir kimsenin mallarının Allah'ın emrine göre, şeriatça, mirasçılara geçmesidir.³⁹ Bu tür davalar genellikle kendisine miras kalan -murisler- tarafından açılmıştır. Genel olarak bakıldığında bu tür davaların başlıca sebebinin, murislerden birinin habersiz olarak malları tasarruf etmesi veya mahkemenin murisleri tesbit amacıyla yaptığı araştırmadan kaynaklandığını görmekteyiz.

Örnek olarak; H. 29 Zilhicce 1325, M. 2 Şubat 1908 tarihli 53. belgeyi gösterebiliriz. Kayseri'ye tabi Kuru Köprü karyesi sakinlerinden Emir Ahmed kerimesi Şerife, Trablusgarb'da asker iken vefat eden eşi Osman'ın mirası için mahkemeye başvurur. Mahkeme vefat eden Osman'ın arkadaşlarını şahit olarak dinler. Şahitler, Şerife'nin beş yüz bir kuruş mihri müeccel karşılığı Osman'ın eşi olduğunu ve Osman'ın Trablusgarb hastanesinde vefat ettiğini beyan ederler. Böylece mahkeme Şerife'nin muris olduğunu, şahitlerin beyanıyla kabul ederek kendisine düşen mirası tescil

³⁸ Abdullah Saydam, Osmanlı Medeniyeti Tarihi, Trabzon 1995, s.228.

³⁹ Abdullah Yeğin, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat, İstanbul 1985, s.1044.

eder.⁴⁰ Burada mahkeme, hem Şerife'nin şahit göstererek muris olduğunu ispatladığı kurum, hem de mirasdan hakkına düşeni pay ederek tescil ettirdiği noterlik görevini üstlenmektedir.

Yine başka bir davada, Kayseri'ye bağlı Tevatusun karyesi ahalisinden olup İstanbul'da vefat eden Ermeni milletinden Apil oğlu Abraham veledi Agob'un varisi olduğunu iddia eden Marim binti Abraham, mahkemeye verdiği ifadesinde "babamın benden gayrı varisi yoktur" diye alacak hakkı olan çeşitli yerlerdeki arsa ve paraların kendisine teslimini istemektedir.⁴¹

2. Nafaka Dâvâları :

Şer'i kurallar çerçevesinde Osmanlı yönetimi ve adalet mekanizması aile düzenine büyük bir hassasiyet göstermiştir. Kadınlara evlenirken kocaları tarafından mihr-i muaccel denilen para, altın veya eşya cinsinden değerli bir miktar mihir verilirdi. Aynı durum boşanma sırasında da olur ve buna da mihr-i müeccel denirdi. İncelediğimiz defterde bir çok davanın mihir yani nafaka üzerine çıkan anlaşmazlıklardan kaynaklandığını görmekteyiz. Bu gibi davalarda kadınlar genellikle kocaları tarafından sokağa atılmış veya terkedilmiş veyahut ta boşanma sonucu mağdur durumda kaldıkları için dava açmışlardır. Nafaka talep edilirken, genellikle mihr-i müeccel olarak kendilerine verilmesi gereken eşya veya parayı alamadıkları için dava açıldığını görüyoruz. Ayrıca zaruri ihtiyaçlardan ve çocukların bakımı için de davaların açıldığı vesikalarda sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Hırka Karyesinden Hacı Osman Oğlu Bekir ile zevcesi Kadriye aralarındaki anlaşmazlık yüzünden ayrılırlar. Bir süre sonra Kadriye eski kocası Bekir hakkında dava açarak kendisine bin beş yüz elli bir kuruş zaruri

⁴⁰ B. No. 53.

⁴¹ B. No. 63.

ihtiyaçlarını karşılamak üzere nafaka istemektedir. Ancak Bekir bunu inkar etmekte ve Kadriye'nin evdeki her şeyi alıp götürdüğünü ifade etmektedir.⁴²

Yine H. 14 Zilhicce 1325, M. 18 Ocak 1908 tarihli benzer bir dava Kayseri'nin Mükremin mahallesi sakinlerinden Mesci Hacı Bekir kızı şerife binti Abdulkadir tarafından açılmıştır. şerife, ayrıldığı kocası Mehmet'ten şiddetli ihtiyaçları ve çocuklarının bakımı için nafaka talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, Mehmet'in, oğulları Abdulkadir ve Bekir için her ay otuzar kuruşdan altmış kuruş nafaka vermesini uygun görmüştür.⁴³

Başka bir davada ise, Kayseri'ye tabi Salkuma karyesi sakinlerinden Ayşe bint-i Hacı Mehmet, halen zevcesi olan Ağırnas karyesi ahalisinden Hasan Efendi oğlu Sait ibn-i Hasan ile 1.000 kuruş mihri mccel ve 200 kuruş kıymetli bir inek mihri muaccel karşılığında evlenmiştir. Ancak kocası bir süre sonra nafaka bile vermeksizin Ayşe'yi babasının evine bırakmıştır. Mahkemeye başvuran Ayşe'nin, zaruri ihtiyaçlarına binaen aylık kırk kuruş nafaka almaya hak kazandığını görmekteyiz.⁴⁴

Bunlara benzer durumdaki bir çok nafaka davası, vesikalarda karşımıza çıkmaktadır. Davaların bir çoğunda kadıların davalı aleyhine karar vermesi hukuk sisteminin sosyal açıdan önemini ve değerini belirtmektedir.

3. Alacak-Verecek Dâvâları :

Halk arasında çeşitli aliş verişler esnasında meydana gelen bir takım anlaşmazlıklar da mahkemelere taşınıyordu. Kadılar bu tür alacak verecek

⁴² B. No. 1-2.

⁴³ B. No. 48.

⁴⁴ B. No. 45.

davalarında karar vermeden önce bütün şahitleri dinlemeye özen göstermişlerdir. Hatta en çok şahidin bulunduğu davaların bu türdeki anlaşmazlık davaları olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Hicri 21 Muharrem 1322, Miladi 7 Nisan 1904 tarihli davada, Huant Yanıkoğlu mahallesi ahalisinden Ahmed yüzbaşı oğlu Ali Efendi ibn-i Ahmed Efendi, Huant Kalpaklıoğlu mahallesi sakinlerinden Hanif Ağa zade İzzet Ağa'nın kendisine senet karşılığı borcu olan yüz yirmi dört kuruşu kendisine vermediğini ve bu alacağını yıllardan beri tahsil edemediğini ifade etmektedir. İzzet Ağa ise kendisinin Ali Efendi'ye böyle bir borcunun olmadığını, senet de vermediğini savunarak davayı külliyen inkar etmektedir.⁴⁵

Benzer bir dava da H. 5 Zilhicce 1325, M. 9 Ocak 1908 tarihinde Büyük Bağçe mahallesi ahalisinden ve Ermeni milletinden Şimşir oğlu Hacı Dikran, Viyana hastanesinde vefat ettikten sonra varisleri Nurise bint-i Hacı Agop, Şimşiroğulları Hacı Karabit, Hacı Magardıç, Aram, Gülizar, Mihriban, Maril ve zevcesi Enohi bint-i Ohana, vefat eden varislerinin Ahmed Ağa'dan alacak hakkı olan yüz otuz iki kuruşu istemektedirler.⁴⁶

Bu konuyla ilgili bahsedeceğimiz son belge Yozgat Sancağına tabi Boğazlıyan kazasındandır. Ermeni milletinden Toma oğlu Agob veledi Toma'nın vekili Ersin Efendi, Kayseri Protestan cemiyeti murahhasası Kiropi Efendi'ye teslim eylediği veraset meblağı olan iki yüz beş aded yüzlük mecdiye altınından 34 lira on dört kuruşunu "Ersin Efendi beni vasi tayin etti " diyerek zabt eden Agop hakkında, vekil Ersin'in alacak davası açtığını gösteren bir belgedir.⁴⁷

Vesikalardan anlaşıldığı üzere günümüzde olduğu gibi, bir asır öncesinde de alacak verecek davaları mahkemelerde en fazla açılan davalardandı.

⁴⁵ B. No. 34.

⁴⁶ B. No. 44.

⁴⁷ B. No. 23.

4. Vekalet Dâvâları :

Vekalet, herhangi bir kişiyi vekil ta'yin ederek mal ve mülklerinin tasarrufunu, her türlü hak, hukuk ve cezanın takib işlerinin belirlenen kişi tarafından yapılmasıdır.

Fırınca mahallesi sakinlerinden Ermeni milletinden Firenk oğlu Dikran Efendi veledi Karabit, İstanbul'da bulunan Kara Çelebi zade Mehmed vakfından aylık otuz akçe icar ile sahip olduğu dükkanın vekaletini Kuyumcu esnafından Kayseri'li Kilakyan Kirkor Efendi veled-i Karabit'e vererek vakıf icarının tüm tasarruf ve satış haklarını devrettiği vekaletname⁴⁸ bu tür davalara en güzel örnektir.

Yine H. 17 Zilhicce 1325, M. 21 Ocak 1908 tarihli başka bir davada Kayseri'nin Kara Höyük karyesi sakinelerinden Şeyh Ömer oğlu kerimesi Kiraz, Gömeç karyesinden, Kara Osman oğlu Salih mahdumu Ahmed'in zevcesidir. Kara Höyük karyesinden Zorba oğlu Mahmud bin Mustafa güya nikahlıdır diye Kiraz'ı mahkemeye vermiştir. Kiraz bu durumun def'i hasebiyle Mahmut aleyhinde her türlü hukuki ve cezai işlemi takip etmesi için Ermeni milletinden Yirbanit efendiyi vekil olarak tayin etmiştir.⁴⁹

Burada dikkati çeken bir diğer hususta Müslüman bir kadının kendisine gayri Müslim birini vekil olarak ta'yin edebiliyor olmasıdır. Buradan çıkarılabilecek diğer bir sonuçta Müslüman ve gayri Müslim halk arasındaki kaynaşmanın ne kadar ileri seviyelere ulaşmış olduğudur.

⁴⁸ B. No. 39.

⁴⁹ B. No. 51.

5. Vakıf İcarları :

Türk ve İslam devletlerinin hemen hepsinde yaygın olarak gördüğümüz vakıf müesseseleri, üzerinde çalıştığımız 280 Numaralı şer'iyye sicilinde de vakıflara gösterilen itina nedeniyle karşımıza çıkmıştır.

Dava, Kayseri'nin Tos mahallesinde bulunan Kadıoğlu mescid-i şerifinin imamı tarafından, mescit vakfiyesi çerçevesinde yaptırılan bir ekmek fırınının 1306 yılında senevi 35 kuruştan icara tahsis olunması ve ilerleyen yıllarda vakıf bünyesinde olan fırından elde edilen ve imama tahsis olunan icarın veraset yoluyla el değiştirip sonrada Kiforok Efendi'ye satılması sonucu, icar gelirinin gelmemesi üzerine açılmıştır. İmam, Kiforok Efendi'den fırının üçte bir hissesinin icarını tasarruf etmek üzere talep etmektedir.⁵⁰

Başka bir vakıf icarı davasını da Kayseri'nin Hacı Kılıç mahallesi ahalisinden Kasap Emin Ağa açmıştır. Sebebi ise Alaca mescit mahallesi mescidinin arazi gelirlerinin tahsilatını sağlayarak vakfa gelir sağlamaktır. Emin Ağa, zamanla mescit vakfının icar gelirlerinin azaldığını belirtmektedir.⁵¹

6. Vasi' Ta'yini ve Diğer Ta'yinler :

Sicillerde vasi ta'yini ile ilgili kayıtlara oldukça sık rastlamaktayız. Vasi; Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta olan bir kimsenin malını idare eden kimsedir.⁵² Vasi'ler, ölen kişinin mirasının adaletli bir şekilde mahkeme tarafından çocuklara taksim edilmesi sırasında henüz buluğa ermemiş çocuklar için ta'yin olurlar ve çocukların hissesine düşen malları çocuk büyüünceye kadar korur ve gözetirlerdi. Vasiler mahkemeler tarafından

⁵⁰ B. No. 30.

⁵¹ B. No. 32.

⁵² Abdullah Yeğin, a.g.e., s.1038.

atanırdı. Vasi'lerin zaman zaman çocukların bakımı için gerekli nafakayı temin etmek veya çocukların haklarını talep etmek amacıyla çeşitli davalar açtıkları görülmektedir.

Kayseri'nin Eski Bedesten mahallesinde sakin iken vefat eden Paçacı oğlu Ali Ağa ibn-i Hacı Mehmed'in oğulları Mustafa ve Mehmed ve kızı Ülfıye'ye bir vasi tayini isteği ile mahkemeye başvuran anneleri Hatice bint-i İsmail'in isteğinin yer aldığı vasi tayini davası örnek olarak gösterilebilir.⁵³

Yine H. 15 Zilhicce 1325, M. 19 Ocak 1908 tarihli başka bir belgede Kayseri'nin Eslem Paşa mahallesi sakinlerinden iken vefat eden Rum milletinden Dome oğlu Enistas veled-i Şibrakinik'in kızları Melbomin ve Agolyenik, babalarının ölümüyle -yaşlarının küçük olması nedeniyle- bir vasi tayini lüzumu ortaya çıkmıştır. Mahkeme tarafından Mari binti Yordan vasi olarak tayin edilerek çocukların bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmıştır.⁵⁴

Bu gibi vasi ta'yinlerinin yanı sıra çeşitli sebeplerle boşalan, mütevellî, müftü, imamet ve hitabet görevlerine de mahkeme tarafından atanan kişiler getirilmiştir. H. 19 Şevval 325, M. 25 Kasım 1907 tarihinde Kayseri'nin Hasbek Dilaver paşa mahallesinin camii şerifi ve çeşme-i latifesi vakfı mütevellisi olan ulemadan Burdurlu zade Mehmed Efendi ibn-i Osman Efendi'nin vefat etmesiyle boşalan mütevellî görevine Abdulkadir Ağa ibn-i Mustafa Ağa'nın tayin olunmuştur.⁵⁵

Bazı atamalarda ise görevin suistimal edilmesi sonucu yeni atama yoluna gidilmiştir.

⁵³ B. No. 41.

⁵⁴ B. No. 49.

⁵⁵ B. No. 40.

H. 4 Muharrem 1326, M. 7 Şubat 1908 tarihinde Kayseri'nin İncesu kazasının Şeyh Şaban karyesinde bulunan camii şerifinin hitabet görevinde bulunan mutasarrıf Abdurrahman Efendi, görevini iki defa izinsiz olarak oğullarına bırakarak camiden ayrılmıştır. Bunun üzerine karye ahalisinden Mehmed Efendi bin Şakir'in mahkeme kararıyla hitabet görevine getirildiği mahkeme tarafından bildirilmiştir.⁵⁶

Yukarıda örneklerle bahsettiğimiz davalar, incelemiş olduğumuz vesikalarda en çok geçen davalardır. Bunların dışında, özellikle boşanma ile ilgili kayıtlarda mevcuttur. H. 11 Safer 1326, M. 15 Mart 1908 tarihinde Nevşehir kazasının Nar karyesi ahalisinden olup Kayseri'de, redif birinci tabur baş çavuşlarından Teymurcu oğlu Mehmed Efendi ibni Mustafa Efendi'nin, İzmir'in Ödemiş kazasının Yazı mahallesinden zevcesi İbrahim kerimesi Ülfet ile 10 Zilhicce sene 1325 tarihli ve beşyüz bir kuruş mihri müeccel ve beş yüz kuruş beşi birli mecdiye altunu mihri muaccel ve bir miktar eşya ile, Ülfet'i, talakı bayinle boşadığını ifade etmektedir.⁵⁷

Bu ve buna benzer birkaç boşanma davası olmasına rağmen diğer davaların yanında boşanma davalarının cüz'i bir miktarda kalması, bir asır önceki toplumsal hayatta, boşanmaların çok seyrek yaşandığının göstergesidir.

Sonuç olarak bir çok Osmanlı vilayetinde olduğu gibi Kayseri'de de halkın huzur ve güvenliği için kadılara büyük görevler düşmüştür. Adalet mekanizmasının doğru ve güvenilir şekilde devamı için sürekli güncel olunmasına dikkat edilmiş, sık sık mecelleden kanunlar gösterilmiştir.⁵⁸ Kadılar görevlerini değişen şartlara ve kanunlara göre düzenlemişlerdir. Tanzimat sonrasında yapılan yeniliklerin takipçisi olarak en yeni kanunları vatandaşlara, millet ayırt etmeksizin uygulamaya çalışmışlardır.

⁵⁶ B. No. 55.

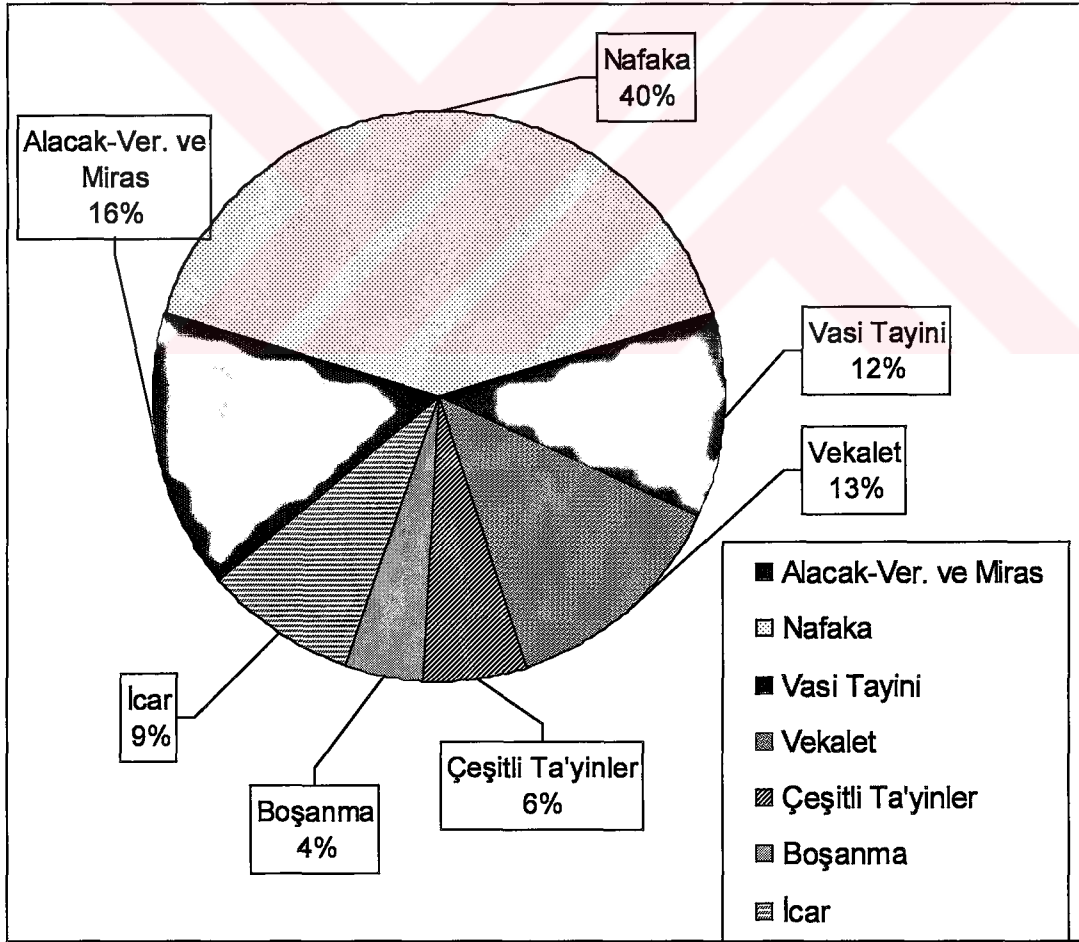
⁵⁷ B. No. 59.

⁵⁸ B. No. 25.

-280 Numaralı Defterdeki Belgelerin Konularına Göre Tasnifi :

Alacak – Verecek	17, 23, 24, 25, 26, 27, 34, 38, 44
Boşanma	28, 37, 59
Çeşitli Ta'yinler	40, 54, 55, 61
İcar	30, 31, 32, 33, 39, 47
Miras	46, 53, 63
Nafaka	1-16, 18-22, 28, 29, 37, 38,45, 48, 62
Vasi Ta'yini	41, 42, 43, 49, 50, 52, 57, 58
Vekalet	29, 39, 50, 51, 52, 56, 57, 58, Numarasız

Grafik -2-

II. BÖLÜM

280 NUMARALI KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONU

280 NUMARALI KAYSERİ ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONU

Belge No:

1.

Hırka karyesinden Hacı Osman oğlu Bekir bin Hacı Osman tarafından zikr-i âtf ve karye-i mezkûreden Hacı Bekir oğlu kerimesi Kadriye bint-i Hacı Mustafa tarafından zikr-i âti hususta husumet ve redd-i cevaba vekîl-i müseccel-i şer'iyye Bekmez Etmek oğlu Mehmed Ali Ağa ibn-i Hacı İbrâhim muvâcehesinde müvekkile-i mezbûre Kadriye benim bin beş yüz elli bir kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevce-i menkûha-i medhûlun bihâsı olub beş seneden beru müvekkile-i mezbûre Kadriye babası hânesine gidüb zevci müvekkilim mezbûr Bekir'e itâat ve hukûk-u zevciyyete riâyet itmeyüb müvekkile-i mezbûre Kadriye için ayruca bir mesken-i şer-i tedârik olunub mukaddema takdir olunan nafakanın ıskâtı ve mezbûre Kadriye müvekkilim mezbûr Bekir'e itâat ve hukûk-u zevciyyete riâyet etmek üzere müvekkile-i mezbûre Kadriye'ye izâfetle vekîl-i mezbûr Mehmed Ali Ağa'ya kıbel-i şerden tenbih olunmak bil-vekâle muradımdır deyu ba'det-dâva ves-sual

Fi 27 Recep sene : 1320

Müdde-i

MÜHÜR

Bekir

Vekîl-i merkumu firâş-ı vekâletinden azl eyledim.

Fi 9 Şaban

MÜHÜR

Bekir

2.

Vekîl-i mezbûr Mehmet Ali Ağa cevabında zevce-i mezbûre Kadriye mezbûr Bekir'in 1551 mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevce-i menkûha-i

medhûlun bihâsı olub zevc-i mezbûr Bekir zimmetinde iki kat yatak yün memlû yüz elli kuruş ve iki adet minder yün memlû atmış kuruş kıymetinde ve bir Afşar kilimi 160 kuruş ve bir kat düzen elbisesi kutnî 150 kıymetinde ve dahi bir kat elbise 100 kuruş ve üç kat elbisede çit vesâireden 90 kuruş mezbûr Bekir bundan beş mah mukaddem mahdar-ı şuhudda at bazarında vâki kahveci Hasan Ağa'nın kahve dükkanında üzerime takdir olunan nafakayı verir isem zevcem Kadriye benden talâk-ı selâse ile boş olsun deyu böyle şart eyledi. Her ne kadar mukaddema İsmail Hakkı Efendi zamanında dâva eyledim isede gıyâbi olarak dâvamıza bakılmayub âlâ hâlihi kalmış olduğundan yedimde bulunan bir kıt'a fetvây-ı şerîfe mucibince müvekkilem mezbûre Kadriye zevc-i mezbûr Bekir'den talâk-ı selâse ile mutallaka olduğundan itâat ve hukûk-u zevciyyete riâyet itmez.

Fi 28 Recep sene :1320

Vekîl-i mezbûr

MÜHÜR

3.

Zevc-i mezbûr Bekir cevabında zevce-i mezbûre Kadriye'nin benim zimmetimde bir kat yatak ve bir çuldan mâ ada bir şeyi yokdur deyü inkar mâ ada eşyalarını sandığını boşaltmış almış gitmiş. Nafaka virdiğini ikrar ve talâk-ı selâse ile tatlik eylediğini inkar

Fi 28 Recep sene : 1320

Müdde-i

MÜHÜR

4.

Şart hakkında gelecek şahit

Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden gürcü Mustafa bin Osman ve Ammiler karyesinden Yâkub oğlu Mehmed ve Höbek karyesinden Emir oğlu Nuh Mehmed Bahcivan Ömer Şeyh mahallesinden Miyas oğlu Mehmed

Köyyıkan mahallesinden Karabey oğlu Nuh ve yine mahalleden Güçük oğlu Süleyman bu altı şâhiden maada asla şâhidim yokdur.

Vekîl-i mezbûr
MÜHÜR

Mâh-ı hâlin on üçüncü pencşenbe günü şâhidlerimi götürmez isem asla şâhidim yokdur.

Fi 10 Şaban sene 1320
MÜHÜR
Mehmed Ali

5.

(5.7.8.ve 9. belgelerin satır başları kesik olduğu için tam okunamamıştır.)

....karyesinde sakine zâtı karye-i mezkûre ahâlisinden Nalinsiz oğlu Hacı Bekir Ağa ibni Mehmed ve Çerkez ...Ağa ibn-i Hüseyin târifleriyle muarrefe Osman Efendi kerimesi Şâkire hanım ibn-i Osman Efendi tarafından...âti hususunda taleb ve dâvaya vekîl-i müseccel-i şerisi Bekmez Etmek oğlu Mehmed Ali Ağa ibn-i Hacı İbrâhim müvekkilem mezbûrenin hâlen zevci karye-i mezkûre ahâlisinden Nazif oğlu Osman Ağa ibn-i Nazife zikr-i âti dâvadan ...mahkeme-i şeriyeye gelmesi için alel-usul ayru ayru günlerde üç kıt-a dâvetiyye-i şer'iyye ve bir kıt-a...verakaları gönderilub zeyllerini imzâ eylediği halde yine yevmi muayyenede mahkeme-i mezkûreye vekîl dahi göndermekden temerrud ve imtinâ eylediğinden ve müddeiye vekîli mezbûr Mehmed Ali Ağa dahi...mezkûrenin anil-gıyâb faslu ru'yeti talebinde bulunduğu binâen mütemerrid-i mezbûrun...muhâfazası zımnında tarafından vekîl-i musahhar nasb ve tâyin olunan Muhyiddin Efendi ibn-i ...muvâcehesinde üzerine dâva ve takrir-i kelam edub müvekkilem mezbûre Şâkire mütemerridOsman'ın 1551 kuruş mihr-i müeccel ve 20 aded gâzi altını 450 mihr-i muaccel tesmiyeleriyle zevce-i...medhûlun bihâsı iken müvekkilem mezbûreyi mütemerrid-i mezbûr Osman babası hânesine bırakub.... Nafakadan bir sene dahi irsal eylemediğinden ve kendisi dahi iki

evli olub mütemerrid....Osman firâşından hâsil ve müvekkilem mezbûreden mütevellid hâlen hicr-u terbiyesinde olan dört yaşında sabiy sağır oğlu Hasan'ın nafakasıyla müvekkilemin mikdar-ı kifâye nafakasını ve müvekkilem mezbûrenin kendü malı olub zevc-i mütemerrid-i mezbûr Osman'ın...2971 kuruş kıymetlü bir kilim 180 ve bir halı seccâde 95 ve ileğençesi maa ıbrık 75.....yün memlü 357 ve iki makad ve altı aded pencere perdesi 42 ve üç aded yastık örtüsü 20 iki aded tahta sandık 40 ve bir ayna maa örtü 15 ve iki aded kutnu yüzlü minder 85 ve iki aded yüzlü yorgan 25 ve yedi aded billur ve bir kahve takımı 17 ve bir lamba ve firâş sübürgesi 12 yüzlü bir döşek ve bir telli yüzlü yorgan ve bir yastık 200 ve bir çift kutnu 700 ve 17 Gâzi altunu 382 kuruş..dördü ipekli ve biri telli ve beşi alaca ve çitten mürekkebi ve yirmi aded gömlek 160 ve altı aded yazma ve bir yorgan gözü tellilerden 60 ve iki aded işlemeli çarşaf 60....üç aded ve bir sofrâ 25 ve bir fereş maa püskül ve bir iskemle yorganı 34 ve bir kelim-i kadim mezkûrlar.....hanesinden getürüb kendi malı iken mütemerrid-i mezbûr fuzûli zabta.....benden mihr-i müaccel-i mezkûr ile eşya-i muharrere-i mezkûreler mevcud ise aynenkıymetleri kezâlik müvekkili mütemerrid-i mezbûr Osman ağaya izâfetle vekîl-i musahhar-ı mezbûr.....Efendi'den bilvekâle taleb iderim deyu ba'ded-dâva ves-sual

Fi 26 Receb sene :1320

Müddeye vekîli

MÜHÜR

Berber Muhyiddin Efendi cevabında müddeye vekîli mezbûr Mehmed Ali Ağa'nın ber-vech-i mezkûrunu kulliyen inkar

Fi 26 Receb

Vekîl-i Musahhar

6.

Mihr-i mezkûr ve eşya-i mezkûrlar için vekîl-i mezbûr Mehmed Ali Ağa'dan beyyine taleb olundukta karyeden Hacı Emin Efendi Hacı ve Çerkes İdris Ağa Haşim oğlu Abdullah Efendi Çöpcü oğlu Ali Ağa Hacı Bekir

Ağa Mahir Bey Emir Hüseyin zevcesi Hatun Uzun Mehmed gelini Penbe Seyyid zevcesi Zekiye, Sâbit zevcesi Mes'ude Hacı Ahmed zevcesi Elmas

Asla başka şâhidim yokdur.

MÜHÜR

Mehmed Ali

Şâhidleri Receb-i şerîfenin yirmi pencşenbe günü ikâme ideceğinden muhakameleri mezkûre tâlik kılındı.

.....Eddin

MÜHÜR

Mehmed Ali

7.

Akça Kayasının Yukarı mahallesinden Hacı Bekir Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah istişhad olundukda Osman Efendi'nin kerimesi Şâkire'nin malı olub zevci Nazif oğlu Osman zimmetinde olan ve 180 kuruş kıymetli bir kilim 95 kuruşluk bir halı seccâde 75 kuruş ibrik maa leğen 57 kuruşluk iki çuka makad an bir yastık 42 kuruşluk pencere perdesi altı parça 20 kuruşluk.....üzerine80 kuruşluk üç sandık 40 kuruşluk bir ayna 15 kuruşluk bir.....85 kuruşluk iki kutnu minder 33 kuruşluk tilli koltuk yastığı 25 kuruşluk bir.....17 kuruşluk kahve takımı lamba ve iskembesi 12 kuruşluk firâş sübürgesi 200 kuruşluk iki ipek yorgan bir yastık 383 kuruşluk 17 gâzi 450 kuruşluk 20 gâzi altunu mihr-i muaccel 76 kuruşluk bir kalın kundura 1000 kuruşluk üç kat.....ve saireden 160 kuruşluk yirmi kulek 90 kuruşluk otuz yazma60 iki işlemeli çarşeb 42 kuruşluk üç sulu45 kuruşluk.....25 kuruş Mushaf-ı şerif 34 kuruşluk iki peşkir iki.....bir önnük 28 kuruşluk iki işlik 12 kuruşluk bir işkemble minderi.....mezkûr Nazif oğlu Osman bin Nazif bin Abdurrahman'ın yedindedir ben bu hususa şâhidim ve şehâdet dahi eylerim.

Fi 28 Receb sene :1320

MÜHÜR

8.

Karyenin Yukarı mahallesinden Mahir bey bin Üzeyir'in ifadesi iştişhad olundukda.....tallahi Osman Ağa'nın kerimesi Şâkire'nin malı olub zevci Osman Bin Nazif'de olan18 kuruş kıymetlü bir kilim 95 kuruşluk halı seccâde 75 ıbrık maaleğeni... iki çuka makad ve onbir yasdık 42 kuruşluk altı pencere perdesi 20.....80 kuruşluk üç sandık 40 kuruşluk bir ayna 15 kuruşluk.....85 kuruşluk iki kutnu minder 33 kuruşluk tilli koltuk yastığı 25 kuruşluk bir.....17 kuruşluk kahve takımı lamba ve iskembesi 12 kuruşluk firâş sübürgesi 200 kuruşluk iki ipek yorgan bir yastık 383 kuruşluk 17 gâzi 450 kuruşluk 20 gâzi altunu mihr-i muaccel 76 kuruşluk bir kalın kundura 1000 kuruşluk üç kat.....ve saireden 160 kuruşluk yirmi kulek 90 kuruşluk otuz yazma

60 iki işlemeli çarşeb 42 kuruşluk üç havlu 25 kuruşluk sofrâ altına serilen örtü 45 kuruşluk.....25 kuruşluk bir Mushaf-ı şerif 34 kuruşluk iki peşkir iki uşgur bir önnük 28 kuruşluk iki işlik 12 kuruşluk bir iskemle minderi.....

Şâkire'nin malı olub zevci Osman bin Nazif bin Abdurrahman'ın yedindedir.

Bu hususa bu vech üzre şâhidim ve şehâdet dahi eylerim.

Fi 28 Receb

MÜHÜR

9.

Ve zevce-i mezbûre Şâkire ile İbn-i mezbûr Süslü'ye kadr-i mâruz mikdar nafaka ve elbise için beher mah yirmi beşer kuruşdan cem'an elli kuruş akçe....zâde Nuri Efendi İbn-i Şeyh Mehmed ve Abdalbaki zâde Feyzullah Ağa ihbarlarıyla tahakkuk eylediği vekîl-i musahhar mezbûr Muhyiddin Efendi'ye tenbih...

Ceridesine yazılması

Fi 24 Şaban Sene : 1320

MÜHÜR

MÜHÜR

10.

Höbek karyesinin Karabey nam-ı diğeri Emir oğlu Nuh Mehmed bin Emir Mehmed'in şehâdet sıfatıyla zapt olunan ifadesi Hırkalı Hacı Bekir oğlu Bekir bin Osman şu adam ammisi Hacı Mustafa'nın kızı Kadriye'yi aldı mezbûr hacı Bekir'in nikahlı haremi idi ammisi mezbûr Hacı Mustafa mezbûr Bekir'i nafaka için mahbus ittirdi mezbûr Bekir dahi mahbus hanede eğer ben nafakayı verir isem mezbûre Kadriye benden boş olsun didi ben bu hususa bu vech üzre şâhidim ve şehâdet dahi iderim.

Mezbûr
MÜHÜR

Fi 13 Şaban Sene:1320

11.

Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden Osman Efendi oğlu Mustafa bin Osman Efendi şehâdet sıfatıyla zapt olunan ifadesi bundan beş mah mukaddem Sarioğlan'lı Hasan'ın kahvesinde câmi-i kebirin faraşı Haşim Efendi geldiği Hacı Osman oğlu Bekir bin Hacı Osman didiği senden bu nafakayı Kadriye'nin babası Hacı Mustafa bin Abdullah alacak didi Kadriye'nin zevci mezbûr Bekir didiki mezbûr kahvede eğer ben bu nafakayı mezbûr Hacı Mustafa'ya verir isem Kadriye benden üç talâk boş olsun didiğin ben böyle Allah için şâhidim ve böyle şehâdet iderim.

Fi 13 Şaban Sene :1320

MÜHÜR MÜHÜR

12.

Müdde-i mezbûr Bekir şâhidan-ı mezbûrandan Höbek'li Nuh Ağa bana muarızdır Hacı Mustafa ile duvar şerikidir ve benim iyi olduğumu istemez kötü olduğumu ister ve mahbushanede bundan başka adam yok mu imiş onlar işitmemiştir de bu işitmiştir şâhid-i mezbûr Mustafa Ağa'yı dahi ne gördüm ve ne de bilürüm şehâdetini kabul itmeyim.

Fi 13 Şaban

MÜHÜR

Bekir

Vekîl-i mezbûr Mehmed Ali Ağa cevabında şâhid-i mezbûr Nuh garaz-ı dünyevisi var didiğinin aslı yokdur mezbûr Nuh zevc-i mezbûr Bekir'in sururuyla mesrur ve kederiyle mükedder olur.

Fi 13 Şaban Sene: 1320

MÜHÜR

Mehmed Ali

13.

Şâhid-i mezbûr Hôbek'li Nuh mezbûr Bekir'e garaz-ı dünyevisi olduğu ve mezbûr Hacı Mustafa ile duvar şeriki olduğu şâhide havâle Kuzucu karyesinden Kürt oğlu Osman Bakkal Sarı Bekir oğlu Mehmed Boyacı karyesinden Hüseyin Hırka karyesinden Solak oğlu Mehmed ve karyeden Veli oğlu Hacı Sôğüdlü önünde alamaslı oğlu Ahmed bundan başka asla şâhidim yokdur şâhidlerimi Çarşanba günü göndermekle tarafeyn imzâ iderik.

Vekîl-i mezbûr
MÜHÜR
Mehmed Ali

Müdde-i Bekir
MÜHÜR

14.

Hırka karyesinden Solak oğlu Mehmed bin Mehmed istişhad olundukda Hôbekli Nuh mezbûr Hacı Mustafa Ağa ile duvar müşterikidir ben böyle bilürüm

Fi 18 Şaban sene : 1320

Solakoğlu Mehmed

İMZA

15.

Boyacı karyesinden Hüseyin bin Mehmed istişhad olundukda Hôbekli Nuh mezbûr Hacı Mustafa Ağa ile mi oğlu ile mi amma bilmem

müşterekleridir bunların birbirleriyle garaz-ı dünyeviyelerinin olduğunu bilmem

Hüseyin bin Mehmed

İMZÂ

Kuşcu karyesinden Osman bin Süleyman istişhad olundukda Höbekli Nuh mezbûr Hacı Mustafa ile duvar müşterekidir garaz-ı dünyeviyesi olduğunu bilmem

Fi 18 Şaban

Osman bin Süleyman

Merkum Bekir şâhid günü mâh-ı hâlin yirmi ikinci Cuma ertesi günü getüreceğimi imzâ eylerim.

Ramazân-ı şerifin on beşinci günü muhâkemedede hazır olacağımızı imzâ iderim.

22 Şaban sene : 1320

MÜHÜR

Mehmed Ali

MÜHÜR

Bekir

16.

Akça Kaya karyesinde sakine zâti karye-i mezkûre ahâlilerinden Nalinsiz oğlu Hacı Bekir Ağa İbn-i Mehmed ve Çerkes İdris Ağa İbn-i Hüseyin târifleriyle muarefe Osman Efendi kerimesi Şâkire hanım ibnet-i Osman Efendi tarafından zikr-i âtî hususta taleb ve dâvaya vekîl-i müseccel-i şer'isi Bekmez Etmek oğlu Mehmet Ali Ağa İbn-i Hacı İbrâhim hâlâ müvekkilim mezbûre Şâkire'nin zevc-i dahil-i karye-i mezkûre ahâlisinden Nazif oğlu Osman Ağa İbn-i Nazif bin Abdurrahman'a zikr-i âtî dâvadan dolayı mahkeme-i şer'iyyeye gelmesi için alel-usûl ayru ayru günlerde gönderilen üç kîtâ dâvetiye-i şer'iyye ve bir kît'a muhtıra varakalarının zirlerinin imzâ eylediği halde yine yevm-i muayyeninde mahkeme-i mezkûreye gelmekten

ve vekîl dahi göndermekten temerrüd ve imtinâ eylediği cihetle mütemerrid-i mezbûrun hukûkunun muhâfazası zımında tarafından zikr-i âtî hususda vekîl-i musahhar nasb ve tâyin olunan Muhyiddin Efendi İbn-i İbrâhim Efendi muvâcehesinde müvekkilem mezbûre Şâkire mütemerrid-i mezbûr Osman Efendi'nin 1551 kuruş mihr-i müeccel ve 450 kuruş mihr-i muaccel tesmiyelerine zevce-i menkûha-i medhûlun bihâsı iken müvekkilem mezbûreyi mütemerrid-i mezbûr Osman Ağa babası hânesine bırakup cins-i nafakadan bir nesne dahi itâ itmediğinden ve mütümerrid-i mezbûr Osman Ağa dahi iki evli olup mütemerrid-i mezbûr Osman Ağa'nın firâşından hâsıl ve müvekkilem mezbûre Şâkire'den mütevellid dört yaşında ve hâlâ hicr-u terbiyesinde sulbi sagir oğlu Hasan'ın nafaka ve kisve biha vesâir levazım-ı zarûriyesi için ve müvekkilem zevce-i mezbûre ile maan babası mütemerrid-i mezbûr Osman Ağa üzerine kıbel-i şer'den mikdar-ı kifâye mebla farz ve takdir olunmak bil-vekâle matlubumdur deyü ba'ded-dâva ves-sual.

Fi 5 Şaban Sene :1320

Vekîl-i musahhar-ı mezbûr Muhyiddin Efendi cevabında müddeiye vekîli mezbûr Mehmet Ali Ağa'nın ber-vech-i muharrer dâvay-ı mezkûresini külliye inkar

Fi 5 Şaban Vekîl-i Musahhar

17.

Hırka karyesinden Hacı Bekir oğlu Hacı Osman bin Hacı Bekir ve oğlu Bekir nam kimesnelerinin karye-i mezkûrede sakin Hacı Bekir Oğlu Hacı Mustafa bin Hacı Bekir nam kimesneye zikri âtî dâvadan dolayı mahkeme-i şeriyede gelmesi için alel-usul ayru ayru günlerde gönderilen üç kıt'a dâvetiye-i şer'iyye ve bir kıt'a muhtıra varakalarının zirlerini imzâ eylediği halde yine yevm-i muayyeninde mahkeme-i mezkûreye gelmeden ve vekîl dahi göndermekten temerrüd ve imtinâ eylediğinden ve müddeiyyan-ı mezbûrandan her biri dahi dâvay-ı mezkûrenin anil gıyâb faslı ru'yeti talebinde bulunmağla mütemerrid-i mezbûr Hacı Mustafa Ağa'nın hukûkunun

muhâfazası zınnında tarafından zikr-i âtî hususunda vekîl-i musahhar nasb ve tâyin olunan Muhyiddin Efendi ibn-i İbrâhim Efendi muvâcehesinde oğlum hazır-ı mezbûr Bekir'e mütemerrid-i mezbûr Hacı Mustafa Ağa'nın kerimesi gaib anil-meclis Kadriye'yi Hüseyin akîde mahdarı şuhudda başlık namıyla benden 1100 kuruş bizden ahz-u kabz eylediğinden yedimde bulunan ibrâz eylediğim bir kıt'a fetvây-ı şerîfe mucibince ve başlık dahi şer'an Allah'ın emri olmadığından meblağ-ı mezkûr 1100 kuruş başlık-ı mezkûrun gerü istirdadını müvekkiline izâfetle vekîl-i musahhar mezbûr Muhyiddin Efendi'ye kıbel-i şerden tenbih olunmak muradımızdır deyü ba'ded-dâva ves-sual.

Fi 12 Şaban Sene 1320

Müdde-i Hacı Osman
Parmak İzi

Oğlu Bekir
MÜHÜR

18.

Vekîl-i musahhar-ı mezbûr Muhyiddin Efendi cevabında müddeiyan-ı mezbûranın ber-vech-i muharrer dâvay-ı mezkûrelerini külliyyen inkar.

Fi 12 Şaban

Vekîl-i Musahhar
Muhyiddin

Dâvâ

Başlık tabirini tefsir ile tashih itmesi lâzımdır.

Fi 31 Teşrin-i Evvel Sene 1318

Yani başlık demek kızını satmak bu parayı virmesem kızını virmez mihr-i müeccel ve muaccel dahi değildir.

Fi...

Müdde-i mezbûr Hacı Osman

ve oğlu Bekir
MÜHÜR

19.

Vekil-i musahhar Muhyiddin Efendi cevabında külliye inkar.

Fi 13 Şaban Sene 1320

Muhyiddin

Ahras oğlu Ali Ağa ve biraderi Hüseyin Ağa

Başka şahidim yokdur.

Fi 13 Şaban

MÜHÜR

Bekir

20.

Bozatlı Hasan Bey mahallesinden Köse oğlu nam-ı diğeri Ahras oğlu Ali bin Ahmed istişhad olundukta karyeden Hacı Bekir oğlu Hacı Mustafa babasının ismi Hacı Bekir dirler ama kendisini bilmem ve dedesinin ismini bilmem.Vaktiyle Meydan Kapusunda Bakkalık ider idim. Bu adamlar ki Hacı Osman'a yağ ve peynir getirürler idi.Hacı Mustafa'nın oğlunu öldürdüler idi orada da kuşundan ? bir ev aldı bu Osman bana geldi ki Hacı Mustafa'nın kızını oğluma alalım didi. Bizde Hacı Mustafa'nın hânesine vardık. Kızını mezbûr Osman'ın oğluna talip olduk. Hacı Mustafa 20 lira başlık istedi, bizde 8 lira virdik.Üç lira dahi boğaz altunu virdik.

Fi 13 Şaban Sene 1320

Husus-u mezkûr hakkında asla şahidim yokdur.Mezbûr Hacı Bekirin tahlifini talep iderim.

13 Şaban Sene 1320

Müdde-i mezbûr Hacı Osman

MÜHÜR

21.

Hırka Karyesinden Hacı Bekir oğlu Hacı Osman bin Hacı Bekir (mim) mukeddema müddeâ aleyh mezbûr Hacı Mustafa bin Hacı Bekir'in mahkeme-i şer'iyyeye celbi mümkün olmayub mahkeme-i şer'iyye tarafından üç kıt'a dâvetiye-i şer'iyye ve bir kıt'a muhtıra üzerine zirlerini imzâ eylediği halde yine mahkeme-i mezkûreye yevm-i muayyeninde mahkeme-i mezkûreye gelmekden temerrüd ve imtinâ eylediğinden müddeâ mezbûr hükm-ü gıyâbisini talep eylemesine binâen mütemerrid-i mezbûrun hukûkunun muhâfazası zımında tarafından Muhyiddin Efendi vekîl-i musahhar tâyin olunmuş ise de badehu Hacı Mustafa Ağa muhâkemesinde bizzat hazır olduğu halde

Bilâhare müddeâ aleyh mezbûr vurun itmekle

22.

Hırka Karyesinden Hacı Bekir oğlu Hacı Osman Ağa İbn-i Hacı Bekir (mim) karyeden Hacı Bekir oğlu Hacı Mustafa bin Hacı Bekir muvâcehesinde oğlum Bekir'e mezbûr Hacı Mustafa Ağa'nın kerimesi Kadriye'yi hîn-i akîde bundan altı sene mukaddem benden başlık namıyla bin yüz kuruş akçe fâhiş olarak ahz eyledi ve başlık-ı mezkûr ise şer'an Allah'ın emri olmadığından meblağ-ı mezkûr bin yüz kuruşun giru istirdadını mezbûr Hacı Mustafa'dan talep iderim deyu dâva.

15 Şaban sene : 1320

Müdde-i

MÜHÜR

Osman

Müddeâ aleyh mezbûr Hacı Mustafa cevabında kerimem Kadriye'yi virir iken bin yüz kuruş başlık namıyla akçe almadım deyu külliye inkar

Fi...

Müddeâ aleyh

MÜHÜR

Mustafa

23.

An asl Yozgat Sancağına tâbi Boğazlıyan Kazası ahâlisinden ve teba-i devlet-i aliyye'nin Ermeni milletinden Toma oğlu Agob veled-i Toma'nın Receb sene 1320 tarihlü ve Ahmed Hamdi Efendi imzasıyla mumzâ bir kıt'a vekâlet hucyeti mantukunca vekîl-i müseccel-i şerisi dâva vekîllerinden ve tebea-i devlet-i müşarun ileyhânın millet-i merkûmelerinden Halfe oğlu Ersin Efendi veled-i Auadis ve tebea-i devlet-i müşarun ileyhâ'nın Protestan milletinden Agop oğlu Makaryos veled-i Karani'den her biri münferiden ve müctemian vekîlleri olmalarıyla vekâlet (mim: II: Protestan cemiyeti Murahhasası Kiropi Efendi tarafından vekîl-i müseccel-i şerisi Keyha oğlu Ohanis Efendi veled-i Ohanis muvâcehesinde) Kasaba-i mezkûrenin orta mahallesinde sakin iken bundan akdem fevt olan teb'a-i Devlet-i Aliyye'nin Protestan milletinden Bagos oğlu Hacı Ersin veled-i Bagos'un verâseti zevce-i metrukasi Sema binti Serkiz ve Sulbi sağır oğulları Sevrân ve Mehran ve sulbiye sagire kızı Perlendi ve anası İva binti Bagos'a munhasıra ve anası ümmü merkûme İva dahi müteveffîye olup veraseti ancak müvekkilimiz merkum Agob'a munhasıra olduktan sonra müteveffâ merkumun Kayseriyye Protestan cemiyeti murahhasası Kiropi Efendi'ye teslim eylediği iki yüz beş aded yüzlük mecdiye altunu mumâ ileyh Kiropi Efendi vesâyetimle şart olunmak üzere müteveffây-ı merkum Hacı Ersin Efendi beni vasi tâyin eyledi diyerek meblağ-ı mezkûre 205 aded lırayı virmekden imtinada bulunduğundan müvekkilimiz merkum Agob'un meblağ-ı mezkûr 205 aded yüzlük mecdiye altunundan müvekkilimizin vâlidesinden hisse-i irsiye-i şeriyyesine isabet iden 34 aded lira ve on yedi kuruşu fuzûli zabt eylediğinden meblağ-ı mezkûr 34 aded lira on dört kuruşu müvekkiline izâfette vekîl-i merkum Ohanis Efendi'ye kibel-i şer'den tenbih olunmak bil-vekâle muradımızdır deyu ba'ded -dâva ves-sual

Fi 29 Şaban sene : 1320

Vekîl-i Ersin

IMZÂ

24.

Vekîl-i mezbûr Ohanis Efendi cevabında müvekkil-i merkum Agob Efendi'nin mûrisesi vâlidesi müteveffiye İva Hatun hâl-i hayatında oğlu müteveffâyı evvel merkum Bagos oğlu Hacı Ersin'in terekesinden sülüs hisse-i irsiyyesine tamamen ahz-u kabz ile terekeye müteallik amme-i dâvadan ıskât-ı hak eylemiş ve bu ikrarda sened-i şer'iyyeye rabt edilmiş olduğundan vekîlan-ı mezbûranın eyledikleri dâvanın reddini bil-vekâle talep iderim ve birde iddiâ edilen mezkûr 205 aded liray-ı Osmâni fil-asl müvekkilim Kiropi Efendi'nin malı olup hatta müteveffâyı evvel-i merkum hâl-i hayatında ve müteber şâhitler muvâcehesinde meblağ-ı mezkûr 205 aded lira kendisinin olmayıp müvekkilim Kiropi Efendi'nin olduğuna tayian ikrar ve işhad iderek bir kıt'a sened dahi virmiş olduğundan bu suretle dahi dâvay-ı mezkûrunun ru'yetini kezâlik talep iderim.

Ohanis Keyhayan

25.

Vekîl-i merkum Ersin Efendi cevabında müteveffâ Hacı Ertin veresesini vekîl Ohanis Efendi'nin iddiası gibi faraza müvekkilimizin mûrisesi ve vâlidesi müteveffiye İva hayatında ibrâ ve ıskât-ı hak itmiş olsa bile müdde aleyh muma ileyh Kiropi Efendi zimmetindeki işbu matlubumdan dolayı kendisine dahi ibrâ itmiş olamaz. Binâen aleyh bu yoldaki müdâafası şer'an merdud olmağla beraber meblağ-ı müdde bih-i mezkûr 205 aded yüzlük mecidiye altunları fil-asl müteveffâyı evvel merkum Hacı Ertin'in malı olup cihet-i hayriyeye sarf idilmek üzere yedimde olmak üzere Musa bulunmakta idiğünü ve hatta bu babda zimmetinde bir de sened bulunduğunu müteveffâyı merkum Hacı Ertin'in vefatından sonra kerraren ve merraren Kiropi Efendi'nin ikrar eylediğini ispat ideriz. Şu halde müteveffâyı evvel merkum Hacı Ertin'den hayatında sudurunu iddiâ eylediği mezkûr ikrar dâvay-ı dahi mûcib-i tenâkuz olmağla merduddur.

Fi....

Vekîl Ersin

Vekîl-i merkum Ohanis Efendi cevabında müteveffiye İva Hatun oğlu müteveffây-ı evvel merkum Hacı Ertin'in terekesinden hisse-idiğüne irsiyesini istîfa ve ıskât-ı hak eylemiş olunca işbu ıskât-ı hak meselesi mezbûrenin veresesinede oğlu merkum Hacı Ertin'in terekesinden mâ'dud zimem-i nâsdâki matlubatında şâmil olur mamafih biz def-idiğüne dâvamızı yalnız olmağla cihete hasr itmiyoruz bilakis müteveffiye-idiğüne mezbûre oğlu merkumun terekesinden hisse-i irsiyesini istîfa ve ıskât-ı hak eylememiş olsa bile müddeâ bih olan mezkûr 205 lira fil-asl müvekkilimin olup hatta müteveffây-ı merkum dahi müvekkilimin olduğu basenede ikrar ve işhad eylemiş idiğünü def'an dermeyan ile meblağ-ı mezkûr terekesinden def' ediyoruz buna karşı her nekadar müdde-i vekîllerinden Ersin Efendi meblağ-ı müddeâ bih için müteveffây-ı evvel merkum Hacı Ertin'in olup vucuh-u bir reye sarf olunmak üzere vasiyet idilmiş idi deyu def'aled-def sadedinde bulunmuş ise de def'i dâva müddeinin dâvasına karşı bir dâvay-ı beraet olduğu halde merkumun def'aled-def şeklinde irad eylediği kelamı bizim def'i merkumumuzu öyle değildir deyu inkardan başka bir şey değildir birde merkumun asıl dâvası ber-kayd-ı muharrer tarafından def olunduktan sonra mecellenin 1632. maddesi mucibince dâvayı mezkûre mündefi olarak def'i meskurun ısbatı lâzım geleceğinden def'aled-def dâvası esasen gayr-ı mesmudur.

Fi 9 Şevval Sene 1320

Vekîl-i merkum Ohanis

26.

Kiropi Efendi vekîli Ohanis Efendi tarafından ibrâz olunan 205 adet liray-ı Osmâninin Kiropi Efendi Agopyan'ın olup merkume teslim ideceğine dair Ertin Bagosyan tarafından imzalı senet veraka-i adiyeye yazılmış olduğundan memni olarak semen nizamnamesinin 23. maddesi ahkâmınca lirayı Osmâni

hesabıyla 615'er kuruşun cezay-ı nakdî olarak ahz-u istifasıyla teslim-i sandık ittirilmesine karar virilmiştir.

Fi 9 Kanun-i Sani Sene 1318

Naib-i Liva-i Kayseri
İMZÂ

27.

Vekîl-i merkum Ohanis Efendi cevabında ibrâz olunan sened için her ne kadar cezay-ı nakdiye tâbi olmak üzere 615 kuruş müvekkilimden ceza-i nakdî tahsili ber-vechi muharrer emr olunmuş ise de mezkûr sened Ersin Bagosyan tarafından imzâ olub merkum ise vefat eylemiş olduğundan bir şahıs vefat idince hakkında ceza-i bedeli sakıt olacağı gibi ceza-i nakdî dahi sakıt olacağı bu cihetle emir olunan ceza-i nakdiyenin müvekkilimden lâzım gelmeyeceğini ifade eylerim ve bir de vekîl-i merkum Ersin Efendi müddeâ bih olunan 205 lira için vucuh-u hayra vasiyet itmiştir diyorsa da mütevaffâ Hacı Ertin bu para benim değildir Kiropi Efendi'nin deyü ikrar ittikten sonra vasiyet ittim dise bile mecellenin 1648. maddesi akdamınca bu iddiâ mesmu olmayacağı gibi müvekkilimden suduru iddiâ olunan ikrara müseccilince bu ikrar vâki olsa bile yine batıldır. Çünkü ikrar-ı mezkûr müvekkilimin olduğu iddiâ edilen paraya sarf idilmiş olacağından hükümsüzdür.

Fi 23 Şevval Sene : 1320

Vekîl-i Merkum
MÜHÜR

Kiropi Efendi'nin ber vech-i muharrer ikrarı şâhide havâle olundu. Husus-u mezkûr hakkında asla şâhidimiz yokdur mezkûr Kiropi Efendi'nin tahlifini bil-vekâle talep eyleriz.

Müdde-i Vekîli Ersin

28.

Kalenderhane Curcurlu mahallesinden Kükürtcü zâde Tevfik Efendi ibn-i Ahmet Efendi (mim) Oduncu Karabit mahallesinden Besim Ağa zâde

kerimesi Beriyye bint-i Nuh nam kimesneye zikr-i âtfî dâvadan dolayı mahkeme-i şer'iyyeye gelmesiçün alel-usul ayru ayru günlerde gönderilen üç kıt'a dâvetiye-i şer'iyye ve bir kıt'a muhdıra verakalarının zirlerini imzâ eylediği halde yine yevm-i muayyeninde mahkeme-i mezkûreye gelmekden ve vekîl dahi göndermekten temerrüd ve imtinâ eylediğinden ve Müdde-i mezbûre Tefvik Efendi dahi dâvay-ı mezkûrenin anil-gıyâb fasl-u ru'yeti talebinde bulunduğundan ve mütemerride-i mezbûre Beriyye'nin hukûkunun muhâfazası zınnında tarafından zikr-i âtfî hususda vekîl-i musahhar nasb-u tâyin olunan muvâcehesinde mütemerride-i mezbûre Beriyye benim zevce-i menkûha-i medhûlun biham olub bana itâat ve hukûku zevciyete riâyet itmeyüb babası hânesine benden izinsiz gidüb ve bana maheyn kendisünün nafaka ve kisve biha otuz kuruş nafaka takdir ittirülüb takdir olunan nafakanın ıskâtı ve bana itâat ve hukûku zevciyete riâyeti talep iderim deyu dâva.

Fi.....

Müdde-i

MÜHÜR

Vekîl-i musahhar-ı mezbûr Müdde-i mezbûrun ber-vech-i muharrer dâvay-ı mezkûresini külliyyen inkar

Vekîl-i Musahhar

29.

Şetirban mahallesinde sakine Hacı Mehmet kerimesi Zat-ı muarefe Refika bint-i Hacı Mehmed tarafından zikr-i âtfî hususunda talep ve dâvaya vekîl-i müseccel-i şer'isi tebea-i devlet-i aliyyenin rum milletinden Erkiletli Yordum Veledi Yasaf Kalenderhane Serçeoğlu mahallesinden Kirişçi Hacı Bekir Ağa ibn-i Mustafa muvâcehesinde müvekkilem mezbûre Refika mezbûr Hacı Bekir Ağa'nın 1000 kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevce-i menkûha-i medhûlun bihâsı iken bundan sekiz mah mukaddeminden berü müvekkilem mezbûre refikası zevc-i mezbûr Hacı Bekir Ağa oğlu Salih'in hânesine bila nafaka vela münfak bıragup cinsi nafakadan bir nesne dahi i'ta itmediğinden

zevc-i mezbûr Hacı Bekir Ağa üzerine kibel-i şerden mikdar-ı kifâye nafaka farz ve takdir olunmak bil-vekâle muradımdır deyu.

30.

Tos mahallesinde vâki Kadioğlu mescid-i şerifinin fi 8 Rebiül-ahir sene 1309 tarihli berât-ı âlişan ile imamı ve fi 6 Ramazân sene 1306 tarihli ilâm'ı şer-i ile mütevellisi mahalle-i mezkûre ahâlisinden Bıyık Şaban zâde Ahmed Efendi ibn-i Şaban (mim mahalleden İshak Çelebi câmi-i şerîfesinin mütevellisi Arpacı oğlu İsmail) zikr-i âtî ber-bab'ı vakf dükkanına vâziul-yedi sâbit olan Tulukçu mahallesinden ve tebea-i devlet-i aliyenin Ermeni milletinden Keşiş oğlu Kiforok veledi Siva muvâcehesinde evkaf müdürü Hasbi Efendi hazır olduğu halde dâva mütevellisi olduğum mescidi şerifin banisi mahalle-i mezkûr ahâli-i kadîmesinden Kadı oğlu İsmail Ağa mescidi mezkûrun karşısında ve cihet-i şimalisinde mutasarrıf olduğu hanesinden bir mikdar mahalli ifrazen bir bab ekmekçi fırını yapıdırub bunun gediğinin senevî icâresinden üç sehimde bir sehimini mescid-i mezkûrun imametine meşrut-u vakf eylediği gibi arsasının tamamını dahi mescidi mezkûrum şem'asına vakf edib senevî 35 kuruş icara tahsis eylediği ve bu da mahkeme-i şer'î şerifde müseccel bulunduğu şer'î şerif iktizâsından ve kayden sâbit olacağı der-kar ise de dainizin imamet ve tevliyet cihetine tâyinimle buralarına atıf ve nazarı dikkat olunmuşmudur bilmem olvakit mahalle-i mezbûrede cem-ii gafir ahâlisinden Çelebiler mescid-i mezkûrun senevî kaç kuruş iradı olduğu ve nukud-u mevkupe olub olmadığı sual olundukta mescid-i şerif-i mezkûrun imametine meşrut senevî 300 kuruş ketirür sülûs hissemizden icâresi ile 60 kuruşu getirür bir hanesi olduğu üstüne esâmileri şu îlamda mestur kesan şehâdetleriyle sâbit ve ilmuhaber lâhik olduğundan olvechile mazbata ve îlamı şer-i ve evkafdan inha olunub imamet ve tevliyet cihetleri üzerime balada mezkûr tarihinde ba-berât-ı şerif-i âlişana tevcih olunub berât-ı şerifde dahi vezîfe-i mezkûre münderiçdir. Mutasarrıf olduğum sülûs hisseicâre 35 kuruş şem'asına meşrut toprak icâresini almakta iken mezkûr fırının gediğine Hüseyin yüzde yüzünün zevcesi Şerîfe'den intikalen mutasarrıf

olan evladları Yahya ve Hüseyin ve Fatıma'dan mezbûre Fatıma hanım bila-veled vefat idüb gediğinin evladlarına mahlûl olmağla dâîleri tahsil-i ulumda bulunduğum zamanda Kayseri Evkaf müdürü esbak Akçakayalı zâde Zahid Efendi tarafından bil-muzâyede furuht olunarak 2000 kuruşa Hacı Mustafa Ağa zâde esbak Aşar baş katibi Seyyid Bezmi Efendi'ye ihale ve tefviz olunmuş ve sonra müteveffâyı muma ileyh Seyyid Bezmi Efendi diğer sülûsan gediğinin mutasarrıfları Yahya ile Hüseyin'in hissesini de satın alıp mezkûr fırın gediğinin tamamı mütevaffâyı muma ileyh Seyyid Bezmi Efendi'ye geçmiş olduğundan muma ileyhden beher sene imamete ait sülûs hisse icâresi ile senevî 35 kuruş şem'asına meşrud meblağı almakta iken mütevaffâyı muma ileyhin vefatıyla bankaya olan deyninden dolayı mezkûr fırın gediğini keşişan Kiforok Efendi'ye sattıkları cihetle on seneden beru gerek galle-i vakıfdan sülûs hisse-i icâre-i ve gerek şem'aya meşrud 35 kuruşu edadan imtinâ eylediği cihetle huzuru şerde ibrâz eylediğim fetvây-ı şerif mucibince fırının sülûs hissesi mescid-i mezkûre rucu itmiş olduğundan tevliyetim ve imametim hasebiyle zabt-u tasarruf itmek muradıdır ve müdahalesinin men'ini ve sülûs hisse-i icâresini talebi iderim deyu dâva.

31.

Müddea aleyh mezbûr Kiforok Efendi cevabında icâreteynli vakıflardan tasarruf dâvası 15 senede mûrûr-u zaman olacağından ve mezkûr sülûs hisse-i fırın 303 senesinde cânib-i evkafdan mahluliyeti hasebiyle resmen ve alenen bil-muzâyede furuht idilmiş olduğundan dâvada mûrûr-u zaman vâki olduğunu mezkûr sülûs hisse iki defa resmen ve alenen muzâyede görmüş olduğu halde Müdde-i muma ileyh sukud ittikten sonra istihkak dâvası mesmu olamayacağı ve mezkûr sülûs hisse-i fırın hakkında müdde-i mumâileyh Ahmed Efendi tarafından çend-mah mah mukaddem Kayseriyye bidayet mahkemesi hukûk kısmında ikâme idilen dâva işbu dâvasına muhalif olduğundan dâvada tenâküs dahi vâki olduğuna ve müdde-i Ahmed Efendi'nin yedindeki 309 tarihli berât ahiran hilaf-ı vâki ihbarat üzerine mahkeme-i şeriyyeden istihsal idilmiş bir îlama müstenid olduğundan şer'an

hükmü olmayacağı yedimde bulunan fetvâ-yı şerif iktizâsından bulunduğuna ve mezkûr fırının üç hisseden iki hissesini sahibinin feragından ve üç hissede bir hissesini dahi dâireyi icradan bil-muzâyede iştirâ eyledim. Ba senedi sultânî taht-ı tasarrufumdadır. Ancak mezkûr fırın icâreteynli vakıf olup tamamı senevî 35 kuruş makta ile Tos mahallesi câmii şerifine meşrut olduğu yedimdeki sened-i sultânîde muharrerdir. Fakat bu maktayı Tos mahallesi câmii şerifini ba murasele-i şer'iyye mütevellisi Ekmekçi başı İsmail Ağa dahi taleb itmekte ve yedimde mâ'muliyye-i vakfiye ve evrâk-ı sairesi olduğunu iddiâ itmekte olduğundan ve bu hususu mahkeme-i şer'iyyeden evvelce bab-ı maşihal penahiye iztîzan olunarak cevaben Şeyhülislam Efendimizden gelen emir namede iki müteveli beyninde muhâkemelerinin icrâsıyla kangı vakfa meşrud olduğu tebeyyun eder ise maktaa-i mezkûrenin vakıf mütevellisi tarafından istîfâsı lâzım geleceği emir ve irade buyurulmuş olmağla bermûcib-i emirname diğer müteveli ile beynlerinde muhâkemelerinin icrâsı lâzım gelüb müdde-i Ahmed Efendi'nin gerek mahlül hissesinden ve gerek makta bedelinden dolayı şer'an bana hasım olamayacağı derkar bulunduğuna mebni dâvasını reddini taleb iderim.

Kiforok
İMZÂ

Müteveli-i mezbûr İsmail Ağa cevabında bizim mütevellisi olduğum câmii şerife için dükkan-ı mezkûrdan eyle bir icar almadık ve dâvamız dahi yokdur.

MÜHÜR

Merkum Kiforok cevabında mütevellinin vakıf aleyhindeki ikrar-ı müteber değildir mezkûr fırının Tos mahallesi câmii şerifine meşrut olduğunu isbata hazırım.

Fi 21 Zilkade Sene : 1320

Kiforok
İMZÂ

32.

Medine-i Kayseriyye'nin Hacı Kılıç mahallesi ahâlisinden muteriz Kasap Emin Ağa ibn-i Hacı Ahmed Ağa Medine-i mezbûrenin Alaca Mescit mahallesi ahâlisinden mescid-i mezkûrun şem'a ve mihrabına mahalle-i mezbûrenin avâriz-i icaratının tahliline ba-cemiyet-i muterizun aleyh şer'iyye mütevellî Zamantılı zâde Hacı Hüseyin Efendi ibn-i Hamdi Efendi tarafından zikr-i âtf hususa mütevekkif olduğu umurun küllisini ifaya vekîl-i müseccel-i şer'isi Bekmez Etmek oğlu Mehmet Ali Efendi ibn-i Elhac İbrâhim muvâcehesinde Kayseriyye'nin Alaca mescit mahallesi sakinlerinden Câmîî şerifi mezkûrun şem'a ve mihrabına ve mahalle-i mezkûreye mahsus Avâriz icaratının tahsiline ba-hüccet-i şer'iyye mütevellisi Zamantılı zâde Hacı Hüseyin Efendi'nin Meydan kapusu nam mevkide bâ-sened-i sultânî malik ve mutasarrıf bulunduğum bir bab dükkanın güya mahalle-i mezkûrede vâki mescid-i şerifin imamet ve müezzinliğine meşrut olmak üzere 120 kuruş icâre-i zemini olub 307 seneden mütebaki ve ondan bu tarafa terakim iden 1581 kuruşun gâsıblarından tahsili hakkında ikâme eylediği dâva ve gıyaben cereyan eden muhâkeme neticesinde meblağ-ı müddeâ bih-i mezkûrun tahsiline dair Kayseriyye mahakim-i şer'iyyesinden aleyhimde sadır olub bir kıt'a suret-i musaddakası fi 20 Eylül sene 319 tarihinde tebliğ buyurulan fi 29 Cemaziyel-Ula sene 321 tarihli hüküm i'lamı bil-vücüh ahkam-ı şer'iyyeye münafi ve kadrimi müvadi bulunduğundan aleyhine ber-vech-i âtf îtiraz eyledim şöyleki :

Mütevellî sıfatıyla gâsıblarına karşı husumet iden muma ileyh Hacı Hüseyin Efendi mescid-i mezkûrun şem'a ve mihrabına ve mahalleye aid avâriz akçelerinin cibâyet ve tahsilatına ba murasele-i şer'iyye mütevellî tâyin kılınmış ve şu halde bu misillü husûsatdan dolayı muhâkemeye hakk-ı husumeti olamayacağı der-kenar bulunmuş iken husumetinin kabul idilmesi i'lam-ı mezkûrun esasen feshini ve ibtalini mûcib olmağla beraber yedimde ki bulunan sened-i hâkânî ve evkaf kalemi kuyudat-ı ile sâbit olduğu üzre mezkûr dükkanın yalnız Abdibey Vakfına senevî üç kuruş icâre-i zemini olub bu da ifâ idile gelmekte iken geçen üç yüz yirmi tarihinde ber-muhâkeme ve hükme müstenid olmayarak çakirlerinden bir kac yüz kuruşun tahsil ve

kuvve-i zâbıta ile ahzine muvaffak olmuşlar ise de ancak üç yüz on bir tarihinde dahi bu yolda bir muâmele ile icar ve tahsiline teşebbüs eyledikleri sırada vâki olan iddiâ ve muracaatında kendim ve ol babda defteri hâkânî ve evkaf kalemlerinden yazılan derkenarlara mebni ahz u tahsil eyledikleri meblağ zâbıta câniblerinden gasıblarına iâde kılınmış olmasına ve üç yüz yedi tarihinde ser me'huzatları ber vechi gasıbdan hasımı hazır muvâcehesinde icra kılınmasına ber muhâkeme ve hükme müstenit bulunmadığı cihetle butlanı zahir olan zanna îtibar idilemeyeceği ahkam-ı ve kavaid-i şeriyeden bulunmasına mebni mezkûr mehuzatlarından dolayı başkaca dâva idilmek üzere îlamı mezkûrun feshini ve bu babdaki muarazalarının meni hakkında bir kitâ îlamı şerinin bil muhâkeme îtâ buyurulmasını isti'da eylerim.

Muteriz Emin Ağa
Parmak İzi

Mezbûr Emin Ağa'nın parmak işareti olduğu tasdik iderik.

MAHDAR
MÜHÜR

MÜHÜR

33.

Vekîl-i mezbûr Mehmed Ali Ağa cevabında dükkanı mezbûrun sabık mütevellisi ile el an mütevellisi müvekkilim muma ileyh Hacı Hüseyin Efendi kırk sene mukaddimatdan beru dükkanı mezkûr eski halinde fırın olduğu halde senevî yüz yirmi kuruş ahz olunduğu ve teamülü kadimi böyle icar alınageldiğini isbat ve tebeyyün eyledik idi hatta ber vakfı şeyin birkaç müteaddit olan mahallerde vakıf icarı virildiğine emsali kesiresi vardır ve mukaddema bira akçe icardan giru alınmış ise o para zâbıta vasıtasıyla tahsil olunduğundan ve ol tarihte mütevellisi yok idiğinin üzerine o para giru alınması lâzım geldi ve vakfı mezkûrun vakıf dükkanı yedimdeki istid'a zarfında efkaf müdiri tarafından derkenarında dükkanı mezbûr yüz yirmi kuruş icarı vakfından olduğu kaydından müsteban olduğu îlamı gıyabı-i

mezkûrun tasdikiyle muterizun aleyh mezbûrun îtirazının reddini bil vekâle taleb iderim.

Fi 11 Zilkade Sene : 321
Muterizun aleyh vekîli
MÜHÜR

Zabt ceridesine yazılmıştır.

34.

Huant Yanıkoğlu ahâlisinden sahib-i arzuhal Ahmed yüzbaşı oğlu Ali Efendi ibni Ahmed Efendi meclisi şer-i şerifi enverde Huant Kalpaklıoğlu mahallesi sakinlerinden Hanif Ağa zâde İzzet Ağa muvâcehesinde yedimde olup ibrâz eylediğim fi 22 cemaziyel-evvel üçyüz beş tarihli bir kıtâ sened mantukunca mezbûr Ağa zimmetinde alacak hakkım olan yüz yirmi dört kuruşu bana eda için mezkûr üç yüz beş senesinden beru kendisi taşrada bulunub ve ben dahi taşrada bulunmamla hiçbir mahalde bulunmadığımdan şimdi meblağı mezkûru taleb iderim deyu dâva müddeâ aleyh mezbûr İzzet Ağa dahi cevabında tarihi seneden burada olmadığımdan ve senedi mezkûru virmedim ve mezbûr Ali Efendi'ye böyle bir borcum dahi yokdur deyu dâvayı mezkûru külliyyen inkar.

Fi 21 Muharrem Sene : 322

MÜDDEA ALEYH
MÜHÜR

MÜDDEİ
MÜHÜR

Zabt ceridesine nakil olunduğu mâruzdur.

Müdde-i muma ileyh Ali Efendi beyâna havâle

Husus mezkûr hakkında asla şâhidim yokdur. Müddeâ aleyh mezbûr İzzet Ağa'nın tahlifini talebi derim.

Müdde-i mezbûr

Fi 23 Muharrem sene 322

MÜHÜR

Müddea aleyh muma ileyh İzzet Ağa badet-tahlifi şer-i Müdde-i mezbûr Ali Efendi bi vechi şer-i muarazadan men olunduğu

Fi 23 Muharrem

35. ve 36. Belgeler iptal edilmiştir.

37.

Bozca karyesinde sakine zâtı târifi şer-i ile muarrefe Şakir Efendi oğlu İbrâhim kerimesi Emine nam hatun (M) karyeyi mezkûreden zevci sabıkı İmam oğlu Abdullah Efendi ibn-i Ahmed muvâcehesinde zevcim hazırı mezbûr Abdullah Efendi ile zevciyyet beynimizde kain iken mezbûrun firâşından hâsile ve benden mütevellide dört yaşında sulbiye sagire kızı Havva ile bir yaşında bir nefer sagire Nebiye'yi bilâ nafaka vela mülhak-ı şer-i terk ile kendüye miktarı kifâye meblağı nafaka ve kisve bihâ farz ve takdir olunmak matlubumdur deyu mezbûr dahizikri âtî meblağı kadr-i mâruf idüğü Bevalı karye-i kadîmesinden Çukadar oğlu Abdullah Efendi ibn-i Ali ...oğlu İsmail bin Mehmed nam....sahihatül kelimâtın âlâ tarıkış-şehâde ihbarlarıyla sagiranı mezbûran Havva ile Nebiye için babaları hazırı mezbûr Abdullah Efendi üzerine tarihten îtibaran şehriye elli kuruş nafaka ve kisve biha farzı ve takdir olunduğu ledel hace ve inde zafr babaları mezbûr üzerine vucua mezbûreye izin verildiği tescil olundu.

Fi 25 Muharrem sene : 322

Müüdea aleyh

İMZÂ

Muarrif

İMZÂ

Müdde-i

İMZÂ

Muarrif

MÜHÜR

38.

Taşkıncı Penbe Anan mahallesi ahâlisinden sahibi arzuhal Cennetoğlu Hüseyin bin Mehmed (M) mahalle-i mezkûrede sakine zâtı mahalleden Tevhid bey oğlu Arif Ağa ibn-i Hacı Mustafa ve Mehned Ali Ağa ibn-i Hacı

İbrâhim târifleriyle muarrefe zevce-i menkûha-i medhûlun bihâsı Sare binti Hasan muvâcehesinde mezbûre Sare benim beş yüz elli bir kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevce-i menkûha-i medhûlun biham olub şimdi nefsinı bana teslimden imtinâ eyleyüb mukaddema kıbel-i şeriden aleyhime de otuz yedi buçuk kuruş nafaka ve kisve takdir olunmuş isede takdir buyrulan nafakanın iskatı ve nefsinı bana teslim ve hukûku zevciyyete itâat itmesini talebi derim deyu dâva zevce-i mezbûre Sare dahi cevabında zevcim mezbûr Hüseyin zimmetinde mütekarrer mihr-i muaccelemlen olan altı yüz kuruş kıymetlü yirmi beş aded gâzi altununu bana teslim ve kendisi iki nikahlı olduğundan ayruca bir hane ihdar ve hilafı şer-i hareketinde bulunmayacağına bir kefil ira-e eyler ise kendisine itâat ve hukûku zevciyyete riâyet iderim.

Fi 16 Muharrem Sene : 322

MÜDDEA ALEYH
Parmak İzi

MÜDDEİYE ALEYH
Mühür

MÜDDEİ
Mühür

MUARRİF

MUARRİF

Zevci mezbûr Hüseyin Ağa bi tekrar cevabında zevce-i mezbûrenin altıyüz kuruş mihr-i muaccel dâvasını külliyyen inkar.

Fi 16 Muharrem
MÜHÜR

Zevce-i mezbûre Sare şâhide Penbe Anan mahalleden Hoca bey oğlu Arif Ağa ve mahalleden Tevhid bey oğlu Nuh Mehmed Ağa ve Osman Ağa ibni Osman şâhidandan Tevhit Bey oğlu Arif ve Nuh Mehmed Ağa'lar ifadelerinde bin ikiyüz doksan beş senesi Zilhiccesinin yirmi ikinci günü bizim huzurumuzda mezbûre Sare yirmi beş aded yirmilik Gâzi altunu mihr-i muaccel tesmiyesiyle mezbûr Hüseyin'e akd-i nikah olundu. Ol vech ile

mezbûreye mezkûr yirmi beş Gâzi altunu borcu olduğuna şâhidiz şahadet dahi ideriz.

Fi 18 Muharrem Sene : 322

MÜHÜR

MÜHÜR

Şâhidanı mezbûranın tezkiri ile sırrıye ve aleniyeleri badel icra mezkûr yirmi beş aded gâzi altununu zevce-i mezbûre Sare hatuna eda ve teslime zevci mezbûr Hüseyin ağaya tenbih olunduğu.

Fi 20 Muharrem Sene : 322

Zabt ceridesine nakl olunduğu mâruzdur.

39.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Fırincı mahallesi mütemekkinlerinden teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Firenk oğlu Dikran Efendi veledi Karabit Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine aid odada makud meclisi şer-i hatır lâzımut- tevkirde ikrarı tam ve takdiri kelam idüb mahmiyye-i İstanbul'da Gedik paşa nam mahalde Çadırcı Ahmed Çelebi mahallesinin Müslim zukağında kain üç numru ile murakkam nezaret-i hameyn-İ muhteremeyn mülhak Kara Çelebi zâde Mehmed vakfından şehriye otuz akçe icâre-i müeccelelû bir tarafı Mikail menzili ve bir tarafı Rifat Paşa akarı ve bir tarafı Ali Efendi menzili ve tarafı rabii tariki âm ile mahdud ber babı menzil ba senedi hâkânî tahtı tasarrufumda olub ben ber vechi muharrer mutasarrıf olduğum menzili mahdudu mezkûremi mahallinde talibi zuhurunda bedeli misliyle ahara katiye bey' ve ferağa ve muâmele-i kalemiyye ve nizamiyesini memuru huzurunda mütevellî marifetiyle icra ve takrire ve bedelini ahz u kabza ve makbuzunu bana irsal ve isale ve menzili mezkûr derununda bulunan müstecir üstüraki Markor Yavis zimmetinde müterakim icar matlubumla vesâir alacaklarımı medyunlarımdan talep ve dâvaya ve ahz u kabza ve makbuzâtını bana irsal ve isale ve müsteciri merkumu menzili mezkûrden ihracına ve menzili mezkûr hakkında bir hasım zuhur ider ise anlar ile

muhâkeme ve muhasamaya her bir mahakim-i şer'iyye ve nizamiyelerde bidayeten ve îtirazan ve istinafen ve temyizen ve iâdeten ve tashihan muhâkeme ve muhasama ve müdâfaya tebliğ ve tebellüğe ve tahlif ve istihlafa ve ikâme-i şuhud ve istimaina ve haciz vaz'ı ve fekkine ve protesto keşide ve cevab itasına ve muhâkemededen sudur idecek îlamatın ahziyle vaz'ı icraya ve icraca lâzım gelecek müamalatın küllisini ifaya ve kendi imzasıyla müstedyat ve levayih tanzim ve merciine takdimine ve hususu mezkûrun mütevekkif olduğu umurun küllisine mahmiye-i mezkûrede Kuyumcular Sukunda Kuyumcu esnafından Kayseriyyeli Kilakyan Kırkor Efendi veled-i Karabit'i kabuluna mevkufen vekâleti amme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile aharını tevkile mezun olmak üzere vekîl ve naibi münasib nasb ve tâyin eyledim didikde mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 14 Şewal sene : 325

IMZÂ

Tahriri sened nihayeti

40.

Der devlet mekine arzı dai mekineleridirki

Medine-i Kayseriyye mahallatından Hasbek Dilaver Paşa mahallesinin câmii şerifi ve çeşme-i latife nukudu mevkufe ve avâriz ve müskafatı ve evkaf-ı sairesinin tesviye-i umurlarına ruyeti kibel-i şeriden mansub ba îlam-ı şer-i mütevellisi mahalle-i mezkûre ahâlisinden ulamadan Burdurlu zâde Mehmed Efendi ibn-i Osman Efendi'nin bundan akdem vuku vefatına mebnîğ yeri hali ve hidmeti lâzımesi mahlul ve muattale kalmağla vakfı mezkûrun der dest-i vakfiyesi ve sicil-i mahkemede sureti mukayyedesı olmayub ancak tevliyeti mezkûre mahalle-i mezkûre ahâlilerinin intihablarıyla ba merasele-i şer'iyye ehil ve erbab olan bir kimesnenin nasb ve tâyini müteamil olduğuna binâen mahalle-i mezbûrede sakin işbu baisül arz ubuduyet-i tanıkla ? oğlu Abdulkadir Ağa ibn-i Mustafa Ağa Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclis-i şer-i şerifi enverde tevliyeti mezkûre uhdesinden gelmeye muktedir ve umuru vakfa alem ve istikâmeti ehliyeti ve taamüli mezkûru ahâli mezkûreden ...sahihatul kelimatın âlâ

tarikîş-şehade izbarlarıyla ledeş-şeril Enver zahir ve nümayan olmağla muvafıkı nizam-ı ali olduğı halde emsaline tevfiği tevlileyti mezkûreyi muma ileyh Abdulkadir Ağa uhdesine ber-vech-i hasbi müceddeten tevcih ve yedine bir kıt'a berâtı şerifi âlişan sadaka ve ihsan buyrulmak ...bil iltimas paye-i seriri alaya arz ve îlam olundu. El emr limen lehul emr .

Fi 19 Şevval sene : 325

Tahriri sened nihayeti

41.

Ankara vilayeti dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Eski bedesten mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat iden Paçacı oğlu Ali Ağa ibni Hacı Mehmed'in sulbi sagir oğulları Mustafa ve Mehmed ve sulbiye sagire kızı Ülfiye babaları mütevefayı mezbûrdan mevrus ve müntekil hisse-i irsiyye-i şeriyelerini ahz u kabz ve hıfza ve tesviye-i umurlarını kibeli şeriden bir vasi nasbı lâzım ve mühim olmağın emanet ile mâruf ve istikâmetle mevsuf ve her vech ile umuru vesayet uhdesinden gelmeye muktedir idüğü zeyli vesikada muharrerul esam müslimeynin âlâ tarikîş-şahade ihbarlarıyla ledeş-şeril Enver zahir ve numayan olan sagirun-u mezbûrunun anaları olub işbu baisetül vesika muarrefetuz-zat Hatice binti İsmail nam hatunu hakim mevki-î sadri kitab tubaleh ve hüsn-ü meab Efendi hazretleri sagirunu mezbûrunun vakt-i rüş-ü sedadlarına değin babalaru müteveffâyı mezbûrdan mevrus ve müntekil hisse-i irsiyye-i şeriyelerini ahz u kabz ve hıfz ve tesviye-i umurlarını ruyete vasi nasb ve tâyin buyurdularında ol dahi ber vechi muharrer vesayeti mezkûreyi kabul ve hidmeti lazimelerini keme yenbağı edaya teahhüd ve iltizam itmeğın mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 21 Zilkade Sene :325

Tahrir-i sened nihayeti

42. ve 43.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye tâbi Eski bedesten mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat iden Paçacı oğlu Ali Ağa bin Hacı Mehmed'in veraseti zevce-i menkûha-i metrukesi Hatice binti İsmail ve

sulbi sagir oğulları Mustafa ve Mehmed ve sulbiye kebire kızı Zübeyde ve sagire kızı Ülfiye'ye münhasıra olduğu bil ihbar ledeş-şeril Enver zahir ve mütehakkik olduktan sonra sagirunun mezbûrunun tesviye-i umurlarına ru'yeti kıbeli şeride ba hüccetiş-şer'iyye vasi mensubu anaları zâtı târif-i şer-i ile muarrefe Hatice binti Ali nam hatun meclis-i şer-i şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelam idüb vasileri olduğum sagirunu mezbûrunun babaları müteveffâyı merkumdan mevrus ve müntekil mahalle-i merkumede vâki bir tarafı Hacı Musa oğlu Halil İbrahim bin Hacı Musa ve bir tarafı Kantarcı müteveffâ Hacı Hasan Ağa vereseleri menzilleri ve bir tarafı müteveffâ Hacı Şaban Ağa vereseleri ve bazan Paçacı oğlu Abdulkadir Ağa menzilleri ve bir tarafı Çeşme-i latife ve kabristan ve tarik ile mahdud ber babı mülk menzil-i müstakil murisimiz müteveffâyı mezbûrun tahtı tasarrufunda mülkü olub bade ve fatihi verese-i mezbûruna hasran mevrus olmağla menzili mahdudu mezkûrde olan verese-i kebiri merkumun hisseleri ahara ferağ ideceğinden vasileri olduğum sagirunu mezbûrunun hisseleri hali üzre kalsa maşraf-ı harab ve mail-i turab olub hâsılı harcına vefa itmediğinden maada sagirunu mezbûrundan nafaka ve kisve bihi eşeddi ihtiyac ile muhtac olmağla sagirunu mezbûrunun kırksekiz sehîm îtibarıyla otuz beş sehîm hisse-i irsiyye-i şeriyeleri sug-u sultânî ve mecma-ı nâ olan mahallerde ragabat-ı nas in kıtında badel müzayede ahara bey' ve semeni istirbah olunmak sagirunu mezbûrun haklarında her vech ile enfa ve evla olmağla vasi-i mezkûr üzre cânibi şeriden bana izin verilmek matlubumdur didikte vasi-i mezbûrun kelimatı meşruhası vakıya mutabık ve nefsul emre muvafık olduğu zeyli(II) ...isimleri muharrer müslimeyn ihbarlarıyla mütehakkik olmağın hakim-i mevki-i sadri kitab tubaleh hüs-n-ü meab efendi hazretleri vechi meşruh üzre vasi-i mezbûreye bey'a izin virilmeğın mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 21 Zilkade Sene : 325

Tahrir-i sened nihayeti

(II) – Ve menzili mezkûre olan sagirunu mezbûrenin hisse-i irsiyyeleri kıymeti hakikisi 90.000 kuruş olduğu.

44.

Tahakkuk-u özü şer'iyye binâen hususu âti elbeyanın mahallinde ketb ve tahririün cânibi şeriat karadan bil iltimas mezunen bil hükm ketb ve irsal kılınan katib Muhyiddin Efendi ibni İbrâhim Efendi Medine-i Kayseriyye mahallatından Büyük Bağçe mahallesi ahâlisinden ve teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Şimşir oğlu müteveffâ Hacı Mardirus veledi Magardıç'in menziline varub zeyli rakimede muharrerul esam kesân hazırın oldukları halde akdi şer-i kavim ittikte li eclit-tedavi ve Viyana'da mütemekkin iken fevt olan teba-i devleti muşarun ileyhanın milleti merkumesinden Şimşir Oğlu Hacı Dikran veledi Mardirus'un ber vechi âti varisi olduğunu iddiâ eden teba-i devleti müşarun ileyhanın milleti merkumesi nisvanından şahsı kesân-ı merkumun târifleriyle muarref Hacı Nurise binti Hacı Agop meclisi makudu mezkûrde müteveffâyı merkumun medyunlarındanAhmed Ağa ibni Salih muvâcehesinde teba-i devlet-i muşarun ileyhanın milleti merkumeleri zûkur ve ünâslarından şahısları kezâlik kesânı merkumun târifleriyle muarref ve muarefeler Şimşiroğulları Hacı Karabit ve Hacı Makardıç ve Aram ve Gülizar ve Mihriban ve Maril'e ...Mardirus hazırın oldukları halde üzerine dâva ve takriri kelâm idüb ben müteveffâyı mezkumun anası ve hazırını merkumun dahi ve müteveffâyı merkumun liebeveyn karındaşları olub ol vech ile oğlum müteveffâyı merkum Hacı Dikran'ın veraseti benimle liebeveyn er karındaşları hazırın-u merkumun Hacı Karabit ve Hacı Makardıç ve Aram ve kız karındaşları merkuman Gülizar ve Mihriban ve Mari ile diğêr liebeveyn er karındaşı gaib anil meclis Hacı Ertin ve zevce-i metrukesi diğêr Enohi binti Ohana münhasıra olub bizlerden gayri varisi ve terekesine müstehakkı ahârı olmamağla murisimiz müteveffâyı merkumun medyun merkum Ahmed Ağa zimmetinde ciheti garzdan alacak hakkı olan yüz otuz iki kuruşu kablel ahz vel istîfa veft olmağla meblağı mezkûr benimle hazırı merkumun ve gaibânı mezbûrana hasran mevrus olduğundan sual olunub meblağı mezbûr yüz otuz iki kuruşdan bi hükmil feraiz benimle hazırını mezbûrundan her birerlerimizin hisselerine isabet iden seksen beş kuruş medyunu mezbûr Ahmed Ağa'dan bil asale ve bil verase benimle bil maiye hâlen taleb iderim

deyu hazırunu merkumunun tasdikleriyle mean badet dâva vel sual medyunu mezbûr Ahmed Ağa cevabında :

Müteveffâyı merkuma sağlığında zimmetinde ciheti merkumeden ol mikdar kuruş deyni olduğunu tayian ikrar maada veraset müddealarını inkar idicek müddeiye-i ümmü mezbûreden ber vechi muharrer müddeasına mutabık beyyine taleb olundukta ol dahi dâvayı mezkûresini usulu mevzuasına tevfikân mahalle-i mezkûre ahâlilerinden izmidilyan Agob Efendi veledi Kırkor ve sagir oğlu hacı Parsiç veledi Hacı Karabit nam kimesnelerden her biri meclisi şera hazıran olub istişhad olunduklarında fil hakika işbu müddeiye-i mezbûre mûrise müteveffâyı merkum Hacı Dikran'ın anası olub ve hazırunu merkumun Hacı Karabit ve Hacı Makardiriç ve Aram ve Gülizar ve Mihriban ve Mari ile ve Hacı Ertin'den her biri müteveffâyı merkumun liebeveyn karındaşları ve gaibe-i merkume Dikranohi dahi zevce-i metrukesi olmağla ol vech ile müteveffâyı merkumun veraseti işbu müddeiye-i mezbûre ile hazırunu mezbûrunve gaibanı mezbûrana münhasıradır bunlardan gayri varisi ve terekesine müstehakkı aharı olduğu malumumuz değildir bizler bu hususa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahi ideriz deyu her biri müttefekul lafz vel mana bil muvâcehe edayı şehâdet-i şer'iyye ittiklerinde şâhidanı merkumanın evvela mensub oldukları salefûl beyan bağçe mahallesi papazı Aris Naki Efendi veled-i Gasbar ve muhdarı Gemçen oğlu Parsiç veled-i Nikous nam kimesnelerden ba veraka-i mesture evvela sırran ve ba dehu merkumundan bil muvâcehe alenen ledet-teskiye her biri müteber ve makbuluş şehade idükleri ihbar ve işar olunmağın mucibince merkumunun verasetlerine badel hükm ve tenbih vereseden ümmü mezbûre nûrpise meclis-i makudu mezkûrde verese ahi merkum Hacı Karabit muvâcehesinde vereseden ahani mezbûran Hacı Magardiç ve Aram ve ahavati mezbûrat Gülizar ve Mihriban ve Mari'den her biri hazırat oldukları halde ikrarı tam ve takriri kelam idüb murisimiz müteveffâyı merkumun hini fevtinde yanında mevcut nakid ve cümle terekesinden bizlerin hisselerimiz ahz u kabz ve müteveffâyı merkumun şürekalarıyla muâmele-i hisabiyelerini ru'yete ve gerek şürekası ve gerek eşhası saire zimmetlerinde zuhur idecek istihkak ve matlubatımızı velayet yürek nam hayat sigorta kumpanyasında

sigorta bedelinden malumul miktar alacağımızı ahz u kabza ve bil cümle makbuzâtımı bizlere irsal ve isale ve tereke-i merkumun leh ve aleyhinde zuhur itmiş ve badema idecek bil cümle hukûk ve ticâret ve ceza dâvalarından dolayı hakkım olan eşhas ile aid olduğu kaffe-i mahakimi şer'iyye ve nizamiyelerde bidayeten ve îtirazan ve istinafen ve temyizen ve îâdeten ve tashihan muhâkeme ve muhasama ve müdâfaya ve bizlerden badel istidane tahriren alacağı emir ve mezuniyet üzerine ledel hace sulh ve ibrâya ve kezâlik bizlerden Hacı Magardıç ve Aram'ın dahi biraderlerimiz merkum Hacı Karabit ve müteveffâyı merkum Hacı Dikran ile Mamersin Sancağında ve mahalli sairede şeriklerimiz olan eşhas ile dahi ledel icab feshi şirketle ru'yeti muhasebeye ve asaleten dahi şeriklerimiz zimmetlerindeki zuhur idecek matlubatımızı ahze ve mehuzâtını bizlere irsale ve tebliğ ve tebellüğe ve tahlif ve istihlafa ve evrâkı lâzımeyle kendü imzasıyla tanzim ve takdime ve hükm ve mümeyyiz ve ehli habere ve vukuf tâyini ve tebdiline ve ledel icab talebi iflası ile akdi konkardatoya ve reddi aza ve iştika-i anil hükkama ve dahili dâva ve îtirazıl gayr ve istihkak tarikiyle eşhası salise ile dahi son dereceye kadar mürafaya ve muhâkemededen sudur idecek îlamatın ahziyle icrayı ahkamını talebe ve muamelat-ı icrayinenin kafesini ifaya ve hacz ve fadır fekkine ve protosto keşide ve cevab ve it'asına ve ledel hace aharlarını tevkile ve azle veya kendüsüne tefrika ve tevkil ve terfik ideceği şahs ile münferiden ve müçtemian ifayı vekâlete mezun vel hâsıl husûsatı mezkûratın mütefekkir olduğu umurun küllisini müdde-i ve müddea aleyh sıfatlarıyla sureti umumiyeyi mutlakada icraya mezun olmak üzere taraflarımızdan bil asale ve bil verase ve benimle bil maiye hazırı merkum Şimşiryan Hacı Ağa'yı vekâleti amme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile vekîl-i murahhas ve naibi münasib nasb ve tâyin eyledik didikde muğirre-i ümmü mezbûrenin bil cümle takriri meşruhasını hazırını mezbûrundan her biri vicahen tahkik ve şifahen tasdik eylediğini katib muma ileyh mahallinde ketb ve tahrir ve maan meb'us imna-i şer-i ile meclis-i şera gelüb âlâ vukua inha ve takriri badel kayd eşşeri mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 5 Zilhicce sene 325

İMZÂ

45.

Ankara vilayeti dahilinde Medine-i Kayseriyye tâbi Salkuma karyesi sakinlerinden zâtı zeyli vesikada muharrerul esamı müslimeyn târifleriyle muarrefe Ayşe binti Hacı Mehmed nam Hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclisi şer-i şerifi enverde hâlen zevci Ağırnas karyesi ahâlisinden Hasan Efendi oğlu ibni Hasan muvâcehesinde ben mezbûr Sait Efendi'nin 1.000 kuruş mihri müeccel ve 200 kuruş kıymetli bir inek mihri muaccel tesmiyesiyle zevce- i menkûha-i medhûlun bihâsı olub ve kendisü dahi diğeri bir iyali olmağla beynimizde vuku bulan ademi-hüsnü muaşeretden naşı beni bila nafaka vela münfak babam hânesine bıragub cinsi nafakadan bir nesne dahi irsal eylemediğinden zevcim Sait Efendi üzerine kibeli şeriden miktarı kifâye meblağ farz ve takdir olunmak matlubumdur didikte mezbûr Ayşe'nin dahi bil cümle takdiri meşrukası vakıya mutabık ve nefsul emre muvafık ve zikri âtf meblağ dahi kadri mâruf idüğü zeyli vesikada muharrerul esam müslimeynin âlâ tarikiş-şahade ihbarlarıyla hakim mevkiî sadri kitab tubaleh ve hüsn-i meab efendi hazretleri dahi zevce-i mezbûre Ayşe için zevci mezbûr Sait üzerine ve her şehr kırk kuruş nafaka farz ve takdir buyurub meblağı mefruzu mezkûru nafaka ve kiske biha ve sair levazımı zaruriyyesine sarf ve harca ve ledel hacc istidaneye ve indez-zafr zevci mezbûr üzerine rucu a mezbûre Ayşe'ye izin verilmeğın mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 3 Zilhicce Sene :325

Tahrir-i sened nihayeti

46.

An asl Niğde sancağı ahâlisinden olub asâkiri hazır-ı şahanenin nizamiye altmışıncı alayın üçüncü tabur kol ağası iken nefsi Trablusgarb merkez hastahanesinde eceli mev'uduyla vefat iden Hüseyin Ağa ibni Mehmed'in ber vechi âtf varisi olduğunu iddiâ iden Medine-i Kayseriyye mahallatından Köse Danişment mahallesi sakinlerinden zâtı târifi şer-i ile muarrefe Hatice binti Osman nam hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus

odada makud meclisi şeride Kayseriyye'nin Tavlusun taburu üçüncü bölük mülâzım-ı evveli Mehmed Şevki Efendi ibni Mustafa muvâcehesinde ben müteveffâyı mezbûrun zevce-i menkûha-i metrukesi olmamla mezbûr müteveffây-ı mezbûrun veraseti benimle li ebeveyn er karındaşları gaiban anil beled Hacı Eyyüb ve Hacı'ya münhasıradır. Bizlerden gayrı varisi ve terekesine müstehakkı aharı olmamağla murisimiz müteveffâyı mezbûrun Trablusgarb merkez tabur sanduğunda müterakim maaşatından muhlefatı esmanı olan altıyüz elli kuruş benimle gaiban ehanı mezbûranın mirasları olmağla sual olunub meblağı mezkûrden rubu hisse-i şeriyemi bana eda ve teslime mülâzım muma ileyh kıbeli şeriden tenbih olunmak bil verase muradımdır deyu badet dâva vel sual mülâzım muma ileyh Mehmed Şevki Efendi cevabında müteveffâyı mezbûrun muhlefatı esmanı olan meblağı mezkûr tabur sandugunda mahfuz olduğunu ikrar maada veraset müddeasını inkar idicek müddeiye-i zevce-i mezbûre Hatice'den ber vechi muharrer veraset müddeasına mutabık beyyine taleb olundukta ol dahi dâvayı mezkûresini adul ahrarı ricali müslimeynden ve saliful beyan Köse Danişment mahallesi ahâlisinden Everekli zâde Raşid Efendi ibni Raşid ve Simsar oğlu İbrâhim nam kimesnelerden her biri meclisi şera hazıran olub istişhad olunduklarında fil hakika işbu müddeiye-i mezbûre Hatice binti Osman nam hatun müteveffâ kol ağası Hüseyin Ağa ibni Mehmed'in zevce-i menkûha-i metrukesi olmağla ol vech ile müteveffây-ı mezbûr Hüseyin Ağa ibni Mehmed'in veraseti işbu müddeiye-i mezbûre Hatice ile liebeveyn er karındaşları Hacı Eyyüb ve Hacı'ya münhasıradır. Bunlardan gayrı terekesine müstehakkı aharı olduğu malumumuz değildir. Biz bu hususa bu vech üzre şâhidiz şahadet dahi ideriz deyu her biri müttefekul lafz vel mana bil muvâcehe eda-i şahadet-i şer'iyye ittiklerinde şâhidanı mezbûranın mensub oldukları saliful beyan Köse Danişment mahallesi imamı Hacı Vahdi Efendi zâde Abid Efendi ibni Abdullah ve muhtarı evveli Sandık Emin zâde Raşid Efendi ibni Abdullah ve mezkûr Kayseriyye'nin Jandarma Süvari beşinci bölük neferi İbrâhim Ağa'nın mensub olduğu bölüğü mezkûr Çavuş Ahmed Ağa ibni Hacı Mehmed ve onbaşısı İbrâhim Ağa ibni İbrâhin nam kimesnelerden ba veraka-i mesture evvela sırran ve badehu mezkûr Köse

Danişment mahallesinden Hacı Mehmed bin Mehmed ve sandık Emin oğlu Mustafa bin Hasan nam kimesnelerden bil muvâcehe ledet-tezkiye adl ve makbuluş-şahade idikleri ihbar ve iş'ar olunmağın mucibince müddeiye-i zevce-i mezbûre Hatice'nin verasetine badel hüküm vet-tenbih meblağı mezkûr 960 kuruşdan müddeiye-i mezbûre Hatice'nin rubu hisse-i irsiyye-i şeriyyesi olan 240 kuruşu müddeiye-i zevce-i mezbûre Hatice'ye eda ve teslimine müddei aleyh mezbûr Mülâzım Mehmed Şevki Efendi'ye kıbeli şeriden tenbih olunduğu tescil ve bil iltimas Medine-i mezbûre mahkeme-i şeriyyesinden îlam olundu.

Fi 5 Zilhicce Sene : 325

Tahrir-i sened nihayeti

47.

Ankara Vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Câmii Kebir mahallesi ahâlisinden zikr-i âtfi bir kıt'a îlam-ı gıyâbi-i şer-iyye muteriz merhum Bedreddin Mahmud Kadı vakfının bil meşruta sülûsden rubu hisse tevliyed cihetine ba berât-ı şerifi âlişan mutasarrıf olan evlad-ı vakıfdan el hac Paşa Ağa zâde Osman Efendi ibn-i Emin Efendi Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclis-i şerifi enverde zikr-i âtfi vakfın evkafından bir mikdar mai acariye müdahale iden Medine-i mezbûre mahallatından Musa Gâzi mahallesinde sakin Taşcı zâde Nuh Efendi ibn-i Osman ve Hacet mahallesinde sakin Eski oğlu Hacı Emir Ağa ibn-i Abdullah ve Huand Yanıkoğlu mahallesinde sakin Bağçeci zâde kerimesi Gül hanım binti Mehmed Ali ve zevci el hac Mehmed Efendi ve biraderi Mustafa Efendi ibnan-ı Hacı Hüseyin Efendi nam kimesneler taraflarından zikr-i âtfi hususda münferiden ve müşterian vekîl-i müseccel-i şerileri dâva vekîllerinden ve tebaya devleti aliyyenin Ermeni milletinden Ezmidilyan Agob Efendi veled-i Kirkor ve Vartirisyan Yırvanit Efendi veled-i Hacik nam kimesneler zikr-i âtfi mai mezkûr hakkında muterizun aleyhim mezbûrun benim bu yüce şer-i muarazadan menimi havi fi 22 Cemaziyel-Ahir 325 tarihlü istihsal eyledikleri

İlamı gıyâbiye İtirazda ceddım sahibul hayrat vel hasenat merkurı Bedrettin Mahmud Kadı vakfı Őerfinin evkafından Kayseriyye'nin Köşk dağı nam mevki gurbunda vâki bağçe yeri dinmekle mâruf vakfiyyeyi mamulün biha ve İlamı gıyâbide hududu muharrer bir kıt'a arazi mevkufesinin sakyine mahsus olan bir mikdar mai carinin mecrayı kadimi tatil ve mevki-i ceryanı muahharan tahvil idilerek hic berguna arazilerinin hakkı sakileri olmadığı halde Köşk altı ve Ali Cafer ve Çay ve Kavak Yazısu mevkilerinde bulunan arazilerine fuzûli hasr ve isale ittiklerinden dolayı vakf için mai cari mezkûrun mahallinde müvekkilun-u mezbûrun aleyhlerine akdimce mahkeme-i Şeriyeden taleb ve ikâme eylediğim dâva üzerine merkurunun ademi icabetlerine mebnığ gıyaben muhâkeme talebinde bulunarak mahkeme tarafından nasb ve tâyin idilen vekîli musahhar muvâcehesinde mahallinde münaziun fi h olan mai carinin vuku-u ceryanı ve kadim harkının ve ehli vukufun ve buna dair Őuhudun istimâna ve hükmüne mezunen memur tâyin olunan mahkeme-i Şer'iyye ketebesinde Hacı İhsan Efendi ile icab iden ehli vukuf mahalli münaziun fi he bil azime lâzım gelen keŐfi bil icra mai mezkûrun yirmi sene evveline gelinceye değin mecrayı kadiminden vakfı muma ileyhın arazi-i merkurmesine harkından isale ve saki olunduğu hakkındaki istimağ idildiği ve İlamı gıyâbi-i mezkûrde isimleri muharrer Şuhudu adile ile sâbit olarak ol vech ile müddea aleyhim merkurunun mai cai mezkûrun mahallinde vakf için teslimine dair hükm verilmiş ve mezkûr İlamı gıyâbiyi li eclit-tetkik makamı meŐihat penahiye takdim idilerek fetvâhane-i celileden zahrı İlama yazılan haŐiyede katib muma ileyh hükm mezun ise tenbihi mezkûr hakkında usulüne muvafık idüğu deyu mezkûr İlamın mündericatını tasdike lüzüm gösterilmiŐ zaten keŐf ve memur olan katib muma ileyh dahi hükm mezun olduğu ol babdaki zabt ceridesinde muharrer ve hakimi esbak gaziletli İsmail Efendi tarafından zabt bil havâle gösterildiği tahakkuk itmiş iken hükmü mezkûre ve Şâhid hakkında müddea aleyh merkurunun İtiraz-ı dâva iderek ol vech ile Şâhid hakkındaki taanları kale alınarak mukayırı Şer-i Şerif olarak hükmü gıyâbinin feshiyle muarazan men'i hakkında vakfı mezkûr aleyhine bir hüküm sudur itmiş ve mezkûr hüküm vakfın gadrini mûcib olduğundan bu kere fetvâyı penahiden zahriye ve tahŐiye-i mezkûrede beyan müddet

cihetinden şahadet-i mezkûre dâvaya muhalif olduğu gibi derunu îlamda yirmi sene evveline değin mezkûr sudan cânibi vakıfdan vechi muharrer üzre târifi sâbit olmuş iken ve bu defa da ber vechi muharrer taleb ve istima' olunan beyyinenin istikâmeti gayri zahir idüğünden sebk-i noksana ve hallerine gayri hali deyu fi onüç muharrem üç yüz yirmi beş tarihli zahriye ile îlamı mezkûr menkuzan îade olunub mai mezkûr-u vakıf muma ileyhın arazi-i merkumesine mahsus olduğu sâbit olmuş iken bu defa hakim sabık Hakki Efendi şera muhalif vakf-ı mezkûr aleyhine yirmi sekiz cemaziyel ahir üç yüz yirmi beş tarihinde îlamı gıyâbi sureti tarafıma tebliğ olunmuş ise hükmü vakfın gadrini mûcib ve fetvehaneyi celilenin tahşiyeye ve zahriyesine mübayin ve muhalif olduğundan hükmü mezkûrun feshiyle mâ-i mezkûru vakf-ı mezkûr için bit-tevliye bana teslim müvekkillerine izafe vekîlani mezbûrana tenbih olunmasını talebi derim deyu dâva vekîlani merkuman Agob ve Yırvanit Efendi'ler cevaplarında mütevellî mezbûr Osman Efendi aleyhine sadır olan îlamı gıyâbiye otuz dokuz gün zarfında îtiraz idüb şu halde müddeti îtirazın mûrûrundan sonra vâki olan îtirazın mesmu-a olamayacağı şayet olmadığı takdirde mai mezkûr hakkında mütevellî mezbûr Osman Efendi müvekkillerimiz mezbûrun bi vech-i şer-i muarazadan mebni havi îlamı şer-i fetvâhane-i aliyyece ve meclis ve meclisi tahkikatı şeriyeden yalnız beyanı müddet cihetinden şehâdetin dâvaya muhalif olduğu ve yirmi sene evvele gelinceye değin cânibi vakıftan tasarrufu sâbit olmuş iken muahhıran istima olunan beyyinenin istikâmeti gayri zahir olub yiniden ber nehci şer-i ruyeti iktizâ eyler deyu îade kılınmağla yiniden tarafeyn hazır oldukları halde mütevellî mezbûr Osman Efendi'nin birinci istihsal eylediği muhakimeyi gıyâbiyyede müvekkillerimiz mezbûrun aleyhlerine guya yirmi sene evveline gelinceye değin müddeâ bih olan suda cânibi vakıftan tasarruf vukuu hakkında istima eylemiş olduğu malum şâhitler tarafımızdan dermeyan edilen tan ve îtirazat-ı şuhudu muaddileyne şehâdetleriyle bade subut mütevellî merkumun mezkûr şâhitlerini şehâdeti kizb olduğu taakkuk iderek kıbel-i şeriden red edilüb bu suretle yirmi sene evveline gelinceye değin cânibi vakıfdan tasarruf iddiası red idildikten sonra mezkûr suda müvekkillerimiz mezbûrun vesâir asabı arazi ile maan otuz altı sene-i

mütecaviz bila niza tasarrufları vakfı mezkûr mütevellilerinin bila özür sukudları hakkındaki def'i ve dâvamızdan kezâlik şuhudu muadildin şehâdetleriyle isbat edilerek fetvâhane-i aliyyece tahşie-i mezkûrada irae buyurulan nevakız ikmal idûlûb ol vech ile müteveli merkumun muarazadan men ile tekrar hükmü şer-i lâhik olub binâen aleyh hükmü mezkûr usulu meşruasına ve fetvâhane-i celilenin tahşiyesine tamamıyla muafik olduktan sonra müteveli tarafından hükmü mezkûru cerha Salih olabilecek berguna def'i dâva dermeyan idilmemiş olduğundan ve bu misüllü dâvaların otuz altı sene mûrûrundan sonra mesmua olamayacağı mecellenin bin sekiz yüz birinci ve bin sekiz yüz otuz altıncı maddeleri ahkamlarına tevfikân îtirazlarını reddiyle müteveli mezbûr Osman Efendi'nin bi vech-i şer-i muarazadan badel men' hükmü mezbûrun infaz ve icrâsını talebi deriz deyu def'i dâva ittikten sonra müteveli muterizi mezbûr Osman Efendi îlam-ı gıyâbi mezkûrde isimleri muharrer şuhudu mezbûrunun müddeabih mai mezkûrdan intifaları olduğunu def'i müddeası beyana havâle olunub kerraren ve merraren mehli şer-i verilmiş isede isbatı beyyineden izharı acz idüb talibi tahlif isede yedlerinde olub ibrâz eyledikleri fetvâyı şerîfe mucibince müvekkilinu muterizun aleyhim mezbûruna şeran yemin lâzım gelmediğinden müvekkilun müteveli mezbûr Osman Efendi mezbûruna izâfetle vekîlanı mezbûruna bila beyyine muarazadan men olunduğu tescil ve ve bil iltimas Medine-i mezbûre mahkeme-i şeriyyesinden îlam olundu .

Fi 13 Zilhicce sene 325

Tahriri sened nihayeti

48.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Mükremin mahallesi sakinlerinden zâtı târifi şer-i ile muarrefe Mesci Hacı Bekir kızı Şerîfe binti Abdulkadir nam hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclis-i şer-i şerifi enverde sadri kebir oğulları Abdulkadir ve Bekir ibnanı Mehmed muvâcehelerinde ikrarı tam ve takriri kelam idüb ben fakir ve naçar nafaka ve kisveye eşşeddi ihtiyac ile

mutace olmamla kibel-i şeriden oğlum mezbûran Abdulkadir ve Bekir üzerlerine mikdarı kifâye nafaka farz ve takdir olunmak matlubumdur dedikde mezbûre Şerîfe'nin takrir-i meşruhası vakıa mutabık ve nefsül emre muafık ve zikri âtî meblak kadri mâruf idüğü sıgat-ı sahihatil kelimatın âlâ tarikiş-şehade izbarlarıyla ledeş-şeril enver zahir ve mütehakkik olmağın hakim mevki-i sadr-i kitab tuğba leh hüsnu meab Efendi hazretleri dahi ümmü mezbûre Şerîfe'nin nafaka ve kisve biha vesâir levazımı zaruriyesi için oğulları mezbûran Abdulkadir ve Bekir üzerlerine işbu tarihi hüccetden beher mah otuzar kuruşdan altmış kuruş farz ve takdir buyurub meblağı mefruzu mezkûru nafaka ve kisve vesâir levazımı zaruriyesine harc ve tasarrufa ve ledel hace istidaneye ve inde zafr oğulları mezbûran üzerlerine rucua mezbûr Şerîfe'ye izin verilmeyin mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 14 Zilhicce sene : 325

Tahriri sened niyayeti

49.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseri mahallatından Eslem Paşa mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan teba-i devleti aliyyenin Rum milletinden Dome oğlu Enistas veled-i Şibrâkinik sulbiye sagire kızları Melbomin ve Agolyenik babaları müteveffâyı merkurdan mevrus ve müntakil hisse-i irsiyye-i şeriyyelerini ahz u kabz ve hıfsa ve tesviyeyi umurlarına ruyete kibel-i şeriden bir vasi nasbı lâzım ve mühim olmağın misilleri beyninde milletleri doğruluk ile şehre ve her vech ile umuru vesayet uhdesinden gelmeye muktedire idüğü zeyli rakimede muharrerül esam kesan âlâ tarikiş şehade ihbarlarıyla zahir ve nümayan olan sagiratanı mezbûretanın anaları olub işbu ba isetür rağime marifetüş şahs Mari binti Yordan nam kimesneyi hakim mevki-i sadri kitab tuba leh hüsnu meab efendi hazretleri tarafından mezunen mursen katib Muhyiddin Efendi ibn-i İbrâhim Efendi sagiratanı mezbûretanın vakti rüştü sedadlarına değın babaları müteveffâyı merkurdan mevrus ve müntakil hisse-i irsiyye-i şeriyyelerini ahz u kabz ve hıfsa ve tesviyeyi umurlarını ruyete vasi nasb ve tâyin eylediğinde ol dahi ber-vech-i muharrer vesayeti mezkûreyi kabul ve hidmeti lâzımesini

kema yenbağı edaya taahhüd ve iltizam itmeğin mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 15 Zilhicce Sene :325

Tahrir-i sened nihayeti

50.

Tahakkuk-u özüü Şeriye binâen hususu âtfi elbeyanın mahallinde ketb ve tahriri içün cânibi Şeriat-ı garradan bil iltimas mezunen bil hükm bas ve irsal kılınan katib Muhyiddin Efendi ibni İbrâhim Efendi Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Eslem Paşa mahallesinde mütemekkin teba-i devleti aliyyenin rum milletinden BiŐro veledi Yordanın mütevekkil olduğu menzilkine varub zeyli rakimede muharrer olan kesan hazırun oldukları akd-i meclisi Şer-i kavim ittikte Rum Sultan mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan teba-i devleti müşarun ileyhanın milleti merkumesinden Dome oğlu Anistas veledi Tebrakin'in veraseti zevce-i metrukesi Mari bint-i Yordan ve sulbiye sagire kızları Melbomti ve Agolye ile liebeveyn er karındaşları Yovan ve Vasili ve Fuki'den ve kız karındaşı Nazilye ve İnas Saim lieb ceddese Kadri binti Etame münhasıra olduğu tahakkuk eyledikten sonra sagiretanı mezbûretanın tesviye-i umurlarına ba hüccetiş-Şer'iyye vasi-i mensubesi anaları Şahsı muarrefe zevce-i mezbûre Mari nam kimesne meclisi makudu mezkûrde ikrar-ı tam ve takrir-i kelim idüb sagiretanı merkumetanın babaları müteveffâyı merkumdan mevrus ve müntekil Gazgancılar sugunda vâki tarafları Kürkçü Estil arsası ve Ermeni milleti Kansıznağı dükkanları ve AŐcı Vasibku Magaziz ve tarafeyn tarik-i âm ile mahdud Dome oğlu Hanı dinmekle mâruf bir bab hanın nisfi iki yüz on altı sehim îtibarıyla otuz dört sehmi Őayihası vasileri olduğum sagiretanı mezbûretanın babaları müteveffâyı mezbûrun sağlığında tahtı temellüğünde mülkü iken kızları sagiretanı mezbûretan Melbomti ve Agolye' ye rum metropolis tarafından musaddak fi 27 Şubat 1907 senedi miladiyesi tarihiyle müverrah mersum bir kitâ vasiyet name mucibince babaları müteveffâyı merkum Enistas han-ı mezkûrun nisfında bulunan iki yüz on altı

hisse itibarıyla otuz dört sehîm hisse-i şayiasını yalnız sagiretanı mezbûretana hibe ve teslimine vasiyet itmekle hanı mezkûrde olan sair vereselerin hisselerini ahara ferağ ideceğinden vasisi olduğum sagiretanı mezbûretanın hisseleri hali üzere kalsa maşrafı harab ve maili turab olub hâsılı harcına vefa itmediğinden maada sagiretanı mezbûretandan nafaka ve kisveye eşeddi muhtaceler olmağla sagiretanı mezbûretanın hisseleri verese-i saire-i merkumunun hisseleriyle maan rum milleti namına olarak Nakıncı oğlu Hacı Orahama otuz dört sehîm hisse-i mezkûreyi yedi bin seksen üç kuruş yirmi paraya bey' ve ferag olunub semeni olan meblağı mezbûr ahara irbah ve istirbah olunub hâsıl olan ribh-i mülezziminden sagiretanı mezbûretanın nafaka ve kisve vesâir levazımı zaruriyyesine harç ve sarfa mesugu şer'iyye binâen bil vesaye bana izin virilmek matlubumdur didikte vasi-i merkumenin bil cümle takrir-i meşruhası vakıa mutabık ve nefsül emre muvafık olduğü sagiretan-ı mezbûretanın hisseleri sair hisseleriyle mean ahara ferağ olunmak sagiretan-ı mezbûretan haklarında her vech ile enfağ ve evla olduğü ve nısf-u hanı mezkûr olan iki yüz on altı sehîm itibarıyla otuz dört sehîmi mezkûrun elyevm kıymeti hakikiyyesi dahi meblağı mezkûr 7083 kuruş 20 para olduğü zeyli rakimede muharrerul esam kesan merkumunun âlâ tarikiş-şahade ihbarlarıyla mütehakkik olmağla sagiretan-ı mezbûretanın otuz dört sehîm hisse-i mezkûrelerini 7083 kuruş 20 paraya merkum Neftçioğlu Hacı Avraham'a ferağ ve takrire ve muâmele-i nizamiyesini memuru huzurunda icra ve takrire vasi-i mezkûre Mari nam kimesneye hakim mevki-i sadri kitab tuba leh hüsnü meab Efendi hazretleri dahi vechi meşruh üzre bey'a izin virmeğın mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 15 Zilhicce Sene : 325

Tahrir-i sened nihayeti

51.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Kara Höyük karyesi sakinelerinden zâtı zeyl-i vesikada muharrerul esam müslimeyn târifleriyle muarrefe Şeyh Ömer oğlu kerimesi Kiraz binti Şeyh

Ömer nam hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclisi şer-i şerifimizde dâva vekîllerinden ve teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Vartirisyan Yırbani Efendi veledi Hacik nam kimesne mahdarında ikrar-ı tam ve takrir-i kelam idüb Gömeç karyesinden Kara Osman oğlu Salih mahdumu Ahmed'in zevcesi bulunduğum cihetle Kara Höyük karyesinden Zorba oğlu Mahmud bin Mustafa güya nikahlımdır deyu Kayseriyye mahkeme-i şeriyyesinde kıyabımda istihsal eylediği îlamı şer'iyye tarafımdan îtiraz alel hüküm idilmiş olmağla ol vech ile ricahen icra kılınacak muhâkemededen dolayı mahkeme-i mezkûre ile mahakimi nizamiyenin her bir aksam ve deracatında merkum Mustafa ile leyh ve aleyhimde tehaddüs itmiş ve badema tehaddüs idecek bil cümle hukûk ve ceza dâvalarından dolayı ve sair hasm olan eşhas ile bidayeten ve îtirazan ve istinafen ve temyizen ve tashihan muhâkeme ve muhasamaya sulh ve ibrâya ahz u kabza tebliğ ve tebellüğe ve tahlif ve istihlafa ve ikâme-i şuhud ve istimaina dahili dâva ve îtirazul kayr ve eşhasu salise ile son dereceye kadar murafaya ve evrâkı lazimeyi kendi imzasıyla tanzim ve takdime velhâsıl hususu mezkûrun mütevekkıf olduğu umurun küllisini sureti mutlaka-i mumiyyede icraya mezun olmak üzere tarafımdan merkum Yırbani Efendi'yi vekâlet-i amme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile vekîl ve naibi münasib nasb ve tâyin eyledim didikte ol dahi ber vechi muharrer vekâleti mezkûreyi kabul ve hidmeti lazimesini kema yenbagi edaya teahhüd ve iltizam itmeğın mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 17 Zilhicce Sene : 325

Tahriri sened nihayeti

Numarasız

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Farsak mahallesi mütemekkinlerinden ve teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Keşiş oğlu Mamas veledi Arakil nam kimesne Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclisi hatir lâzımut tevkirde dâva vekîllerinden ve tebayı devleti aliyyenin Ermeni

milletinden Ezmidilyan Agob Efendi veled-i Kirkor ve Vartirisyen Birvanit Efendi veled-i Hacik nam kimesneler mahdarında ikrarı tam ve takriri kelam idüb benim Kayseriyede ve mahalle sairelerde zümemi nasda bulunan matlubatının tahsiliyle leh ve aleyhimde tahaddüs itmiş ve badema tahaddüs idecek bil cümle hukûk ve ticâret ve ceza dâvalarından dolayı aid olduğu mahakimi şer'iyye ve nizamiyelerde hasım olan eşras ile bidayeten ve îtirazan ve istinafen ve temyizen ve îâdeten ve tashihan muhâkeme ve muhasama ve müdâfaya ve sulh ve ibrâya ahz u kabza tebliğ ve tebellüğe ve tahlif ve istihlafa ve ikâme-i şuhuda ve istimarna ve evrâkı lâzımevi kendi imzalarıyla tanzim ve takdime hüküm ve habere ve ehli vukuf tâyin ve tebdiline dahili dâva ve îtirazul gayr ve dâvayı istihkak tarıkıyla eşhası salis ile dahi son dereceye kadar murafa ve muhâkemeye ledl icab taleb-i iflasla akd-i Konkordasüye ve vazı imzaya ve haciz vaz ve fekkine ve protosto keşide ce cevab itasına ve muhâkemedem sudur idecek îlamatin ahziyle icrayı ahkamını talebe ve muamelat-ı icraiye kaffesini ifaya ve reddi aza ve iştika-i anil hükkama vel hâsıl vekâletin mütevekkif olduğu umurun küllisine Müdde-i ve müddea aleyh sıfatlarıyla sureti umumiye-i mutlakada münferiden ve müçtemian icrayı vekâlete mezun olmak üzere tarafımdan hazıranı merkuman Agob ve Yırbanit efendileri vekâleti amme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile vekîl-i murahhas ve naibi münasib nasb ve tâyin eyledim didikde anlar dahi ber-vech-i muharrer vekâleti mezkûreyi kabul ve hizmeti lâzımesini kema yenbaği edaya taahhüd ve iltizam itmeğın mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 19 Zilhicce sene : 325

Tahriri sened nihayeti

52.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Hacı Kasım mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan teba-i devlet-i aliyyenin Ermeni milletinden Semer oğlu Bagos veled-i Kirkor'un veraseti zevce-i metrukesi Yaris binti Ohanis ve sulbi sagir oğulları Kirkor ve

İhsaniye münhasıra olduğu ledeş-şeril enver zahir ve mütehakkik olduktan sonra sagiranı mezbûranın tesviye-i umurlarına ruyet-i kibel-i şer'de ba hüccetiş-şeriye vasi-i mensubeleri anaları zâtı zeyli rakimde muharrerül esam kesân târifiyle muarrefe zevce-i merkume meclis-i şer-i şerifi enverde ikrarı tam ve tabiri anil meram idüb vasileri olduğum sagiranı mezbûranın babaları müteveffâyı mezbûrdan mevrus ve müntekil Kayseriye tâbi Belviran karyesinde Değirmen yolu nam mahalde vâki tarafları malumul hudud vel ciran bir kıt'a tarla ve yine karyeyi mezkûrenin Küçüköz nam mahalde kain kezâlik malumul hudud ve bir kıt'a tarla ve yine karyeyi mezkûrenin Yukarı baş nam mahalde kain malumul hudud kezâlik iki kıt'a tarla ki ceman dört kıt'a tarlaların nısf hisse-i şayiaları müteveffâyı merkum Bagos'un tahtı temellükünde olub bade vefatihi sagiranı merkumana hasran mevrus olmağla ve hisse-i mezkûrelerin her birinde ayrı ayrı saban dönmez olacağından tarla ha-i mahdudu mezkûrlarda olan nısf hisseleri ahara bey' ideceğinden sagiranı mezbûranın hisseleri halî üzre kalsa sagiran haklarında muzır ve mucibi gadr olub hozan hükmünü iktisab ideceğinden sagiranı mezbûran nafaka ve kisveye eşşedi ihtiyac ile muhtacla olmalarıyla sagiranı mezbûranın hisseleri bin iki yüz elli kuruşa karyeyi mezkûre ahâlisinden ve tebaya devleti aliyyenin milleti merkumesinden Gürünlü oğlu Bedirus ile ve Tatyos oğlu Kevkas'a meblağı mezkûr bin iki yüz elli kuruşa bey' ve ferağ olunub nafaka ve kisvelerine vesâir levazımı zaruriyelerine harc ve sarfa mesa-i şer'iyye binâen bil vekâle bana izin virilmek matlubumdur didikde vasiyi mezbûrenin bil cümle takriri meşruhası vakıa mütabık ve nefsül emre muafık olduğunu ve sagiranı mezbûranın hisseleri sair hisseleriyle mean ferağ olunmak sagiran haklarında her vech ile enfa' ve evla olduğu ve tarla hanı mahdudu mezkûrun nısf hisselerinin el yevm kıymeti hakikileri dahi meblağı mezkûr bin iki yüz elli kuruş olduğu zeyli rakimde muharrerül esam kesânın âlâ tırıkış-şehade ihbarlarıyla mütehakkiki olmağla sagiranı mezbûranın hisse-i şayiaları bin iki yüz elli kuruşa müşteri merkuman Bedirus ve Kevkas'a ferağ ve tefizi ve takrire ve muâmele-i nizamiyesinin icraya vasi-i merkumesi hakim mevki-i sadri kitab tubaleh ve hüsn-ü meab Efendi

hazretleri dahi vech-i meşruh üzre bey'a izin vermeğin mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 19 Zilhicce sene : 325

Tahriri sened nihayeti

53.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye'ye tâbi Kuru Köprü karyesi sakinlerinden zâtı zeyli vesikadan muharrerül esam müslimeyn târifleriyle muarrefe Emir Ahmed oğlu kerimesi Şerîfe binti İsmail nam hatun ber-vech-i âtî istihbarı meşru-u sudurundan sonra adul ahrarı ricali müslimeynden ve bu esnada Trablusgarb'dan gelen asâkiri hazreti padişah-i efradından ve karyeyi mezkûre ahâlilerinden Abdullah oğlu Rıza bin Ömer ve Abdullatif oğlu Ahmed Efendi ibn-i İsmail nam kimesneler liecliş-şehade meclis-i şera hazıran olub istihbar olunduklarında fil hakika işbu müste'cire-i mezbûre Şerîfe karyeyi mezkûre ahâlisinden Emir Ahmed oğlu Osman'ın beş yüz bir kuruş mihiri müeccel tesmiyesiyle zevce-i menkûha-i medhûlun bihâsı olub asakari hazreti şahane efradından iken Trablusgarb hastahanesinde vefat eyledi cenazesinde mezkûr Abdullah oğlu Rıza bin Ömer ve Abdullatif oğlu mezbûr Ahmed Efendi ibn-i İsmail dahi zevci mezbûr Osman'ın mezkûr Trablusgarb hastahanesinde vefat eylediğini cenazesinde hazır olduğunu müste'cire-i mezbûre Şerîfe hatuna dahi müste'ciranı mezbûranın cemi-i kelimatı meşruhalarında tasdik ittiğini şehadet itmekle vicahen tahkik ve şifaen tasdik itmeğin mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 29 Zilhicce sene : 325

Tahriri sened nihayeti

54.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriye tâbi Gesi karyesinin Gülü mahallesinde vâki Muhyi bey câmii şerifinin imametine meşruta nukudu mevkufe ve sair arazi ve emlaklerinin ba mürasele-i şer'iyye mütevellisi olan karyeyi mezkûre ahâlisinden Hacı Ömer oğlu Ali Efendi'nin vuku-u vefatıyla yeri hali ve tevliyeti mezkûre mahlül ve muattala kalmağla

vakfı mezkûr için kibel-i şeriden bir mütevellî nasb ve tâyin olunması lâzım ve mühim olmağın emanet ile mâruf ve istikâmet ile mevsuf ve her vech ile umuru vakfı idare ve tevliyeti mezkûre uhdesinden gelmeye muktedir idüğü karyeyi mezkûre ahâlisinden Arslan oğlu Ahmed Efendi bin Tefvik ve hoca Rüştü Efendi ibn-i Hacı Mustafa ve şeyh İbrâhim oğlu Mehmed bin Eyyüb ve Molla Ahmed oğlu Ahmed Efendi ibn-i Sadık ve Arslan oğlu Salih Efendi ibn-i İbrâhim Efendi ve Hacı Ömer oğlu Ali Efendi ibn-i Ömer ve Emin Efendi mahdumu Koca bey ibn-i Emin Efendi ve Çeleb Ağa zâde Mehmed Efendi ibn-i Abdullah nam kimesnelerin âlâ tarıkış-şehade ihbarlarıyla zahir ve nümayan olan karyeyi mezkûre ahâlisinden işbu ba isül vesika aşçı oğlu Hüsnü Efendi ibn-i Mehmed Ağa nam kimesneden hakim mevki-i sadrû kitab tubaleh ve hüsn-ü meab Efendi hazretleri mezbûr Hüsnü Efendi'yi kema hüve hakka tesviyeye vesayet ve muhasebelerini ruyete ber-vech-i hasbi mütevellî nasb ve tâyin buyurdıklarında ol dahi ber-vech-i muharrer tevliyeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lâzımesini kema yenbağî edaya taahhüd ve iltizam itmeğın mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 3 Muharrem sene : 326

Nihayeti

55.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye tâbi İncesu kazasının Şeyh Şaban karyesinde vâki câmii şerifinin ba berâtı âlişan hitabet cihetine mutasarrıf olan Abdurrahman Efendi iki nefer sulbi sagir oğullarını terk iderek ve hukûkatıyla sagiranı mezbûrandan ehliyet kesb-i iktidar idinceye değın karyeyi mezkûre ahâlisinden Ağabeydin oğlu Mehmed Efendi bin Şakir uhdesine bin niyabe tevcihini habi meclis idare-i livanın mazbatası deryarı-şevket karara arz olunmak üzre evkafı hümayun nezaret-i celilesine inha olunduğundan berât-ı alisinin zuhuruna değın muma ileyh Mehmed Efendi câmii şerifi mezkûrda eda-i salavatı Cuma ve ideyn eylemesi için işbu

murasele-i şer'iyye tahrir ve yedine îtâ kılındı. Gerekdir ki ber mucibi murasele-i şer'iyye amil olasız.

Fi 4 Muharrem sene :326

Tahriri sened nihayeti

56.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Süleyman mahallesinden ve teba-i devleti aliyyenin Protestan milletinden Neftçi esnafından usta başı Nevrez oğlu Karabit veledi Agob ve Şetirban mahallesinden ve milleti merkumeden Körükçü esnafından usta başı Topak oğlu Kirkor veledi Kiforok nam kimesnelerden her biri Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclisi şer-i hatir lazimut tevkirde ikrar-ı tam ve takrir-i kelam idüb Kayseriyye ahâlisinden Gübgüb zâde Bekir Efendi ile Akçakayalı zâde Hüseyin bey ve Tozcu Hacı İbrâhim ağalar taraflarından Kayseriyye'nin bidayet hukûk mahkemesinde Neftçi ve Körükçü esnaflarına izâfetle esnaf başları sabık Zelve oğlu Agob ile ikâme idilmiş olan Gemereller suyu mevkiinde vâki icariye men'i müdahale ve hükümet marifetiyle hedm idilen ba terk-i zarar ve ziyân masarîfının tazmini dâvasıyla gerek efradı nasdan ve gerek esnafı merkumun esnaf başlarından bulunmaklığımız sıfatlarıyla gerek şahsan leyh ve aleyhimize tehdadüs idmiş ve bade mâ tehdadüs idecek bil cümle dâvayı hukûkiye ve ticariye ve cezaiyelerden dolayı ait olduğu mahakimi şer'iyye ve nizamiyelerde hasm olan eşhas ile bidayeten ve îtirazan ve îâdeten ve istinafen ve temyizen ve tashiha muhâkeme ve muhasamaya sulh ve ibrâya ahz ve kabza evrâkı lâzime-i kendü imzalarıyla tanzim ve takdimine tebliğ ve tebellüğe ve tahlif ve istihlafa bend-i mezkûrun hedmi zımındaki esnafı merkumunun vâki olan masarîfatının lâzım gelenlerden talep ve iddiaya haciz vaz' ve fekkine ve protosto keşide ve cevab itasına hakem ve mümeyyiz ve ehli habere ve ehli vukuf tâyin ve tebdidine ve iptali dâva ve îtirazul gayr ve dâvayı istihkaka tarıklarıyla eşhası salise ile dahi son dereceye kadar mürafaya reddi imzâ ve iştika-i anil hükkama talep-i iflasla Kongordatu aht ve imzasına ve muhakime ve mahakimden sudur idecek îlamatın ahziyle icrayı ahkamını talebe ve

muamelatı icraiyyenin kafesini ifaya vel hâsıl husûsatı mezkûrenin mütevekkıf olduğu umurun küllisini Müdde-i ve müddea aleyh sıfatlarıyla sureti umumiyede münferiden ve müçtemian icraya mezun olmak üzere bil asale ve esnafı merkumuna bil izafe taraflarımızdan hazıranı merkuman Agob ve Yirbanit Efendi'leri vekâlet-i amme-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile vekıl ve naibi münasib nasb ve tâyin eyledik didiklerinde anlar dahi ber-vech-i muharrer vekâleti mezkûreyi kabul ve hizmeti lâzımesini kema yenbağı edaya taahhüd ve iltizam itmeğin mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 6 Muharrem sene : 326

Tahriri sened nihayeti

57.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Hasbek Hoca Hasan mahallesinde sakin iken bundan akdem vefat iden Cümdi oğlu Hüseyin bey ibn-i Sadık beyin veraseti zevce-i mezkuha-i metrukesi Havva binti Hasan ve sulbi kebir oğulları Ahmed ve Hasan ve sulbi sagir oğulları ve sulbiye kebire kızı Ayşe'ye münhasıra ba dehu kablel kısme binti mezbûre Ayşe dahi müteveffıye olub veraseti anası mezbûre Havva ile liebeveyn er karındaşları mezbûrun Ahmed ve Hasan ve Hüseyin'e münhasıra oldukdan sonra sagiri mezbûr Hüseyin'in tesviyeyi umuruna kibel-i şeriden vasi mensubesi anası zâtı târifı şer-i ile muarrefe mezbûre Havva nam hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclis-i şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelam idüb vasisi bulunduğum sagiri mezbûrun babası müteveffâyı mezbûrdan mevrus ve müntakil dört dükkân önü nam mahalde vâki bir tarafı müteveffâ Hacı Tefvik Ağa vereseleri ve bir tarafı Karslı zâde müteveffâ Ahmed Efendi ve tarafeyni tarık-ı âm ile mahdud ber babı viran Develik hanının üç sehim îtibariyle bir hissesi müteveffâyı mezbûrun tahtı tasarrufunda mülkü olub bade vefatihi vasisi olduğum sagiri mezbûr ile verese-i saire-i mezbûruna mevrus olmağla hanı mahdudu mezkûrde olan hisselerini verese-i kibarı merkumun ahara bey' ideceklerinden sagiri mezbûrun intifaı kabil olamayacağı cihetle maşrafı

harab ve maili turab ve sagiri mezbûr hakkında muzır oldukdan başka sagiri mezbûr dahi nafaka ve kisveye eşşeddi ihtiyac ile muhtaç olmakla hanı mahdudu mezkûrde olan sülüs hisse-i dahi verese-i saire ile furuhtuyla mikdarı münasebetinin nafaka ve kisve vesâir levaımı zaruriyesine harc ve sarfa bil vesaye bana izin verilmek matlubumdur didikde vasi-i mezbûrenin bil cümle takriri meşruhası vakıa mutabık ve nefsül emre muafık ve sagiri mezbûrn hissesi ahara ferağ olunmak sagiri mezbûr hakkında her vech ile enfa ve evla olduğu ve hisse-i mezkûrenin el yevm kıymeti hakikiyesi dokuz yüz altmış sekiz kuruş olduğu zeyli rakımede tahrirül esam kesianın âlâ tarıkış-şehade ihbarlarıyla mütehakkik olmağın hakim mevkı-ı sadri kitab tubaleh ve hüsnü Efendi hazretleri dahi vechi meşruh üzere vasi-i mezbûreye sagire-i mezbûrenin sülüs hissesini bey'a izin virmeğın mâ vekaa bittaleb ketb olundu.

Fi 8 Muharrem sene : 326

Tahriri sened nihayeti

58.

Sivas vilayeti celilesine tâbi Bünyanı Hamid kazasının Büyük Bürüngüz karyesi sakinlerinden iken bundan akdem vefat iden Velid oğlu Mehmed Ali bin Mustafa bin Mehmed'in veraseti zevce-i menkûha-i metrukesi Fatma binti İbrâhim ile sulbiye sagire kızı Zahide ve liebeveyn erkarındaşı Osman ve liebeveyn kızkarındaşı Safiye'ye münhasıra olduğu bil ihbar ledeş-şeril enver zahir ve mütehakkik oldukdan sonra sagire-i mezbûre tarafından ba hücceti şer'iyye vasi-i mensubesi vereseden zâtı zeyli kitabda isimleri muharrer kimesneler târifleriyle muarrefe zevce-i mezbûre Fatma meclis-i şer-i şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelam idüb vasisi olduğum sadriye sagire kızım Zahide'nin babası müteveffâyı mezbûrdan mevrus ve müntakıl Medine-i Kayseriyye'nin Bedri pazarı dimekle mâruf mahallinde vâki bir tarafı Arık Hasan vereseleri arsası ve Hacı Hıdır oğlu vereseleri Kahvehanesi ve tarafeyni tarik-i âm ile mahdud ve muhad Derviş Mehmed Ağa vakfı müstefatından ber babı vakıf kahvehenenin rubu hissesi babası müteveffâyı mezbûrun hayatında ba senedi hâkânî tahtı tasarrufunda olub hisse-i

mezkûresi ancak vasisi olduğum sagire mezbûreye hasran mevrus olmağla sagire-i mezbûrenin nafaka ve kisveye olan eşeddi ihtiyacı ve kahvehane-i mezkûrun maşraf-ı harab olması cihetiyle tamire ademi iktidarından dolayı kahvehane-i mezkûrun dört sehim îtibarıyla bir sehmini sehimdarlarıyla mesmu-u şer'iyye binâen ahara bey' ve ferağına bana izin virilmek matlubumdur didikte vasi-i mezbûr Fatma'nın bil cümle takrir-i meşruhası vakıa mutabık ve nefsul emre muvafık idüğü zeyl-i vesikada muharrerul esam müslimeynin âlâ tarikiş-şahade ihbarlarıyla zahir ve mutehakkik olmağın hakim mevki-i sadri kitab tuba leh hüsnü meab efendi hazretleri dahi kahvehane-i mezkûrun bey' ve feragi için ve vasi-i ümmü mezbûre Fatma'ya izin verilmeğın mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 6 Muharrem Sene : 326

Nihayeti

59.

An asl Nevşehir kazasının Nar karyesi ahâlisinden olub birinci orduyu humayun Kayseriyye'nin redif birinci tabur baş çavuşlarından zâtı zeyli vesikada muharrerul esam müslimeyn târifleriyle muarref Teymurcu oğlu Mehmed Efendi ibni Mustafa Medine-i Kayseriyye'nin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclisi şer-i şerifi enverde ikrar-ı tam ve takrir-i kelam idüb zevcem olub İzmir vilayetine tâbi Ödemiş kazasının Yazı Mahallesi sakinelerinden tellal İbrâhim kerimesi Ülfet bint-i İbrahim nam hatun fi 10 Zilhicce sene 325 tarihli ve ol tarihte kaza-i mezkûrde naibüş şer'i bulunan faziletlu Mehmed Emin Efendi imzasıyla mûmza ve hatmiyle mahtum talâka talibe ve tatliki halinde hukûku zevciyyete müteallik ve deaviden zimmetini ibrâ ittiğini natik bir kıtâ hüccet mantukunca zevcem mezbûrenin benim zimmetimde mütekarrer ve makudun aleyh beşyüz bir kuruş mihri müeccel ve beş yüz kuruş beşi birli mecidiye altunu mihri muaccel ve malumul mikdar eşyaat-ı saire va nafaka-i iddet ve mi'neti süknasından meccanen farika olub talâka talibe ve müfarakat ve mübadereye ragibe olmağla benden zevcem mezbûre Ülfet'i ber-vech-i muharrer mebayir ve eşya üzerine bir

telakı bayinle tatlik eyledim didikte kabbut- tasdikir-rai mâ vekaa bit-taleb ketb olundu.

Fi 11 safer Sene : 326

Numro : 146

Nihayet

60

IPTAL

61.

Elhamdü lillahi-İlezi eazze havassa ibadihi yus-sarrifu emvalem ila envail hatrati ve eanehum âlâ iktisabi esnafil mahamid-i vel müberrati ves selavatü ves selamu âlâ rasulihî ve nebiyyihî Muhammedün hayrul beriyat veala alihi ve ashabihi ila yevmi yestedilül meru tahte sadakati amma bağdü : vakfiyeyi celili şan ve cerideti bediul ünvanının tahrir ve inşasına badi oldur ki Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde kürsi liva bulunan Medine-i Kayseriyye sancağına tâbi Sahar nahiyesinde vâki Sağılmaz çiftliği ahâlilerinden sahibül hayrat vel hasenat Topçu oğlu Hacı Süleyman Ağa ibn-i Hacı Hüseyin Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud huzuru şer-i ali ukudda zikri âtfi vakıf lieclit-tescil müteveli nasbu tâyin olunan Çiftlik-i mezkûr ahâlisinden Himmet oğlu Hüseyin Ağa ibn-i Nuh mahdarında ikrarı tam ve takriri kelam idüb etib-i malımdan ifraz eylediğim bin kuruş hasbeten lillahis-samed vakfı sahihi müebbet ve ciss-ü harici muhallet ile vakıf ve ciss idüb müteveliyle şart ve tâyin eyledim ki meblağı mezkûr bin kuruş âlâ vechil helal ba yedi müteveli veya bi ayni ve kefilün âlâ ile senevî ziyade ve noksan olmayub ve kalemiye namıyle dahi bir nesne almayub onu on bir buçuk hesabıyla istirbah olunub hâsıl olan ribhi vaz'olubhükmünde olmağla câmii mezkûre karyeyi mezkûrede vâki mescid ...hatib olub hitabet vezîfesini her kim ifâ ider ise ana virile hayatta oldukça kendüsüne mezkûrun tevliyeti ve vefatından sonra batnen bade batnin evladı

evladı evladıaslah ve erşedine ve badel inkirazçiftliki mezkûrun ahâlilerinin müntehabları olan bir kimesneye meşrut olan ve vakfı mezkûrun tebdil ve tağiri yedinde ola deyu meblağı mezkûr 1000 kuruşu fariğan anışşevağil mütevellî mezbûre teslim idüb ol dahi vakfiyet üzre ahz u kabz ve tesellüm ve sair mütevellilerin evkafda mutasarrıfları gibi tasarruf eyleye didikte kabbut-tasdik-i şer-i vechi muhdar üzre hakim mevki-i sadri kitab tubaleh ve hüsnü meab Efendi hazretleri huzurunda murafaa ittiklerinde ol dahi alimen bil hilafil cari beynel eimmeti....vakfı mezkûrun evvela sıhhatine ve saniyen lüzumuna kaza-i mer-i itmekle vakfı mezkûr sahih ve lâzım olub min badi nakzı ve iptali mütemenni-ul ihtimal oldu cerran zalike harrarahu.

Fil yevmis sadis aşar min-şehr-i Saferil-Hayr sene sitte ve işrin ve selasümie ve elf.

Rifat

Tahriri sened nihayeti

62.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye mahallatından Süleyman mahallesi sakinlerinden zâtı târifi şer-i ile muarrefe işbu baisetül vesika Mü'mine binti Naim nam hatun Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine ait odada makud meclisi şer-i şerifi enverde ikrar-ı tam ve takdir-i kelam idüb an asl Kayseriyyeli olub mahmiye-i İstanbul'da mütevattın Mercan yokuşunda Çizmeci esnafından Kayserili Nuh usta benim zevci dahilim olub bundan üç sene mukaddem beni Kayseriyye'de hemşiremin hânesine bila nafaka vela münfak burakub cinsi nafakadan bir nesne dahi irsal eylemediğinden zevcim gaibu mezbûr Nuh usta üzerine kıbeli şeriden miktarı kifâye meblağ farz ve takdir olunmak matlubumdur didikte zevce-i mezbûre Mü'mine Hatun'un bil cümle takrir-i meşruhası vakia mutabık ve nefsul emer muvafık ve zikri âtfi meblağ kadri mâruf olduğu sigatı sahihatıl kerimatı âlâ tariki.....

“ - Numarasız, başı ve sonu olmayan belge - “

Jurnal eminliğinden mütekaid iken vefat iden ...oğlu Muharrem Efendi ibni Osman Ağa'nın ber vechi âtf varisi olduğunu iddiâ iden mahalle-i mezkûre ahâlisinden Kavuk Kaban oğlu Osman Ağa ibni Osman nam kimesne Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine aid odada makud meclisi şer-i şerifi enverde Medine-i mezbûre mali muhasebeci ve kıbeli şeriden husumeti ra-i olunub ve zikri âtf meblağa hasbul memuriye vaziyed iden saadetli Muhasib Bey Efendi tarafından Mursel vekîli muhasebe kalemi ketebelerinden Koçoğlu Mehmed Efendi ibni Mehmed muvâcehesinde müteveffâyı mezbûrun anası zâtı muarrefe Elmas binti Musa hazıre olduğu halde müteveffâyı mezbûr Muharrem Efendi benim firâşımdan hâsıl ve anası hazıre-i mezbûre Elmas'dan mütevellid sulbi kebir oğlumuz olmağla ol vechile oğlum müteveffâyı mezbûr Muharrem'in veraseti benimle işbu hazıre-i mezbûre Elmas'a münhasıradır. Bizlerden gayrı varisi ve terekesine müstehakkı aharı olmamağla oğlumuz ve murisimiz müteveffâyı mezbûr hayatındayüz altmış altı kuruş istihkakını

.....(Bu bölüm mikrofilme hatalı çekilmiştir. Baştan ve ortadan ve sondan bir bölümü mevcut değildir.)

Oğlu olmağla ol vechile müteveffâyı mezbûr Muharrem Ağa'nın veraseti Müdde-i mezbûr Osman Ağa ibni mezbûr Osman ile hazır-ı mezbûre Elmas'a münhasıradır. Bunlardan gayrı varisi ve terekesine müstehakkı aharı olduğu bizim malumumuz değildir. Bizler bu hususa bu vech üzere şâhidiz ve şahadet dahi ideriz deyu her biri müttefekul-lafz vel mana bil muvâcehe eda-i şahadeti şer'iyeye ittiklerinde şâhidanı mezbûranın mensub oldukları salifül beyan Kalenderhane mahallesi imamı Kara zâde Hacı Nuh Efendi ibni Ali ve muhtarı Hacı Baki oğlu Mahmud Ağa ibni Osman nam kimesnelerden ba veraka-i mestere evvela sırran ve badehu Kafak oğlu Remzi Ağa ibni Hacı Mehmed ve mezbûr Mahmud Ağa ibni Osman nam kimesnelerden alenen ledet-tezkiye her biri adl ve makbuluş-şahade idükleri ihbar ve iş'ar olunmağın mucibince müdde-i mezbûr ile hazıre-i mezbûrenin verasetine

ceddel hükm vet-tenbih meblağı mezkûr 166 kuruş müdde-i ebi mezbûr
Osman ile hazire-i ümmü mezbûre
(Devamı yok)

63.

Ankara vilayeti aliyyesi dahilinde Medine-i Kayseriyye tâbi Tevatusun karyesi ahâlisinden olub li eclit-ticâre mahrusa-i İstanbul'da mütemekkin iken bundan akdem fevt olan teba-i devleti aliyyenin Ermeni milletinden Apil oğlu Abraham veledi Agob'un ber vechi âtî varisi olduğunu iddiâ iden karye-i mezkûre mütemekkinelerinden ve teba-i devleti müşarun ileyhanın milleti merkumesi nisvanından zâtı zeyli rakimede muharrerul esam kimesneler târifleriyle muarrefe Marim binti Abraham Medine-i mezbûrenin bidayet mahkemesine mahsus odada makud meclis-i şer-i hatir lâzımut tevkirde müteveffâyı mezbûrun medyunlarından mahkeme-i şer'iyye mahdırı Hilmi Ağa ibni Ali mahdarında üzerine dâva ve takriri kelam idüb ben müteveffâyı merkum Apil oğlu Abraham veledi Agob'un sulbiye kebire kızı olmamla ol vech ile müteveffâyı merkumun veraseti ancak bana münhasıra benden gayrı varisi ve terekesine müstehakkı aharı olmamağla mevrusum babam müteveffâyı merkumun medyun mezbûr Hilmi Ağa zimmetinde ciheti garzdan alacak hakkı olan beş kuruşu kablel ahz vel istîffa fevt olub meblağı mezkûr ancak bana mevrus olmağla sual olunub meblağı mezkûrun bana eda ve teslim.....

Veledi ve muhtarı Kalpak oğlu Hacı veledi İtam nam kimesnelerden ba veraka-i mesture sırran ve badehu âlâ.... Bal oğlu Karabit veledi Asvadis ve Oduncu mahallesinde İhmal oğlu Parsık ve Ertin nam kimesnelerden bil muvâcehe alenen ledet-tezkiye her biri müteber ve makbuluş-şahade idiklerimüddeiye-i binti mezbûre Marim'in verasetine badel hükm vet-tenbih binti merkume Marim kezâlik mahkeme-i şer-i şerifi enverde ikrarı tam ve takdiri kelam idüb murisim pederim müteveffâyı merkumdan mevrus ve müntekil mahme-i mezkûrede Kadı karyesinde Kartal cihetinde

çavuş...nında vâki tarafları malumul- hudud yüz zira bir mikdar arsa babam müteveffâyı mezbûrun tahtı tasarrufunda mülkü olub ba de vefatihi bana münhasıra olan arsa-i mezkûreyi mahallinde benim üzerime intiksalinin icrâsına ve badel intikal hisse-i müntekilemin mahallinde talibi zuhurunda bey' ve semeni mislini ahze ve ferağa ve muâmele-i nizamiye ve kalemiyesinin memuru huzurunda icra ve takrire ve semenini ahzu kabza.....

.....(Devamı yoktur.)

III. BÖLÜM

**280 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE
KAYSERİ'NİN SOSYAL, KÜLTÜREL, İDARİ VE EKONOMİK YAPISI**

280 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE KAYSERİ'NİN SOSYAL, KÜLTÜREL, İDARİ VE EKONOMİK YAPISI

1- Kayseri Halkının Sosyal ve Kültürel Yaşantısı

a- Kayseri Halkının Yaşantısı :

Kayseri, binlerce yıl çeşitli toplumlara merkezlik yapmış, bir çok etnik grubu bir arada barındırmış, Anadolu'nun merkezinde, yolların kesişme noktasında bulunan büyük bir şehirdir.

Kayseri, çevresindeki bir çok şehrin temel ihtiyaçlarını üretim potansiyeli ile karşıladığı gibi, aynı zamanda bir göç merkezi durumuna gelmiştir. Dolayısıyla çeşitli şehirlerden iş bulma veya ticaretle ilgili çeşitli alanlarda çalışmak üzere buraya, tarihin her yüzyılında sürekli göçler yaşanmıştır. Ayrıca Anadolu'nun ortasında bulunduğu için savaş zamanlarında en güvenli şehirlerden biri oluyordu. Nüfus olarak ise Kayseri Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki en kalabalık şehri idi.⁵⁹ Kayseri'nin 1500 yılında nüfusu 9.300⁶⁰ iken özellikle XVII. Yüzyıldan sonra Celali isyanlarında olumsuz etkisiyle kırsal kesimden şehirlere olan göç hızlanmıştır.1914 yılındaki resmi kayıtlara göre Kayseri'nin toplam nüfusu 255.000 idi. Bununun 184.300'ü Müslüman, 50.200'ü Ermeni ve 20.600'ü de Rum'du.⁶¹

Kayseri'deki sosyal yaşantı her zaman canlılığını korumuştur. Hanlar (Dome oğlu⁶² ve Develik⁶³), kahvehaneler⁶⁴ ve pazarlar işlekliliği ile tanınmışlardır. Çarşı ve pazarlarının işlekliliği diğer şehirlerden buraya olan ticari hareketliliği artırmıştır. 1859 yılında inşa edilen Kapalı Çarşı en gözde

⁵⁹ Şükrü Karatepe, "Kendini Kuran Şehir", Ankara 1999, s.75.

⁶⁰ Yusuf Halaçoğlu, Osmanlı Devlet Teşkilatı, D.G.B.İ.T. C.12, s.382.

⁶¹ Ramazan Tosun, Ermeni Meselesi ve Kayseri'de Ermeni Olayları, Ankara 2000, s.32.

⁶² B. No. 50.

⁶³ B. No. 57.

⁶⁴ B. No. 58.

alış-veriş merkezi durumunda idi. Burada yaklaşık 800 adet dükkan bulunmaktadır. 1497 yılında inşa edilen Bedesten çarşısında önemli alış-veriş merkezlerindendi. Üzerinde çalıştığımız 280 numaralı sicilde de çeşitli çarşıların isimleri geçmektedir. Bunlar, At Pazarı,⁶⁵ Dört Dükkan,⁶⁶ Bedri Pazarı,⁶⁷ Kuyumcular Sugu,⁶⁸ Meydan Kapusu⁶⁹ ve Kazgancılar sugudur.⁷⁰ (Bugünkü Kazancılar Çarşısı)

Eğitim kurumları Kayseri’de geniş bir yer kaplamakta ve çeşitlilik göstermektedir. Medreseler en yaygın eğitim kurumlarıdır. Kayseri de otuz dokuz adet⁷¹ medrese olduğu ve 58 sıbyan mektebi, 1 İdadi, 3 erkek ve bir kız olmak üzere 4 ilkokulun olduğu tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır.⁷² Hacı Kılıç Medresesi, Şifaiye Medresesi, Hamidiye Medresesi, Hunat Medresesi, Köşk medresesi, Sahabiye Medresesi, Gülük Medresesi ve Seracettin Medresesi önemli medreselerden bir kaçıdır. Meşhur Kayseri Lisesi de II. Abdülhamit döneminde yapılan okullardan biridir.

Kayseri’de bir çok milletten insanın bir arada yaşaması aynı zamanda bir çok din mensubunun ve ibadethanelerin de varlığını ortaya çıkarmıştır. Bir çok Türk-İslam devletinin en önemli şehirlerinden biri olan Kayseri’de bir çok tarihi camii mevcuttur. Hacı Kılıç, Hunat, Cami-i Kebir, Hatıroğlu, Han Cami-i, Lale Cami-i, Kurşunlu Cami-i, Şeyh Cami-i, Kale Cami-i, Yanıkoğlu Cami-i gibi camiler günümüze kadar orijinalliğini koruyarak gelmeyi başarmıştır. Okuduğumuz vesikalarda da çeşitli cami-i isimleri geçmektedir. İshak Çelebi Cami-i,⁷³ Hasbek Dilaver Paşa Cami-i,⁷⁴ Muhyi Bey Cami-i,⁷⁵ Tos Mahallesi

⁶⁵ B. No. 2.

⁶⁶ B. No. 57.

⁶⁷ B. No. 58.

⁶⁸ B. No. 39.

⁶⁹ B. No. 32.

⁷⁰ B. No. 50.

⁷¹ Palamutoğlu, a.g.e., s.13.

⁷² Tosun, a.g.e.,s.32.

⁷³ B. No. 30.

⁷⁴ B. No. 40.

⁷⁵ B. No. 54.

Cami-i,⁷⁶ Şeyh Şaban Cami-i⁷⁷ bunlardan bazılarıdır. Mescit olarak ise Kadioğlu Mescidi⁷⁸ geçmektedir. Ayrıca vesikalarda adı geçmese de Kayseri şehrinde bir çok kilise, varlığını günümüze kadar korumuştur.

Kayseri, vakıflar yönünden de oldukça gelişmiş bir şehirdi. Okumuş olduğumuz vesikalarda bir çok vakıfla ilgili davada söz konusudur. Hayır kurumları olan bu vakıflar geçimlerini genellikle vakıf bünyesindeki dükkanların icarlarından sağlamışlardır. İcar yoluyla vakıflara gelir getiren bu dükkanlar, zaman zaman kişiler arasında anlaşmazlık meselesi de olmuştur. Vesikalarda isimleri geçen vakıfları şöyle sayabiliriz; İshak Çelebi Cami-i Şerifi Vakfı,⁷⁹ Abdi Bey Vakfı,⁸⁰ Bedrettin Mahmut Kadı Vakfı,⁸¹ Muhyi Bey Vakfı⁸² ve Derviş Mehmet Ağa vakıflarıdır.⁸³

Kayserinin yoğun nüfuslanmasından da anlaşılacağı üzere şehir, bir çok din mensubunun bir arada yaşadığı, Türk kültür, örf ve adetlerinin yanı sıra Ermeni ve Rum'larında kaynaşık halde yaşadığı bir merkez haline gelmiştir. Vesikaları incelediğimizde Ermenilerin genellikle Tulukçu, Fırıncı, Büyük Bağçe, Camii Kebir, Farsak ve Hacı Kasım⁸⁴ mahallelerinde, Rum'ların Şetirban, Elsem Paşa ve Rum Sultan⁸⁵ mahallelerinde, Protestan mensuplarının ise Süleyman⁸⁶ mahallesinde ikamet ettiklerini görmekteyiz.

Rum, Ermeni ve Protestanlar halkla iç içe yaşamış, her türlü ortamda beraber iş yapma durumunda olmuşlardır. Üzerinde çalıştığımız defter içinde bir çok belge, gayri müslimlerle ne kadar hoşgörölü bir sosyal yaşantının olduğunu bizlere göstermektedir. Örnek olarak; "Kayseri'nin Kara Höyük

⁷⁶ B. No. 31

⁷⁷ B. No. 55.

⁷⁸ B. No. 30.

⁷⁹ B. No. 30.

⁸⁰ B. No. 32.

⁸¹ B. No. 47.

⁸² B. No. 54.

⁸³ B. No. 58.

⁸⁴ B. No. 52.

⁸⁵ B. No. 50

⁸⁶ B. No. 56.

karyesi sakinelerinden Şeyh Ömer oğlu kerimesi Kiraz, Gömeç karyesinden Ahmed'in zevcesidir. Kara Höyük karyesinden Zorba oğlu Mahmud güya " benim nikahlımdır" diye Kiraz'ı mahkemeye vermiştir. Kiraz bu durumun def'i hasebiyle Mahmud aleyhinde her türlü hukuki ve ceza-i işlemi takip etmesi için Ermeni milletinden Yirbanit Efendi'yi vekil olarak tayin etmiştir.⁸⁷

Bu vesikadan da anlaşılacağı üzere halk arasında büyük bir güven ve hoşgörü hakimdir. Bu hoşgörü, farklı milletlerden insanların birbirlerini vekil olarak atmasına bile rahatlıkla olanak sağlamaktaydı.

Hatta bu güven sonucu gayri müslimler bazen resmi görevlere de atanmışlardır. 6 Temmuz 1897 tarihinde Kayseri Sancağı Mutasarrıflık yardımcılığına Ermeni Hamanuyan Agop Efendi getirilmiştir.⁸⁸

Vesikalarda, dini bakımdan çeşitli ayırım noktalarının yanı sıra çeşitli ünvanların ortak kullanımlarının varlığı da göze çarpmaktadır. Belgelerde, toplum içindeki farklı din mensuplarının "Ermeni milleti",⁸⁹ "Rum milleti",⁹⁰ ve "Protestan milleti"⁹¹ gibi farklı ifadelerle anıldığı görülmektedir. Müslümanlar belirtilirken "oğlu" anlamında "bin", "ibn-i" gibi kelimeler kullanılmasına karşın gayri Müslim çocukları belirtilirken "veledi"⁹² ifadesi kullanılmıştır. (Hacı Dikran veledi Mardirus⁹³) gibi. "Efendi" ifadesi ise hem Müslüman hem de gayri müslimler için kullanılmaktadır.

Toplumsal kaynaşma sonucu bazı Ermeni'lerin Türkçe isimler aldıklarına veya bazılarının din değiştirerek İslamiyeti seçtiklerine rastlanmaktadır.

⁸⁷ B. No. 51.

⁸⁸ Tosun, a.g.e., s.33.

⁸⁹ B. No. 23.

⁹⁰ B. No. 49.

⁹¹ B. No. 56.

⁹² B. No. 30.

⁹³ B. No. 44.

Hacı ünvanının kullanan Ermeni Hacı Ertin⁹⁴ ve Hacı Makardıç⁹⁵ bunlardan bir kaçıdır. Ermeniler kız çocuklarına Gülizar⁹⁶ ve Mihriban⁹⁷ gibi Türkçe isimlerde vermişlerdir.

Ancak tarihi süreç içerisinde, Kayseri'de yaşayan Ermeni'lerin bir kısmı da Ermeni olaylarına katılmışlardır. 1892-1893 yıllarında tüm ülkede olduğu gibi Kayseri'de de Hınçak ve Taşnak komitelerinin faaliyetleri daha da artmış ve şiddetlenmiştir. Ermeniler II.Meşrutiyetle birlikte Develi merkez olmak üzere silahlanmaya başlamışlardır. 24 Nisan 1915'te alınan tehcir kararı ile Kayseri genelindeki 44 bin Ermeni Halep ve Musul'a sevk edilmiştir. Giden Ermeniler şehir nüfusunda önemli ölçüde azalma meydana getirmiştir. Ayrıca Lozan Antlaşması gereğince Yunanistan ile yapılan nüfus değişiminden sonra şehrin toplam nüfusu 198.107'ye düşmüştür.⁹⁸

Toplumsal yaşantının bir parçası da evlenme ve boşanmalardır. Belgelerde evlenme ile ilgili olmasa da boşanma ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.⁹⁹ Boşanmalar genellikle talak-ı selase¹⁰⁰ ile yapılmaktadır. Boşanma davalarında genellikle evlenmeden önce verilen başlık paraları geri talep edilmiştir.¹⁰¹ Müslüman erkekler, eşleri için evlenirken mihri muaccel¹⁰² ve boşanırken mihri müeccel¹⁰³ olarak adlandırılan belli miktarlarda para veya kıymetli eşyayı verirlerdi. Ayrıca boşandıktan sonra kadınların sık sık nafaka talep ettikleri görülmektedir.¹⁰⁴ Nafaka istekleri genellikle zaruri ihtiyaçlar ve çocukların bakımı için talep edilirdi.¹⁰⁵

⁹⁴ B. No. 23.

⁹⁵ B. No. 44.

⁹⁶ a.g.b., s.108.

⁹⁷ a.g.b., s.108.

⁹⁸ Karatepe, a.g.e., s.76.

⁹⁹ B. No. 59.

¹⁰⁰ B. No. 2.

¹⁰¹ B. No. 17.

¹⁰² B. No. 38.

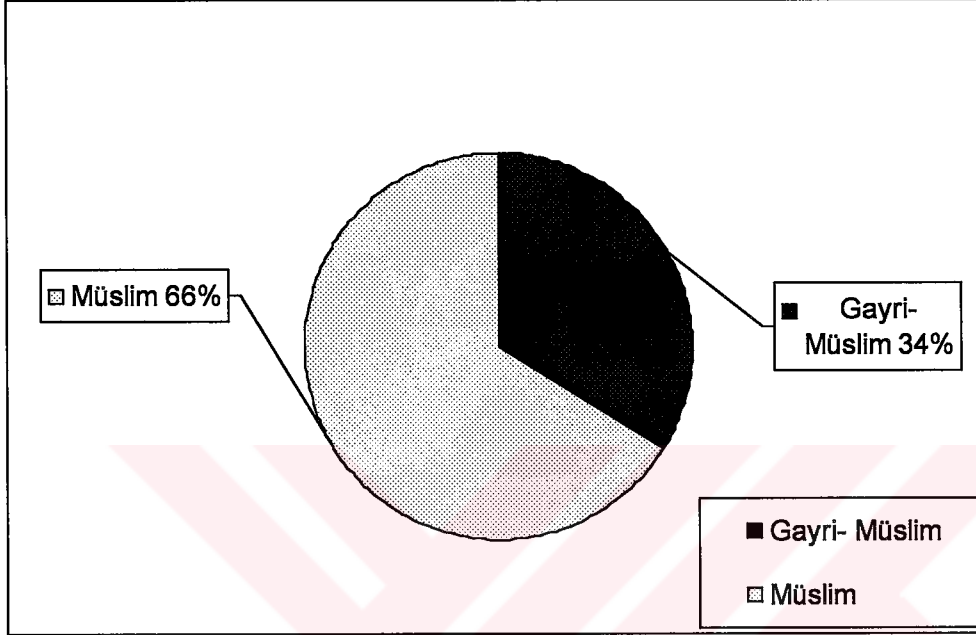
¹⁰³ B. No. 45.

¹⁰⁴ B. No. 29.

¹⁰⁵ B. No. 37.

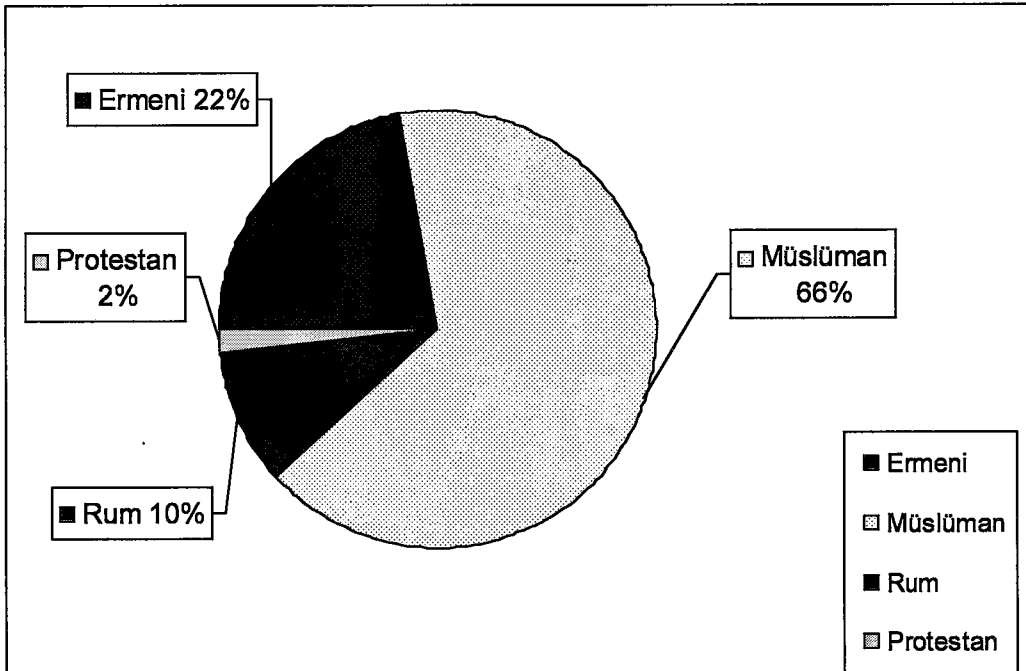
**-280 Numaralı Sicilde Yer Alan Belgelerin
Müslim-Gayri Müslim Açısına Göre Dağılımı-**

Grafik -3-

**-280 Numaralı Sicilde Yer Alan Belgelerin
Milletlere Göre Dağılımı-**

Grafik -4-

b- Halkın Kullandığı Başlıca Giyecekler ve Ev Eşyaları :

Sicillerde, Kayseri halkının kullandığı giyim kuşam ve ev eşyaları ile ilgili oldukça geniş bilgiler mevcuttur. Özellikle veraset davalarında tüm eşya-i beytiyeler sayılmış, değer arzeden en küçük eşyalar bile deftere işlenmiştir. Belgelerde geçen giyecek ve ev eşyalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Başlıca Giyecekler :

1. Aba
2. Basma Kürk
3. Baş Vâlası
4. Bez Çarşaf
5. Bor Esbabı
6. Bez Kaftan
7. Bürümcek
8. Cebe
9. Cebe Kürk
10. Çakşır
11. Çuka
12. Çuka Bez
13. Çuka Entari
14. Çuka Şalvar
15. Destar
16. Entari
17. Feres
18. Halep Alacası
19. Halep Esbabı
20. Gömlek

21. Gmlelik	31. Pabuç
22. İ Entarisi	32. Penbe
23. Kalpak	33. Petemal
24. Kavuk	34. Trablus Kuağı
25. Keçe	35. Türkmen Pousu
26. Krk	36. Ukur
27. Kundura	37. Őali Entari
28. Kuak	38. Őali Kuak
29. Makat	39. Yağlık
30. Mahrama	40. Yamak

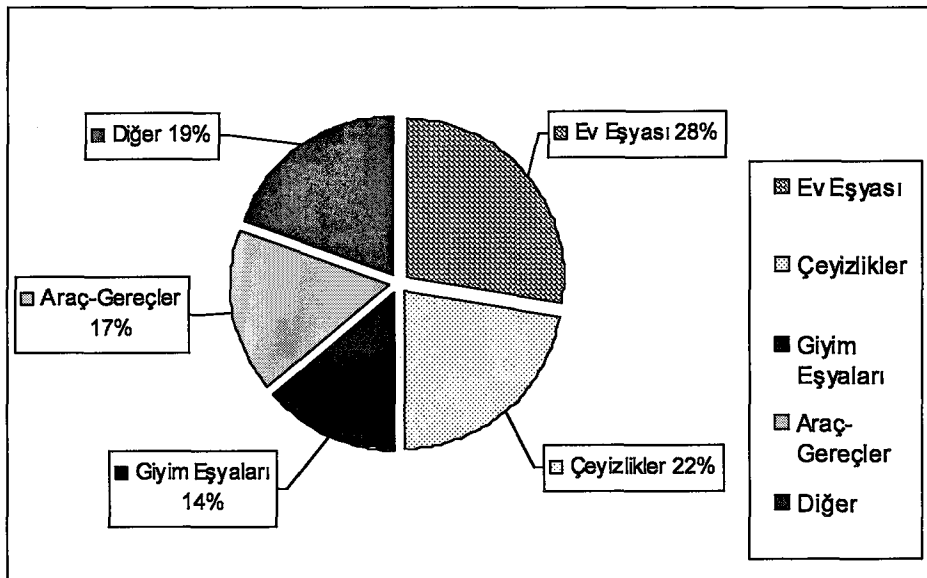
Başlıca Ev Eşyaları :

1. Afşar Kilimi	18. Harar
2. Ayna	19. Harar Çit
3. Ayna Örtüsü	20. Havlu
4. Bıçak	21. Heybe
5. Boha	22. İpek Yorgan
6. Çakşır	23. İskemli
7. Çarşaf	24. İskemle Yorganı
8. Çit Elbise	25. İşkemle Minderi
9. Çit Minder	26. İşlemeli Çarşaf
10. Çit Yorgan	27. İşlik
11. Çuka Cbbe	28. Kahve Takımı
12. Dşek	29. Kahve İbrıkları
13. Dşek Őiltesi	30. Kapı Kilidi
14. Eyer	31. Kendir
15. Firaş Sprgesi	32. Kılıç
16. Halı	33. Kilim
17. Halı Seccade	34. Kilim Mstamel

35. Kilim Seccade	49. Pilav Lengeri
36. Kolan	50. Sandık
37. Kutnu Yüzlü Minder	51. Şilte
38. Küp	52. Tas
39. Lamba	53. Tava
40. Mangal	54. Tahta Sandık
41. Maşraba	55. Telli Koltuk Yastığı
42. Minder	56. Temi Yasdık
43. Musul Havlusu	57. Tencere
44. Mushaf-ı Şerif	58. Tüfenk
45. Nehir Hasırı	59. Yan Halı
46. Orta Halı	60. Yan Kilim
47. Peşkir	61. Yastık
48. Pencere Perdesi	62. Yorgan

-Belgelerde En Çok Geçen Eşya Türlerinin Dağılımı :

Grafik -6-

c- Kullanılan Ev Eşyaları, Çeyizlikler ve Fiyatları :

<u>Sıra No: Ev Eşyaları :</u>	<u>Ortalama Fiyat -Kuruş-</u>
1. Afşar Kilimi.....	160
2. Ayna.....	40
3. Ayna Örtüsü.....	15
4. Çit Elbise.....	90
5. Çuka Makad.....	28.5
6. Düzen Elbisesi kutni.....	150
7. Elbise.....	100
8. Fıraş Süpürgesi	6
9. Gazi Altunu (1) Adet.....	22.5
10. Gömlek.....	8
11. Halı Seccade.....	95
12. Havlu.....	14
13. İbrik ve İleğençe.....	75
14. İpek Yorgan.....	100
15. İşkemle Yorganı.....	34
16. İşkemle Minderi.....	12
17. İşlemeli Çarşaf.....	30
18. İşlik.....	14
19. Kahve Takımı.....	17
20. Kundura (Kalın).....	76
21. Kilim.....	180
22. Kutnu Yüzlü Minder.....	42.5
23. Lamba.....	6
24. Minder.....	30
25. Mushaf-ı Şerif.....	25
26. Pencere Perdesi.....	7

<u>Sıra No: Ev Eşyaları :</u>	<u>Ortalama Fiyat -Kuruş-</u>
27. Peşkir	10
28. Sandık.....	20
29. Sofra Örtüsü.....	25
30. Tahta Sandık.....	20
31. Telli Koltuk Yastığı.....	33
32. Yastık Örtüsü.....	7
33. Yazma.....	3
34. Yüzlü Yorgan.....	12.5
35. Yün Yatak.....	150

<i>Başlıca Yiyecekler :</i>
1- Bakla
2- Buğday
3- Mercimek
4- Nohut
5- Pastırma
6- Peynir
7- Pirinç
8- Tuz
9- Yağ

d- Kullanılan Lakaplar ve Unvanlar :

1. Ahras	29. Çizmeci
2. Ahvalibelli	30. Çorak
3. Akçakayalı	31. Çoban
4. Alamaslı	32. Çopur
5. Alemdar	33. Çöpcüoğlu
6. Altıparmak	34. Daltabanoğlu
7. Arapoğlu	35. Ekmekçi Başı
8. Arpacıoğlu	36. Eminzade
9. Aşıkoğlu	37. Emiroğlu
10. Avare	38. Eskioğlu
11. Bahçeci	39. Everikli
12. Bahçeciler	40. Evereklizade
13. Bakkal	41. Gavramzade
14. Baldöktü	42. Gücük
15. Baloğlu	43. Güpgüpzade
16. Bekmez Etmek	44. Gürcü
17. Bektaşizade	45. Gürünlü
18. Bıyık Şaban	46. Hallac
19. Bostancı	47. Hocasade
20. Burdurlu	48. İhmaloğlu
21. Bursalı	49. Kadioğlu
22. Caferoğlu	50. Karabey
23. Cingillioğlu	51. Karaoğlu
24. Çanaklılı	52. Karazade
25. Çanakçioğlu	53. Kahveci
26. Çavuş	54. Kanuni
27. Çerkes	55. Kavak
28. Çıbıkçı	56. Kantarcı

57. Kanter	74. Paçacıoğlu
58. Kedici	75. Paşaağa
59. Kılıç	76. Saccı
60. Kirişçi	77. Sandık Emin
61. Kocabeyoğlu	78. Sarı
62. Koç	79. Serdar
63. Kör	80. Simsaroğlu
64. Körükçü	81. Soğancı
65. Köse	82. Solak
66. Köseoğlu nam-ı diğer
Ahrasoğlu	83. Söylemezzade
67. Kükürtçü	84. Taşçızade
68. Kürd	85. Teymurcu
69. Kürtüncüler	86. Topal
70. Merkepçi	87. Tulukçu
71. Mesci	88. Ürgüplü
72. Nalband	89. Yaylacioğlu
73. Neftçi	90. Zamantılı zade
	91. Zorba

2- Kayseri Şehrini İdari Yapısı

Osmanlı Devleti'nde idari yapılanma, eyalet, sancak, kaza, nahiye ve karye olarak sıralanmıştır. Giriş kısmında da belirtildiği üzere Kayseri, Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı idaresine geçtikten sonra Karaman eyaletine bağlı bir sancak merkezi haline getirilmiştir. 1846 yılında yapılan idari düzenleme de Bozok Eyaleti'ne, 1867 yılında yapılan Vilayet Nizamnamesi ile de Ankara Vilayeti'ne bağlı bir merkez haline getirilmiştir. Bizim incelemiş olduğumuz 280 numaralı Kayseri şer'iyye sicilinde de Ankara Vilayetine bağlı olduğu bir çok belgede geçmektedir. (Bkz., s.39-45-47..) Kayseri, 1914'te yapılan düzenlemeyle bağımsız liva-sancak haline

getirilmiştir. Bu dönemde müstakil bir mutasarrıflık olan Kayseri, Cumhuriyetle birlikte 1924 Anayasası çerçevesinde "vilayet" olmuştur.

Belgelerde Kayseri'nin idari yapısı hakkında fikir sahibi olabileceğimiz çeşitli kaza, nahiye, mahalle, köy ve mevki isimleri geçmektedir.

a- Karye, Mahalle ve Mevkii İsimleri :

Mahalle isimleri :

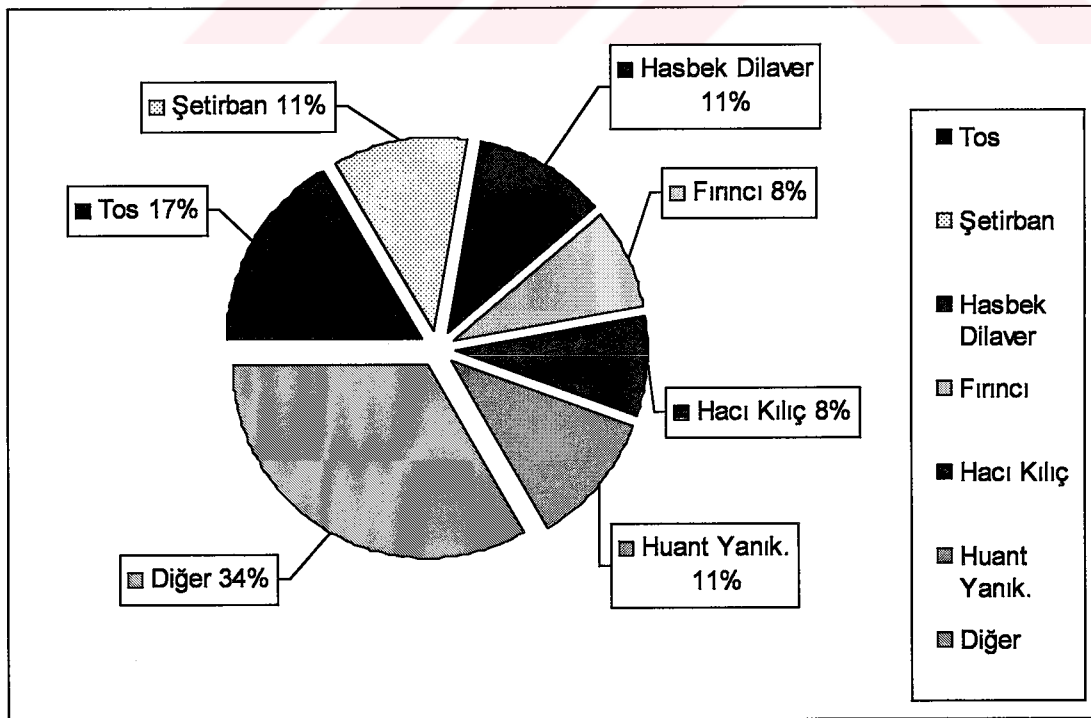
1. Ağa	24. Büyük Oduncu
2. Alaca Mescit	25. Cafer Bey Selaldı
3. Arakil	26. Camii Kebir
4. Aşağı Dere	27. Cennetoğlu
5. Aşağı Mahalle	28. Curcurlar
6. Bağçevan Abdullah Şeyh	29. Curcurun
7. Bağçevan Kemeraltı	30. Çakalöz
8. Bağçevan Ömer Şeyh	31. Dader
9. Bahçe	32. Dader Harput
10. Bahçebaşı	33. Danacılar
11. Baldöktü	34. Darsiyak
12. Batman	35. Değirmen Yolu
13. Bekçi İsmail Efendi	36. Dikilitaş
14. Belsen	37. Emir Sultan
15. Bindallı Kabasakal	38. Eski Bedesten
16. Bindallı Paşa	39. Eskici Yahya
17. Boyacı	40. Eslem Paşa
18. Bozatlu	41. Fırıncı
19. Bozatlu Hasan Bey	42. Gebe İlyas
20. Bozatlı Kabasakal	43. Gebe İlyas Hacıağa
21. Bozatlı Kilercioğlu	44. Gubaroğlu
22. Bozca	45. Gülü
23. Büyük Bahçe	46. Gün

47. Hacet	79. Kavakyazısı
48. Hacı Bekir	80. Kayalık
49. Hacı İkiz	81. Kemeraltı
50. Hacı İvaz	82. Kiçikapı
51. Hacı Kasım	83. Kör Şaban
52. Hacı Kılıç	84. Köse Danişment
53. Hacı Mansur	85. Köyönü
54. Hacı Veled	86. Köyyıkan
55. Hamurcu	87. Küçük Öz
56. Hamurcu Gubaroğlu	88. Kürtler
57. Harman	89. Kürtler Fethullah Efendi
58. Hasbek Dilaver Paşa	90. Kürtler Seyfullah Efendi
59. Hasbek Ketenci	91. Lala Paşa
60. Hasinli	92. Lale
61. Hınıs Makabi İmran	93. Merkepci
62. Höbek	94. Molu
63. Huand	95. Musa Gazi
64. Huant Kalpaklıoğlu	96. Mükremin
65. Huand Yanıkoğlu	97. Oduncu
66. Hürrem Çavuş	98. Oduncu İslam
67. İstanbulluoğlu	99. Oduncu Karabit
68. Kadioğlu	100. Ömer Şeyh
69. Kale	101. Pervane Savağı
70. Kalenderhane	102. Reis Tahir Ağa
71. Kalenderhane Curcurlu	103. Rum Sultan
72. Kalenderhane Serçeoğlu	104. Sadık Ağa
73. Kalenderoğlu Serçeönü	105. Salar
74. Kalenderhane Şeyh Ağa	106. Sasık
75. Kalpaklıoğlu	107. Sasık İslam
76. Kapan	108. Sel
77. Karakeçi	109. Selaldı
78. Kara Kürkçü	110. Selman

111. Serçeoğlu	124. Tos
112. Serçeönü	125. Taşkınıcık Penbe
113. Seyacı	Anan
114. Seyit Gazi	126. Tulukçu
115. Sınıkçı	127. Tutak
116. Süleyman	128. Yalman
117. şarkıyan	129. Yenice İsmail
118. şetirban	130. Efendi
119. şeyh	131. Yukarı Baş
120. şeyh Ağa	132. Yukarı Mahalle
121. Taceddin	
122. Tackızıl	
123. Tavukçu	

280 Numaralı Sicilde Yer Alan Davaların Mahallelere Göre Dağılımı-

Grafik -7-

Karye İsimleri :

1. Ağırnas	30. Kadeşçi
2. Akçakaya	31. Karahöyük
3. Ammiler	32. Karakaya
4. Battallar	33. Kaya
5. Belviran	34. Kayapınar
6. Bey	35. Kuru Köprü
7. Boyacı	36. Kuşçığaz
8. Değirmeni	37. Kuşçu
9. Dadağı	38. Kuzucu
10. Darsiyak	39. Küçük
11. Ebiç	40. Bürüngüz
12. Efkere	41. Mahzemin
13. Elebaş	42. Mancusun
14. Endirlük	43. Molu
15. Eyim	44. Obruk
16. Gemerek	45. Oymaağaç
17. Germir	46. Rumdiken
18. Gesi	47. Salguma
19. Gömeç	48. Serçe
20. Hacılar	49. Şehanoğlu
21. Hevenk	50. Şeyh Şaban
22. Hırka	51. Talas
23. Hisarcık	52. Tavlusun
24. Höbek	53. Üskübi
25. Höyük	54. Yemliha
26. İğdebeli	55. Yüregil
27. İsbile	56. Zincidere
28. İstefa	
29. İstefana	

Mevkî İsimleri :

1. Ali Cafer Mevkii
2. Arık Mevkii
3. At Pazarı
4. Bedri Pazarı Mevkii
5. Çay Mevkii
6. Değirmen Yolu Mevkii
7. Dört Dükkan Önü Mevkii
8. Hacı Hıdır Oğlu Mevkii
9. Hasbek Hoca Hasan Mevkii
10. Gemereller Suyu Mevkii
11. Kavak Yazısı Mevkii
12. Kazgancılar Sugu (Kazancılar Çarşısı) Mevkii
13. Köşk Altı Mevkii
14. Köşk Dağı Mevkii
15. Kuyumcular Sugu Mevkii
16. Küçük Öz Mevkii
17. Meydan Kapusu Mevkii
18. Sağılmaz Çiftliği Mevkii
19. Sarıoğlan Mevkii
20. Söğütlü Mevkii
21. Yukarı Baş Mevkii

b- Kaza ve Nahiyeler İsimleri :

Kazalar :

1. Boğazlıyan Kazası
2. Haçin Kazası
3. İncesu Kazası
4. Mecidiye Kazası
5. Nevşehir Kazası
6. Şhirkale Kazası
7. Karabaş Kazası

Nahiyeler :

1. Gediris Nahiyesi
2. İncesu Nahiyesi
3. İslami Nahiyesi
4. Köstere Nahiyesi
5. Sahar Nahiyesi
6. Zincirli Nahiyesi

c- Adı Geçen Diğer Vilayetler ve Yer İsimleri

1. İstanbul - Kadı karyesi – Kartal Mevkii
2. İzmir Vilayeti – Ödemiş Kazasının Yazı Mahallesi
3. Niğde Sancağı
4. Sivas Vilayeti – Bünyani Hamid Kazası
5. Trablusgarp Eyaleti
6. Viyana
7. Yozgat Sancağı- Boğazlıyan Kazası

3- Kayseri'nin Ekonomik Yapısı

a- Üretim :

Kayseri, çok eski devirlerden beri önemli bir üretim ve ticaret merkezi konumunda idi. Ticaret yollarının Asurlu tüccarlardan sonra iyice yaygınlaşması, şehrin önemli bir üretim merkezi olmasında büyük katkısı olmuştur. İpek yolunun da şehirden geçmesi önemini daha da artırmıştır.

Kayseri'deki üretim çeşidini üç grupta toplayabiliriz. Birincisi Sanayi üretimi : Sanayi üretimi denince akla ilk gelen Güherçile imalathaneleridir. Barut imalinde kullanılan güherçile fazla miktarda üretilerek İstanbul'a gönderiliyordu. Kayseri'li tüccarların 19. Yüzyıldaki en önemli ihraç ürünleri halı ve güherçile olarak belirlenmiştir.¹⁰⁶ Aynı zamanda en büyük imalathanelerden olan Gelibolu Baruthanesinin barut ihtiyacının Kayseri, İçel, Üsküp, Filipe Tatar pazarından sağlandığı belirtilmektedir.¹⁰⁷ Diğer sanayi ürünleri olarak ta deri işlemeciliği, kumaş boyamacılığı -ki vesikalarda Boyacı karyesinin¹⁰⁸ geçmesi, sırf bu işle uğraşan bir köyün varlığına işaret etmektedir-, metal ürünleri, özellikle bakır üretimi, ve ağaç işlemeciliğinde Kayseri sanayisi çok ileri bir düzeyde idi. Vesikalarda geçen tahta sandık,¹⁰⁹ kundura,¹¹⁰ telli koltuk¹¹¹ gibi eşyaların, Kayseri sanayisinin ürünleri olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

İkinci olarak el ürünleri üretimi : El yapımı ürünler dediğimizde akla ilk gelen halı dokumacılığıdır. Halı,¹¹² halıdan imal edilmiş seccadeler¹¹³ ve Afşar kilimleri¹¹⁴ çok değerli eşyalar arasında idi ve kayıtlarda sıkça

¹⁰⁶ Karatepe, a.g.e., s.73.

¹⁰⁷ Yücel Özkaya, XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Toplum Yaşantısı, Ankara 1985, s.302.

¹⁰⁸ B. No. 13.

¹⁰⁹ B. No. 5.

¹¹⁰ B. No. 8.

¹¹¹ B. No. 7.

¹¹² B. No. 5.

¹¹³ B. No. 5.

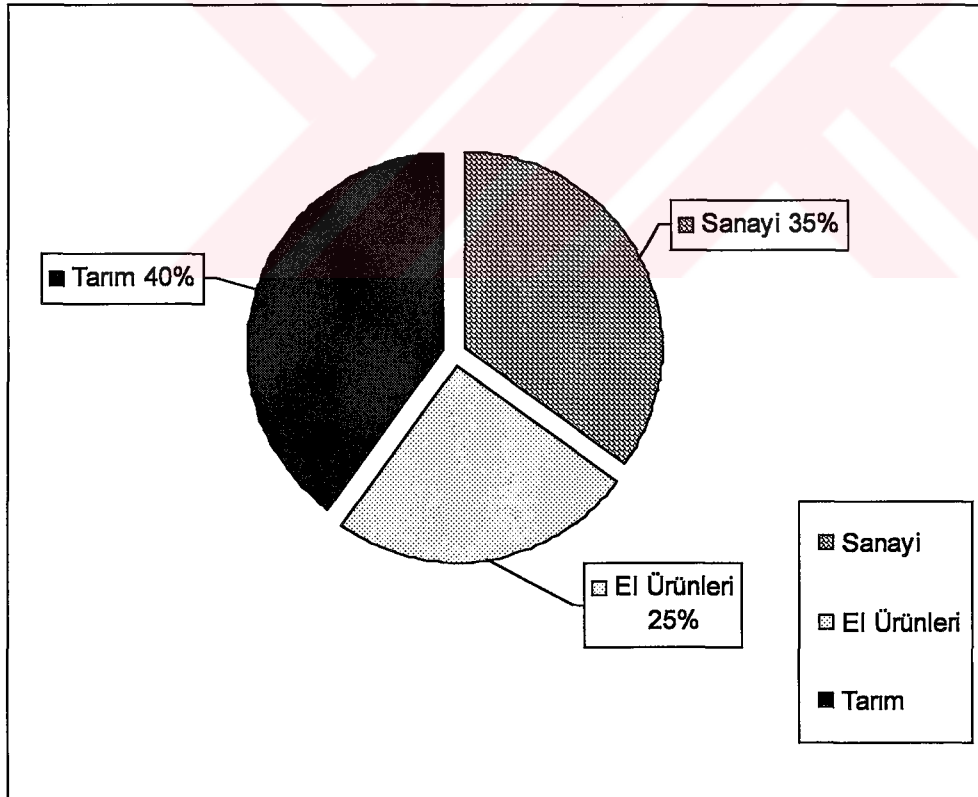
¹¹⁴ B. No. 2.

karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Bünyan kazası, halıları ve üretilen bezleri ile ün kazanmıştı. Kayseri ve bağlı köylerinde bir hayli halı tezgahları olup, senede 10.000'den fazla halı ve seccade dokunup üretilmekte ve tüccarlar aracılığıyla dış ülkelere gönderilip memlekete yıllık 50.000-60.000 lira civarında önemli bir meblağ girmekteydi.¹¹⁵

Üçüncüsü ise tarımsal üretimdir. En çok arpa, buğday, çavdar gibi tahıl ürünlerinin yanı sıra bakla, nohut, mercimek gibi yemeklik ürünler ve elma, kayısı, erik, acı çekirdek gibi ürünler de üretilmektedir.¹¹⁶

-Kayseri'deki Üretim Sektörlere Göre Dağılımı-

Grafik -5-

¹¹⁵ Palamutoğlu, a.g.e., s.12.

¹¹⁶ Dilek Atmaca, 225 Numaralı Şer'iyeye Sicili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1999, s.291.

i - Meslekler :

1. Arpacı	30. Körükçü
2. Bakkal	31. Kulaççı
3. Balcı	32. Kükürtçü
4. Berber	33. Mazi Tüccarı
5. Bostancı	34. Merkepçi
6. Çarıklı	35. Mesçi
7. Çıbıkçı	36. Minareci
8. Çilingir	37. Müezzin
9. Çizmeci	38. Neftçi
10. Çoban	39. Nalbant
11. Çöpcü	40. Kunduracı
12. Debbağan	41. Oturakçı
13. Dikici	42. Pabuçcu
14. Demirci	43. Paçacı
15. Ekmekçi	44. Pastırmacı
16. Gazcı	45. Teymurcu
17. Hafız	46. Tulukçu
18. Hallaç	47. Tüccar
19. Hatip	48. Saccı
20. Helvacı	49. Sahaf
21. Hoca	50. Sarraf
22. Hızarcı	51. Soğancı
23. İmam	52. Şalvarcı
24. Kadı	
25. Kalaycı	
26. Kantarcı	
27. Kasap	
28. Katip	
29. Kahveci	

SONUÇ

Şer'iyye sicilleri, Osmanlı Devleti'nin beş asırlık bir dönemini içine almakta ve devlet yapısıyla ilgili bir çok bilgiyi kapsamaktadır. Şer'iyye sicilleri özellikle ait olduğu merkezin sosyal, kültürel, idari ve iktisadi yapısı ve gelişimi hakkında detaylı bilgiler içermektedir. Bu yüzden şer'iyye sicillerini araştırıp incelemeden, Osmanlı Devleti tarihi hakkında kesin yargılara varmak, gerçekçi olmaz.

Kayseri iline ait 289 adet şer'iyye sicilinin incelenmesi dar kapsamda Kayseri tarihine, geniş kapsamda da Osmanlı tarihine ışık tutabilecek bir çok vesikayı içerisinde saklamaktadır.

Belgelerini okuyup değerlendirmesini yapmış olduğumuz 280 Numaralı Kayseri Şer'iyye Sicili, H. 1320-1326, M. 1902-1908 yıllarını içine alan dönemi kapsamaktadır.

II. Abdülhamit'in ve Osmanlı Devleti'nin son yıllarına rastlayan bu dönemde Ankara vilayetine bağlı olan Kayseri'de, Türk ve Müslüman olan halktan başka Ermeni, Rum ve Protestanlar gayet sakin ve huzurlu bir yaşam sürdürmekteydi. Kayıtlarda teba arasındaki herhangi bir sorun dolayısıyla mahkemeye müracaat edilmemiş olması, farklı toplum ve kültürlerin bir arada rahatça yaşayabildiklerini göstermektedir.

Osmanlı Devleti, 19. Yüzyıl ortalarında önce Tanzimat Fermanı'nı, yüzyılın son çeyreğinde de Kanun-i Esasi'yi ilan ederek demokratikleşme ve toplumsallaşma alanlarında önemli adımlar atmıştır. Bu adımlar sosyal ve hukuki alanda tüm teba üzerinde hissedilen değişikliklere yol açmıştır. Yeni çıkarılan kanunlar ve düzenlemeler, mahkemelerin işleyişinden toplumun yaşantısına kadar her alanda etkisini göstermiştir.

İncelemiş olduğumuz mahkeme kayıtlarında karşımıza en çok çıkan davalar nafaka, vekalet, vasi ta'yini ve mirasla ilgili davalardır. Belgelerde, nafaka talebinde bulunan kadınların ve çocukların mağdur edilmemesi, ailenin, toplumun en önemli parçası olduğunu kanıtlaması ve kadın haklarına duyarlılığı ifade etmesi açısından önemlidir.

Diğer yandan vakıflar, camiler, mescitler, hanlar, kahvehaneler, çarşı ve pazarların belgelerde sıkça geçmesi Kayseri'nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda gelişmiş bir şehir görüntüsünde olduğunu kanıtlamaktadır. Bu dönemde Kayseri halkı genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşmıştır. Bununla beraber, şehirdeki sanayi ve ticari faaliyetlerin bir çok Anadolu şehriden daha üstün bir seviyede olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. El ürünlerinin üretimi ve pazarlanması da yine Kayseri halkının başlıca geçim kaynakları arasındadır.

Sonuç olarak; "İncelemiş olduğumuz defter, Kayseri'nin sosyal, kültürel, idari ve ekonomik yapısı hakkında tarih araştırmacıları için yol gösterici bir niteliğe sahiptir." diyebiliriz.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Mustafa; Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celali İsyamları" Ankara 1975

AKGÜNDÜZ, Ahmet; Şer'iyye Sicilleri, Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, C. I, İstanbul 1988

AKGÜNDÜZ, Ahmet; Şer'iyye Sicilleri, T.D.A.V. Yayınları, C.I, İstanbul 1988

AKGÜNDÜZ, Ahmet, - Halil Cin; Türk-İslam Hukuk Tarihi I. İstanbul 1990

AKTAN, Ali; Osmanlı Paleografyası ve Diplomatik İlimi, İstanbul 1992

ATMACA, Dilek; 225 Numaralı Şer'iyye Sicili, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1999

BAYINDIR, Abdülaziz; İslam Muhakeme Hukuku Osmanlı Devri Uygulaması, Ankara 1986

CÖMERT, Hüseyin; Kayseri'de İlk nüfus Sayımı 1831, Kayseri 1993

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayını, Ankara 1995

EDHEM, Halil; Kayseri Şehri, Yayına Hazırlayan: Kemal Göde, Ankara 1982

ERKİLETLİOĞLU, Halit; Osmanlılar Zamanında Kayseri, Ankara 1996

FAZLULLAH, Raşided-din; Camiü't-Tevarih, Yayına Haz. Ahmet Ateş, C.II, Ankara 1960

GÖKBİLGİN, Tayip; 16. Asır Başlarında Kayseri Şehri ve Livası, İstanbul 1950

GÜNDÜZ, Tufan; 165 No'lu Kayseri Şer'iyye Sicili, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990,

HALAÇOĞLU, Yusuf; XIV. Ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Ankara 1995

HALAÇOĞLU, Yusuf; Osmanlı Devlet Teşkilatı, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi,C.12

İPŞİRLİ, Mehmet; "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilâtı," Editör Ekmeleddin İhsanoğlu, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, C. I, IRCICA Yayınları, İstanbul 1994

KARATEPE, Şükrü; Kendini Kuran Şehir, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay. No:30 Ankara 1999

KARS, Zübeyr; Milli Mücadelede Kayseri, Atatürk Kültür Dil ve Tarihi Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999

KOCABAŞOĞLU, Uygur; Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika, İstanbul 1989

KÖYMEN, Mehmet Altay; Selçuklu Devri Türk Tarihi, T.T.K.Basımevi, Ankara 1998

NÂCI, Muallim; Lûgat-ı Nâci, Çağrı Yayınları, İstanbul 1995

NAZIF, Ahmet; Kayseri Tarihi "Mirat-ı Kayseriyye", Yay. Haz. Prof.Dr. Mehmet Palamutoğlu, Kayseri 1987

ORTAYLI, İlber; Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Ankara 1994

ÖZKAYA, Yücel; Arşiv Belgelerine Göre XVII. Yüzyıl ve XIX.Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilerin Durumu, Ankara 1985

ÖZSOY, Hasan; Kayseri'de Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji, Kayseri 1996

ÖZTÜRK, Sait; İstanbul Tereke Defterleri, İstanbul 1994

SAMI, Şemseddin; Kâmûs-ı Türki, Çağrı Yayınları, V.Baskı, İstanbul 1995

SAYDAM, Abdullah; Osmanlı Medeniyeti Tarihi, Kemal Matbaası, Trabzon 1995

TOSUN, Ramazan; Ermeni Meselesi ve Kayseri'deki Ermeni Olayları, Tamga Yay. Ankara 2000

TURAN, Osman; Selçuklular Zamanında Türkiye, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996

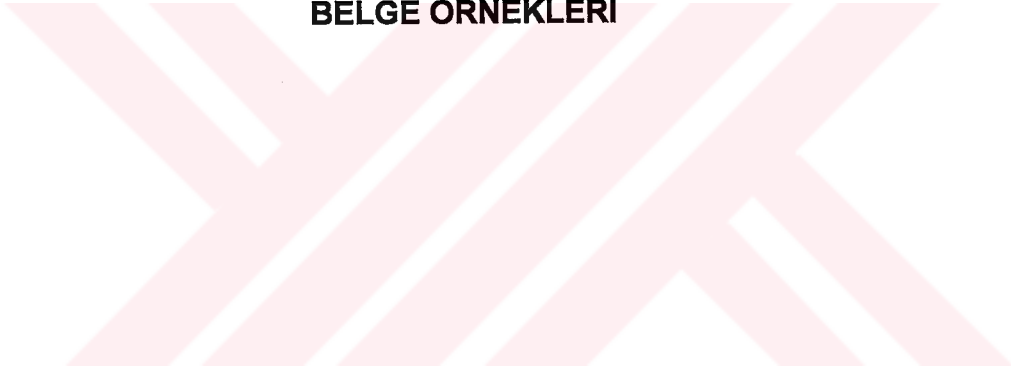
UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; Osmanlı Devletinin İlimiye Teşkilatı, Ankara
1984

YEĞİN, Abdullah, Abdulkadir BADILLI, Hekimoğlu İSMAIL, İlhami
ÇALIM; Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Flaş Matbaası,
İstanbul 1985

EKLER

BELGE ÖRNEKLERİ

نقشه ولایت علی سادات حنفیه مدینه فیروز آباد
 اولی بجلال الخاری و استانی اولی بجلال الخاری
 89
 فرزندان عمیل اوغلی ابراهام ولد اوغلیک بروم آنی و اولی اولدوغی ابراهام
 زید مدینه و حنفیه زید و نفع و انت شایه ایلک ملکی مقیمه کسواتندنه ذالک
 ذیل برقیومه حورالاسی مستحقین شریفه معرفه ما یرم بنت ابراهام مدینه مقیمه
 ایت حکم سینه مخصوص اولیده محفوقه مجلس شریفه لازم اتورده متوفاه
 ذالک مدینه ندرنج حکم شریفه معروض اولدی اعا ابن علی مقیمه او زینت دعوی
 قریه کلام ایدوب سینه متوفاه مقیمه عمیل اوغلی ابراهام ولد اوغلیک صلیبه
 برقرین اولامه اولدوب ابراهام متوفاه مقیمه سینه سینه سینه سینه سینه
 مدینه مقیمه وارثه و ترکه سینه مستحق آخر اولامه مقیمه سینه سینه سینه
 مدینه مقیمه مقیمه اعا ذالک مقیمه سینه سینه سینه سینه سینه
 قبله اولدوغی اولوب مبلغ ذالک سینه سینه سینه سینه سینه
 بکر اولدوب سینه سینه سینه سینه سینه

زور نال افکنکده متقاعد ایلن وقت ایدیم حادیق چاه اوغلی محرم افندی
 ابن عثمان اغانیک بروم آرزو وارث اولدوغی ابراهام ولد اوغلی ابراهام
 قومی قیام اولغان عثمان اعا ابن عثمان اکانده مدینه مقیمه سینه سینه
 مخصوص اولیده محفوقه مجلس شریفه اتورده مدینه مقیمه مال کاسبده
 و قبل شریفه حصصه راک اولدوب و ذکر آن مبلغه حسب المأثوریه ادا ستهادت شریفه ایتلرکده شایه ایلک اولدوغی
 وضع ایدیم سعادتو محب ایلک افندی طرفینده مرسل و کباب کاسبده
 کتبه ندرنج قویج اوغلی محمد افندی این محمد موافق کتبه لک منصفه مقیمه سینه سینه سینه
 مقیمه الماس بنت مونس حاضر اولدوغی حاله متوفاه مقیمه مقیمه سینه سینه سینه
 حاصل اولامه حاضر مقیمه الماس بنت مقیمه سینه سینه سینه سینه سینه
 متوفاه مقیمه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه
 غیر وارثه و ترکه سینه مستحق آخر اولامه مقیمه سینه سینه سینه سینه
 حیاتده سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه

حیاتده سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه سینه